

TILSYNS- RAPPORT

Tilsynsrapport – vedtak
European Helicopter Center AS

2022

NOKUT

NOKUT – Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen – er et faglig uavhengig forvaltningsorgan under Kunnskapsdepartementet.

NOKUTs samfunnsoppdrag, oppgaver og faglige uavhengighet er definert i universitets- og høyskoleloven og er nærmere spesifisert i forskrifter. I tillegg utfører NOKUT tilsyns- og forvaltningsoppgaver etter delegasjon fra departementet.

Formålet med NOKUTs virksomhet er å sikre og fremme kvalitet i utdanning ved

- å føre tilsyn med, informere om og bidra til å utvikle kvaliteten i norsk høyere utdanning og høyere yrkesfaglig utdanning
- å godkjenne og informere om utenlandsk utdanning og informere om mulighetene for godkjenning av utenlandsk utdanning og kompetanse i Norge

NOKUTs arbeid skal bidra til at samfunnet kan ha tillit til kvaliteten i norsk høyere utdanning, høyere yrkesfaglig utdanning og godkjent høyere utenlandsk utdanning.

NOKUT bruker sakkyndige i akkrediteringer, tilsyn, evalueringer, godkjenning av utenlandsk utdanning og prosjekter.

Du kan lese mer om arbeidet vårt på nokut.no.

NOKUT er sertifisert som miljøfyrtårn

Institusjon	European Helicopter Center AS
Dato for vedtak	13.12.2022
NOKUTs saksnummer	21/11347

Sammendrag

European Helicopter Center AS (EHC) er godkjent som flyskole (Approved Training Organisations (ATO)) av luftfartsmyndighetene. I tillegg har NOKUT innvilget fagskoleakkreditering av utdanninger ved institusjonen. Det er opp til flyskolene selv om de vil søke NOKUT om å gi utdanningene som fagskoleutdanning. Flyskoler som gir akkreditert fagskoleutdanning, må følge både regelverket som regulerer luftfartsutdanninger og regelverket som regulerer fagskoleutdanning. Det er luftfartsmyndighetene som fører tilsyn med om flyskoler følger kravene gitt i regelverket for luftfart. NOKUT fører tilsyn med om skolene følger regelverket for fagskoler. Det er regelverket for fagskoler denne rapporten omhandler. Fagskolereguleringen legger til rette for at fagskoleutdanninger har høy kvalitet, og at fagskolestudentene får gode utdanningsvilkår.

Dette er en tilsynsrapport med enkeltvedtak, jf. forvaltningsloven¹ § 2 første ledd bokstav b), jf. bokstav a). Tilsynsrapporten er skrevet på bakgrunn av NOKUTs tilsyn med EHC, som ble åpnet 13. desember 2021. Tilsynet omfatter gjennomgang av innsendte dokumenter fra EHC, og stedlig tilsyn (institusjonsbesøk) med intervjuer 4. mai 2022. De overordnede temaene for tilsynet er krav til styret, studentenes rettsstilling, fagskolens lokale forskrift, økonomiske forhold og kravene til kvalitet i utdanningen «ATP(H)/IR Integreert trafikkflygerutdanning». Dette er første gang NOKUT fører tilsyn med alle disse temaene samtidig.

Mer konkret har tilsynstemaene, som er nevnt i åpningsbrevet av tilsynet, omfattet styrets sammensetning og vedtaksførhet; styreinstruks; delegering av styrets avgjørelsesmyndighet; ansettelse av rektor; styrets vedtak om at det er forsvarlig å ta opp nye studenter; sammensetning av lokal klagenemnd, og ordninger og prosedyrer for klagenemnd og klagebehandling; læringsmiljø, studentenes tilgang til studentombud; tilrettelegging for arbeid i studentorgan og fagskolens lokale forskrift. Videre har vi sett på økonomiske forhold ved fagskolen, og institusjonens internkontroll med henholdsvis økonomistyring og avtaler med nærstående. Når det gjelder kvalitetskravene til utdanningen, har vi sett på kravene til utdanningens studieplan; overordnede læringsutbyttebeskrivelse og utdanningens nivå; faginnhold, struktur og omfang; opptak; fagmiljø og sensorer; infrastruktur og vitnemål.

Ifølge fagskoleforskriften § 47 skal NOKUT påse at fagskoleutdanningen er i tråd med de internasjonale standarder, konvensjoner og avtaler som Norge er forpliktet til å følge. Kravet ble vurdert som oppfylt da NOKUT akkrediterte utdanningen *Integreert trafikkflygerutdanning ATP(H)/IR²* som ble akkreditert i 2012. I dette tilsynet har vi ikke bedt EHC om å sende oss ATO-sertifikater, og vi har ikke gjort en eksplisitt vurdering av om kravet i fagskoleforskriften § 47 er oppfylt. Vi refererer imidlertid til European Union Aviation Safety Agency (EASA) sine krav i flere av vurderingene av kravene i fagskolereguleringen, siden EHC både skal oppfylle kravene i EASA og kravene til

---

¹ Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker

² Airline Transport Pilot (License), H =Helicopter, IR= instrument rating, og utdanningens navn blir: *Airline Transport Pilot License, Helicopter, Instrument Rating: Integreert trafikkflygerutdanning*

fagskoleutdanning. Vi har ikke funnet at det er motstrid mellom de ulike regelverkene, og vi har ikke avdekket forhold som ikke er i samsvar med EASA-kravene.

NOKUTs inntrykk fra dette tilsynet er at EHC legger stor vekt på å etterleve regelverket som regulerer luftfartsutdanninger, mens det er mindre kjennskap til regelverket som gjelder for fagskoler. Det er styrets ansvar å sikre at kravene som gjelder for akkrediterte fagskoleutdanninger til enhver tid er oppfylt. Dette krever at regelverket er godt kjent blant ledelse og instruktører ved fagskolen. Vi har kommet til at det er forhold under flere av de ovennevnte temaene som ikke er i samsvar med kravene i fagskoleregelverket. På denne bakgrunn fatter NOKUT vedtak som pålegger styret ved European Helicopter Center AS å gjøre rettelser. Vi viser til rapportens kapittel 2 for oversikt over samtlige pålegg.

Innhold

1 Innledning	6
1.1 Om tilsynet og tilsynsrapporten/vedtaket	6
1.2 Om European Helicopter Center AS og ATP(H)/IR Integret trafikkflygerutdanning	7
2 Pålegg om retting og klagerett	9
2.1 Pålegg om retting	9
2.2 Klagerett	12
3 Krav til institusjonen	14
3.1 Styret	14
3.2 Studentenes rettsstilling	21
3.3 Fagskolens lokale forskrift	31
3.4 Økonomiske forhold ved fagskolen	37
3.5 Internkontroll	45
4 Krav til fagskoleutdanning	53
4.1 Opptak	53
4.2 Overordnet læringsutbyttebeskrivelse og utdanningens nivå	58
4.3 Utdanningens faginnhold, struktur og omfang	61
4.4 Studieplan	64
4.5 Administrasjon og infrastruktur	70
4.6 Fagmiljøet	75
4.7 Vitnemål	86

1 Innledning

1.1 Om tilsynet og tilsynsrapporten/vedtaket

Hjemmelen for NOKUTs tilsyn med fagskoler er fagskoleloven³ § 31 og fagskoleforskriften⁴ § 50.

Etter fagskoleloven § 31 fører departementet tilsyn med private fagskoler. Departementet har med virkning fra og med 1. september 2018 delegert denne oppgaven til NOKUT. Kravene som i dette tilsynet omfattes av tilsyn etter fagskoleloven § 31, er det vi kaller «kravene til institusjonen» – dvs. kravene som ikke er direkte knyttet til en utdanning, men derimot retter seg mot forhold ved institusjonen som sådan.

Dersom vi avdekker brudd på regelverket i forbindelse med tilsyn etter fagskoleloven § 31, kan vi pålegge retting eller ilegge overtredelsesgebyr. Vi kan også treffe vedtak om tvangsmulkt og trekke tilbake akkrediteringen der brudd ikke rettes innen gitt frist. Dette følger av fagskoleloven §§ 34-38. Kravene vi fører tilsyn med etter fagskoleloven § 31, behandles i rapportens kapittel 3.

Etter fagskoleforskriften § 50 kan NOKUT på fritt grunnlag igangsette tilsyn med kvaliteten i fagskoleutdanninger, herunder om kravene til fagskoleutdanning i fagskoletilsynsforskriften⁵ kapittel 2 er oppfylt. NOKUT skal oppnevne sakkyndige for å gjennomføre vurdering ved tilsyn med kvaliteten i akkreditert fagskoleutdanning. De sakkyndige skal gjøre faglige vurderinger og gi NOKUT anbefalinger om vedtak, jf. fagskoleforskriften § 46 første og andre avsnitt. Kravene til de sakkyndiges kompetanse følger av fagskoletilsynsforskriften § 5-3. Dere finner informasjon om de sakkyndige som er oppnevnt i dette tilsynet i vedlegg 1 til rapporten.

Dersom vi avdekker brudd på regelverket i forbindelse med tilsyn etter fagskoleforskriften § 50, kan vi pålegge retting og angi en frist for dette. Dersom kravene til fagskoleutdanning fremdeles ikke er oppfylt ved rettingsfristens utløp, kan NOKUT fatte vedtak om å trekke tilbake akkrediteringen av fagskoleutdanningen. Dette følger av fagskoleforskriften § 50 andre og tredje avsnitt. Kravene vi fører tilsyn med etter fagskoleforskriften § 50, behandles i rapportens kapittel 4.

Rapportens kapittel 3 og 4 er delt opp i underkapitler/-temaer, som er bygget opp slik at de rettslige kravene under det enkelte tema angis først, i en tekstboks. Deretter kommer NOKUTs konklusjon. Så presenteres vurderingsgrunnlaget vårt, som omfatter opplysninger hentet fra

- oversendte dokumenter og redegjørelser
- offentlige registre, herunder Brønnøysundregistrene (Enhetsregisteret), [Proff®](#) og Database for statistikk om høyere utdanning (DBH Fagskolestatistikk)
- institusjonens nettsted
- dokumenter gjennomgått ifm. stedlig tilsyn 4. mai 2022

³ Lov 8. juni 2018 nr. 28 om høyere yrkesfaglig utdanning

⁴ Forskrift 11. juli 2019 nr. 1005 om høyere yrkesfaglig utdanning

⁵ Forskrift 23. april 2020 nr. 853 om akkreditering av og tilsyn med høyere yrkesfaglig utdanning

- intervjuer gjennomført under stedlig tilsyn 4. mai 2022, med
  - fagskolens styreleder og et styremedlem
  - ledelsen ved daglig leder og rektor (sistnevnte også omtalt som Accountable Manager, Head of Training og skolesjef)
  - regnskapsfører
  - ansatte, herunder faglig ansvarlig, utdanningsfaglig ansvarlig og instruktører
  - studenter med og uten verv
  - studentombud

Deretter presenteres selve vurderingene våre, som er basert på vurderingsgrunnlaget. I noen tilfeller kommer vi også med en anbefaling til fagskolen avslutningsvis.

Vi sendte foreløpig tilsynsrapport med varsel om vedtak til institusjonen 5. oktober 2022. I rapporten presenterte vi våre foreløpige vurderinger og konklusjoner. European Helicopter Center AS uttalte seg om den foreløpige rapporten i e-post av 28. oktober 2022. NOKUT har, ved utarbeidelsen av denne tilsynsrapporten, vurdert fagskolens uttalelse, og gjort enkelte endringer fra den foreløpige tilsynsrapporten. Vi vil behandle fagskolens anførsler løpende. Ved vurderingen av fagskolens uttalelse knyttet til kravene til fagskoleutdanningen, har vi brukt sakkyndige.

Denne rapporten er å regne som et enkeltvedtak, jf. forvaltningsloven⁶ § 2 første ledd bokstav b), jf. bokstav a). I rapportens kapittel 2 gir vi en oversikt over hvilke pålegg vi fatter vedtak om. Forvaltningen av institusjonen hører under styret. Det vil si at styret er ansvarlig for å påse at virksomheten drives i samsvar med gjeldende regelverk, og for å følge opp påleggene fra oss. Frist for å dokumentere at påleggene er rettet er 2. januar 2024.

Dere har rett til å klage på enkeltvedtaket, jf. forvaltningsloven § 28. Mer informasjon om hvordan dere går frem hvis dere ønsker å benytte dere av klageretten, finner dere i rapportens kapittel 2.2.

Tilsynsrapporten kan bli gjenstand for innsynsbegjæringer, og den er i utgangspunktet åpen for innsyn, jf. offentleglova § 3.⁷

1.2 Om European Helicopter Center AS og ATP(H)/IR Integret trafikkflygerutdanning

European Helicopter Center AS (heretter «EHC» eller «fagskolen») driver med trening og utdanning av helikopterpiloter. EHC er både en fagskole og en godkjent flyskole.

EHC tilbyr to akkrediterte fagskoleutdanninger, deriblant *ATP(H)/IR Integret trafikkflygerutdanning*. Utdanningen ble akkreditert i 2012, går over to år, og gir 120 studiepoeng. I tillegg tilbyr EHC opplæring for privat flysertifikat, ulike tillegg til flysertifikat og instruktør opplæring. All opplæring er stedbasert, og administrasjonslokaler, klasserom, internat og hangar er samlokalisert på Sandefjord Lufthavn Torp i Hangarveien 13.

---

⁶ Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker

⁷ Lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig virksomhet

Selskapet eies i sin helhet av GSA Holding AS (GSA). Data fra DBH Fagskolestatistikk viser at 115 personer studerte ved EHC i 2021.

Opplysninger om studenttall og egenbetaling:⁸

Utdanningstilbudets navn	2021	2022	2022
	Høst	Vår	Student- betaling
	Antall studenter	Antall studenter	
ATP(H)/IR integrert trafikkflygerutdanning	35	40	1 400 000
Trafikkflyger - Helikopter	20	20	890 000
Sum	55	60	

Kilde: DBH Fagskolestatistikk

For å få innvilget flyskolestatus eller ATO (Aircrew Training Organization) må virksomheten tilfredsstille alle kravene til EUs flysikkerhetsbyrå, European Aviation Safety Agency (EASA). Det er luftfartsmyndighetene som godkjenner søknader om flyskolestatus og fører tilsyn med at flyskolene overholder EASA-kravene. EHC er godkjent som flyskole av Luftfartstilsynet. Sertifisering av flybesetningsmedlemmer i Europa er strengt regulert av EASA, som Norge er forpliktet gjennom EØS-avtalen til å følge. Disse kravene følger standardene og anbefalingene til ICAO (International Civil Aviation Organization). ICAO er underlagt FN, og Norge har ratifisert ICAOs standarder og anbefalinger.

⁸ <https://fagskole.hkdir.no/stat/nokkeltall>

2 Pålegg om retting og klagerett

2.1 Pålegg om retting

I kapitlene nedenfor konstaterer vi at EHC ikke oppfyller regelverket på alle områder. Vi pålegger med dette styret å gjøre følgende rettelser, jf. fagskoleloven § 34 og fagskoleforskriften § 50 andre avsnitt:

Kapittel 3.1.1 Styrets sammensetning

1. Styret skal sørge for at lovens krav til styrets sammensetning er oppfylt, jf. fagskoleloven § 10. Dette innebærer at styret skal sørge for
  - a. at minst ett styremedlem og dets vara er valgt av og blant studentene.
  - b. at ansattrepresentanten og studentrepresentanten er fullverdige styremedlemmer med stemmerett, på lik linje med resten av styret.
  - c. at student- og ansattmedlemmene i styret har personlige varamedlemmer, styremedlemmene med bakgrunn fra relevant arbeids- eller næringsliv har minst ett felles varamedlem, og de øvrige styremedlemmene har minst ett felles varamedlem.
  - d. at kravene til kjønnsrepresentasjon er oppfylt. Dvs. at når styret har syv medlemmer, herunder ett studentmedlem og ett ansattmedlem, skal hvert kjønn være representert med minst to i gruppen med medlemmer fra relevant arbeids- eller næringsliv og øvrige medlemmer.

Kapittel 3.1.2 Styrets vedtaksførhet

2. Styret skal sørge for å være vedtaksført ved behandlingen av styresaker, jf. fagskoleloven § 11 og aksjeloven § 6-24. Dette innebærer at styret skal sørge for at minst halvparten av medlemmene er til stede og avgir stemme når det skal fattes vedtak, og at alle medlemmene gis anledning til å delta i styrebehandlingen.

Kapittel 3.1.3 Styreinstruks

3. Styret skal sørge for at fagskolen har en styreinstruks, jf. aksjeloven § 6-23.

Kapittel 3.1.5 Styrets vedtak om at det er forsvarlig å ta opp nye studenter

4. Styret skal sørge for å fatte et begrunnet vedtak før studiestart om hvorvidt det etter deres skjønn er forsvarlig å ta opp nye studenter, og publisere det på fagskolens nettsider, jf. fagskoleloven § 9 andre avsnitt.

Kapittel 3.1.6 Ansettelse av rektor

5. Styret skal sørge for å selv ansette rektor ved fagskolen, og at studenter og ansatte blir hørt i prosessen, jf. fagskoleloven § 12 første avsnitt.

Kapittel 3.2.1 Klagenemndas sammensetning og oppgaver

6. Styret skal sørge for at etablering og sammensetning av klagenemnda er i samsvar med regelverket, jf. fagskoleloven § 20 og fagskoleloven § 39 første avsnitt. Dette innebærer at styret skal sørge for
  - a. at leder av den lokale klagenemnda og varamedlem til leder oppfyller de lovbestemte kravene til lagdommere, jf. fagskoleloven § 20 andre avsnitt.
  - b. at øvrige medlemmer i klagenemnda ikke er part i saken ved å være i ledelsen av selskapet eller medlem av styret, jf. fagskoleloven § 39 første avsnitt, jf. forvaltningsloven § 6 andre avsnitt.

Kapittel 3.2.2 Læringsmiljø

7. Styret skal sørge for samarbeid med studentorganene. Dette innebærer at styret skal sørge for
  - a. å legge forholdene til rette for et godt og inkluderende læringsmiljø, jf. fagskoleloven § 15 første avsnitt.
  - b. at det blir arbeidet med å forebygge og forhindre trakassering og seksuell trakassering, jf. fagskoleloven § 15 første avsnitt.

Kapittel 3.2.3 Studentenes tilgang til studentombud

8. Styret skal sørge for at den som er studentombud har en uavhengig posisjon der vedkommende ikke kan instrueres i sitt virke og har taushetsplikt, jf. fagskoleloven § 14 a andre avsnitt.

Kapittel 3.2.4 Tilrettelegging for arbeid i studentorgan og studentrepresentasjon

9. Styret skal sørge for å legge til rette for studentrepresentasjon, jf. fagskoleloven § 14. Dette innebærer at styret skal sørge for
  - a. å legge til rette for at studentorganene får fremmet sine interesser og blir hørt i alle saker som angår studentene, jf. fagskoleloven § 14 andre og tredje avsnitt.
  - b. at studentene er representert i alle kollegiale organer som tildeles beslutningsmyndighet, jf. fagskoleloven § 14 fjerde avsnitt.

Kapittel 3.3 Fagskolens lokale forskrift

10. Styret skal sørge for at fagskolens lokale forskrift oppfyller kravene i regelverket som gjelder realkompetansevurdering. Dette innebærer at styret skal sørge for
  - a. at det tydelig går fram av bestemmelsene om realkompetansevurdering i fagskolens forskrift § 2-5 bokstav b at realkompetanse er tilsvarende det formelle opptaksgrunnlaget, jf. fagskoleforskriften § 7 første avsnitt.
  - b. at det tydelig går fram av bestemmelsene om realkompetansevurdering i fagskolens forskrift §§ 2-5 bokstav b at realkompetanse omfatter kompetanse tilegnet på alle læringsarenaer, jf. fagskoleforskriften § 2 bokstav b.
  - c. at det går tydelig fram av bestemmelsen om fritak i fagskolens forskrift § 2-3 at grunnlaget for fritak er en realkompetansevurdering, jf. fagskoleforskriften § 37 andre avsnitt.
11. Styret skal sørge for at fagskolens lokale forskrift oppfyller kravene i regelverket som gjelder sensur på prøver, bedømmelser av oppgaver eller annet arbeid når resultatet inngår i vitnemålet eller innregnes i karakter for utdanningen, jf. fagskoleloven § 21 andre avsnitt. Dette innebærer at styret må sørge for at forskriften klargjør bestemmelsene om vurderingsgrunnlaget og klagebehandlingen for emnet som ikke inngår i sentrale eksamener (KSA 100), jf. fagskoleloven § 22 fjerde avsnitt.
12. Styret skal sørge for at fagskolens lokale forskrift oppfyller kravene i regelverket som gjelder hjemmel for disiplinære sanksjoner, jf. fagskoleloven § 25. Dette innebærer at styret skal sørge for at fagskolens forskrift § 4-1 bokstav b ikke har bestemmelser om å utestenge studenter som har skapt fare for liv og helse eller gjør seg skyldig i grove brudd på lov om luftfart eller skolens trenings- og operasjonsmanual, jf. fagskoleloven § 25 tredje avsnitt.

Kapittel 3.4.1 Økonomisk skille mellom akkrediterte og ikke-akkrediterte deler av virksomheten

13. Styret skal sørge for økonomisk skille mellom fagskolens akkrediterte og ikke-akkrediterte virksomhet, jf. fagskoleloven § 33 andre avsnitt. Dette innebærer at styret skal sørge for at
- inntekter og kostnader relatert til ikke-akkreditert virksomhet bokføres fortløpende på eget ansvarssted i regnskapet, jf. forskrift om private universiteter, høyskoler og fagskoler – krav til regnskap mv. § 2.
  - fagskolen har noteopplysninger om segmentregnskap for hvert av ansvarsstedene, med en inndeling som minst viser sum inntekter, sum kostnader, driftsresultat, sum netto finansposter og årsresultat, jf. forskrift om private universiteter, høyskoler og fagskoler – krav til regnskap mv. § 3 bokstav a).
  - fagskolen har noteopplysninger om endring i opptjent og innskutt egenkapital, fordelt på segment, jf. forskrift om private universiteter, høyskoler og fagskoler – krav til regnskap mv. § 3 c).

Kapittel 3.4.2 Disponering av midler

14. Styret skal sørge for at lovens krav til disponering av midler er oppfylt. Dette innebærer at styret skal sørge for at fagskolen kun bruker egenbetaling fra studentene til den akkrediterte utdanningen, jf. fagskoleloven § 29 tredje avsnitt.

Kapittel 3.4.3 Avtaler med nærstående

15. Styret skal sørge for at lovens krav til gjennomføring av avtaler med nærstående er oppfylt. Dette innebærer at styret skal sørge for å dokumentere at fagskolens avtaler med nærstående, herunder avtaler om husleie og lån, er gjennomført på markedsmessige vilkår, jf. fagskoleloven § 30 andre avsnitt.

Kapittel 3.5.1 Styrets arbeid med avtaler med nærstående

16. Styret skal sørge for at fagskolen har rutiner og kontrolltiltak (internkontroll) som er egnet til å sikre at avtaler med nærstående gjennomføres på markedsmessige vilkår og at dette kan dokumenteres, jf. fagskoleloven § 9 tredje avsnitt bokstav f) første setning, jf. fagskoleloven § 30 første og andre avsnitt.

Kapittel 3.5.2 Styrets arbeid med økonomistyring

17. Styret skal sørge for at fagskolen har rutiner og kontrolltiltak (internkontroll) som er egnet til å sikre at kravene til disponering av egenbetaling fra studentene overholdes, jf. fagskoleloven § 9 tredje avsnitt bokstav f) første setning, jf. fagskoleloven § 29 tredje avsnitt. Dette innebærer at styret skal sørge for
- at fagskolen har en fullmaktsstruktur med en tydelig fordeling av roller, ansvar og myndighet når det gjelder disponering av midler, fremforhandling av avtaler og signering av avtaler. Videre må styret sørge for at det kommer klart frem hva som anses som «store innkjøp», ettersom det er da styret skal involveres i innkjøp.
  - at det fremgår av innkjøpsrutinene en prosedyrebeskrivelse knyttet til innkjøp, herunder at det skal gjennomføres forundersøkelser i markedet.
  - at det av rutinene for utlegg fremgår beløpsgrense.
  - at det av rutinene for bankkort fremgår ved hvilke anledninger kortet kan benyttes.

Kapittel 4.1 Opptak

18. Styret skal sørge for at det faktiske opptaksgrunnlaget og informasjonen som gis til søkere om opptaksgrunnlaget, samsvarer med opptaksgrunnlaget i fagskolens forskrift, jf. fagskoleloven § 16 fjerde avsnitt, fagskoleforskriften § 7 første avsnitt og fagskolens forskrift § 2-2.

Kapittel 4.2 Overordnet læringsutbyttebeskrivelse og utdanningens nivå

19. Styret skal sørge for at kvalifikasjonen i det overordnede læringsutbyttet beskrives slik at det går tydelig fram at kvalifikasjonene er tilstrekkelig for å utøve yrket, jf. fagskoletilsynsforskriften § 2-1 andre avsnitt.

Kapittel 4.3 Utdanningens faginnhold, struktur og omfang

20. Styret skal sørge for at utdanningens faginnhold og struktur er egnet til at studentene kan oppnå læringsutbyttet, jf. fagskoletilsynsforskriften § 2-1 tredje avsnitt bokstav b.

Kapittel 4.4 Studieplan

21. Styret skal sørge for at studieplanen inneholder dekkende informasjon om utdanningens opptakskrav, struktur og vurderingsformer, jf. fagskoletilsynsforskriften § 2-1 femte avsnitt.

Kapittel 4.6.1 Fagskolens kravspesifikasjon for fagmiljøet

22. Styret skal sørge for at det fastsattes tilstrekkelige krav til fagmiljøets kompetanse og sammensetning, jf. fagskoletilsynsforskriften § 2-3 tredje avsnitt.

Kapittel 4.6.3 Den utdanningsfaglige ansvarlige

23. Styret skal sørge for at det fastsattes presise krav til utdanningsfagliges kompetanse og oppgaver, jf. fagskoletilsynsforskriften § 2-3 andre avsnitt bokstav b og tredje avsnitt.

Kapittel 4.7 Vitnemål

24. Styret skal sørge for at fagskolens vitnemål inneholder korrekt navn på dokumentet; navn, omfang og vurdering per emne; og gradsbetegnelse, jf. fagskoletilsynsforskriften § 2-7.

Oppfølging av påleggene

Styret skal iverksette tiltak for å rette brudd på regelverket umiddelbart.

Frist for dokumentasjon av retting er 2. januar 2024. Vi ber om at dere sender dokumentasjon på rettelsene til NOKUTs postmottak (postmottak@nokut.no) innen denne fristen.

2.2 Klagerett

Denne tilsynsrapporten er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 første avsnitt bokstav b), jf. bokstav a). Dere kan klage på enkeltvedtaket **innen tre uker** fra denne rapporten har kommet frem til dere, jf. forvaltningsloven §§ 28–29. Klagen bør begrunnes.

Dere sender klagen på e-post til NOKUTs postmottak (postmottak@nokut.no). Vi ber om at dere fører opp saksnummeret som referanse i e-postens tittelfelt.

I forvaltningsloven § 32 kan dere se hvordan dere skal utforme klagen.

Som part i saken, har dere rett til innsyn i sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 18.

Da NOKUT i dette tilsynet har ført tilsyn etter to ulike hjemler, er det ulike klageinstanser avhengig av hvilke(t) krav klagen knytter seg til.

Hva skjer hvis dere klager?

Vi har mulighet til å omgjøre vedtaket. Dersom vi ikke finner grunnlag for omgjøring, vil vi videresende klagen til enten Kunnskapsdepartementet eller NOKUTs klagenemnd for fagskole, som avgjør saken.

Dere kan be om at vi ikke iverksetter vedtaket før klagefristen er ute eller klagen er endelig avgjort av departementet eller klagenemnda, jf. forvaltningsloven § 42.

3 Krav til institusjonen

3.1 Styret

3.1.1 Styrets sammensetning

Fagskoleloven § 10 første avsnitt stiller krav til styrets sammensetning. Styret skal ha minst syv medlemmer, hvorav minst to skal ha bakgrunn fra relevant arbeids- eller næringsliv. Minst ett medlem skal være valgt av og blant de ansatte, og minst ett medlem skal være valgt av og blant studentene. Dersom styret har mer enn ti medlemmer, skal minst to medlemmer være valgt av og blant de ansatte og minst to medlemmer være valgt av og blant studentene.

Det skal velges personlige varamedlemmer for medlemmene valgt av de ansatte og studentene. Det skal i tillegg være minst ett varamedlem for medlemmene med bakgrunn fra arbeids- eller næringslivet, og minst ett varamedlem for de øvrige medlemmene.

Styrets sammensetning må være i tråd med kravene til kjønnsbalanse i likestillings- og diskrimineringsloven⁹ § 28, jf. fagskoleloven § 10 andre avsnitt. Kravene skal være oppfylt innen den enkelte valgkrets. «Valgkrets» må her forstås som inndelingen av grupper som skal være representert i styret, det vil si studenter, ansatte, samt øvrige styremedlemmer inkludert representanter fra relevant arbeids- eller næringsliv. Dersom styret kun har én student- eller ansattrepresentant, kommer ikke kravene om kjønnsrepresentasjon til anvendelse for disse gruppene. Har styret to eller tre student- eller ansattrepresentanter, skal imidlertid begge kjønn være representert i hver av de to gruppene. Når det er fem medlemmer i gruppen med representanter fra arbeids- eller næringsliv og øvrige medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst to. Har gruppen seks til åtte medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst tre. Dette vil kunne innebære at man ikke kan velge de kandidatene som har fått flest stemmer, da hensynet til likestilling veier tyngre.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at sammensetningen av styret ikke oppfyller lovens krav, da det ikke er dokumentert at studentrepresentanten og dens vara er valgt av studentene. Det er heller ikke valgt vara for øvrige styremedlemmer, og det er ikke kjønnsbalanse i styret.

Vurderingsgrunnlag og vurderinger

I fagskolens vedtekter § 9 er det en bestemmelse om antall styremedlemmer. Der står det at styret skal ha minst syv medlemmer, med henvisning til fagskoleloven § 10. Vi har i løpet av tilsynsperioden mottatt motstridende dokumentasjon om antall styremedlemmer og styrets sammensetning. Vi har derfor bedt om en presisering av hvem som er i det nåværende styret og når de ble valgt.

Vi har fått ettersendt en oppdatert oversikt over styremedlemmer med varaeer i dokumentet «1. Ettersending manglende dokumentasjon mars 2022» punkt 3 og i protokoll

---

⁹ Lov 16. juni 2017 nr. 51 om likestilling og forbud mot diskriminering

fra ekstraordinær Generalforsamling 9. mars 2022. Vi bemerker at ekstraordinær Generalforsamling ble holdt etter åpning av tilsynet. Det ble oppklart i intervjuet at det er en skrivefeil i protokollen fra ekstraordinær Generalforsamling; Even Valbjørn, og ikke Kilian Habringer, ble valgt som ansattrepresentant. Kilian Habringer er valgt som hans vara. Styret som er valgt på ekstraordinær Generalforsamling i mars samsvarer med Enhetsregisteret per august 2022.

Vi legger dermed til grunn at dagens styre er sammensatt slik:

Styre:

Styrets leder:

Styremedlem:

Scott Michael Smith

Geirr Emil Carlsen

Atle Solum

Even Heisum Valbjørn

Anders Solum

Håvard Johansen

Anders Christian Disen

Varamedlem:

Pål Restad

Per Erik Kilian Habringer

Tarald Halvorsen

I henhold til Enhetsregisteret har styret syv styremedlemmer. Det er derfor vår vurdering at styret oppfyller kravet om antall styremedlemmer.

Det fremgår av det oversendte dokumentet «Kvalifikasjoner til de som inngår i fagmiljøet», at ansattrepresentant Even Valbjørn og hans personlige vara Per Erik Kilian Habringer er fulltidsansatt ved fagskolen som instruktører, og vi fikk opplyst i intervju med fagskolens ledelse at de er valgt av de ansatte. Det er derfor vår vurdering at fagskolelovens krav til ansattrepresentant og vara også er oppfylt.

Gjeldende studentrepresentant Anders Christian Disen og hans vara Tarald Halvorsen har begge nylig fullført utdanningen, og er ikke lenger studenter ved fagskolen. Ifølge dokumentet «Kvalifikasjoner til de som inngår i fagmiljøet» er Disen nå fulltidsansatt ved fagskolen som instruktør fra Q2 2022, og underviser i praktisk flygning. Fagskolens styre opplyste på stedlig tilsyn at det derfor vil velges ny studentrepresentant og vara blant studentene i nærmeste fremtid. Videre kom det frem i intervju med fagskolens ledelse at studentrepresentanter tidligere har vært utpekt av ledelsen ettersom det har vært problematisk å få studenter til å stille til valg. Likevel må studentrepresentanten formelt sett være stemt frem av studentene, og det er vår vurdering at fagskolens praksis er i strid med lovkravet om at studentrepresentant og dennes personlige vara skal velges av studentene.

Når det gjelder kravet om at minst to styremedlemmer skal ha bakgrunn fra relevant arbeids- eller næringsliv, ser vi fra redegjørelsen i dokumentet «1. Ettersending manglende dokumentasjon mars 2022» punkt 3 at flere av styremedlemmene har bakgrunn fra bransjen. Dette underbygges av intervjuene på stedlig tilsyn. Eksempelvis er Atle Solum utdannet helikopterpilot med kommersielt sertifikat, og Geirr Carlsen er helikopterflyger med privat sertifikat. Fagskolelovens krav om minst to representanter fra relevant arbeids- eller næringsliv i styret er dermed oppfylt.

Det er imidlertid uklart for oss hvorvidt Pål Restad er valgt som varamedlem for representantene fra relevant arbeids- eller næringsliv, eller for de øvrige styremedlemmene. Dette går ikke klart frem av dokumentasjonen vi har mottatt, og det ble gitt motstridende opplysninger i intervjuene på stedlig tilsyn. Hver av de fire gruppene i styret skal ha varamedlemmer. Ettersom styret kun har valgt tre varamedlemmer, er kravet til varamedlemmer ikke oppfylt.

Videre er heller ikke kravet til kjønnsbalanse oppfylt, ettersom ingen kvinner er representert i styret.

Ellers understreker vi at informasjonen i Enhetsregisteret til enhver tid skal være oppdatert.

3.1.2 Styrets vedtaksførhet

Minst halvparten av medlemmene, eller tilsvarende mange oppnevnte varamedlemmer, må være til stede og avgi stemme for at styret kan fatte vedtak, jf. fagskoleloven § 11. Styret kan likevel ikke treffe beslutning uten at alle styremedlemmene så vidt mulig er gitt anledning til å delta i behandlingen av saken, og ved eventuelt forfall skal varamedlem innkalles, jf. aksjeloven § 6-24.

Vedtak fattes med alminnelig flertall hvis ikke noe annet er fastsatt i fagskoleloven. Fagskoleloven har særlige regler om kvalifisert flertall i saker som anses som særlig inngripende overfor studentene, blant annet for vedtak om utestenging, skikkethet og politiattest. Møteleder har dobbeltstemme hvis det er like mange stemmer for og imot et forslag.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at styret ikke har vært vedtaksført i flere av sakene NOKUT har undersøkt, da alle styremedlemmene ikke har blitt gitt anledning til å delta i styrebehandlingen, og minst halvparten av medlemmene ikke har vært til stede under styrebehandlingen.

Vurderingsgrunnlag og vurderinger

I fagskolens vedtekter § 9 andre avsnitt tredje setning står det at «studenter og ansatte skal ha representanter med møte-, tale og forslagsrett i alle tilfeller der styret behandler saker av betydning for gjennomføring av godkjent fagskoleutdanning». Ordlyden i vedtaksbestemmelsen til EHC er hentet fra fagskoleloven av 2003, som nå er opphevet, og er ikke oppdatert i tråd med dagens fagskolelov. I dagens fagskolelov § 10 er den tidligere begrensningen fjernet, og student- og ansattrepresentantene skal gis muligheten til å delta og stemme i behandlingen av alle styresaker, på lik linje med de øvrige styremedlemmene.

Ut fra dokumentasjonen vi har mottatt, kan vi ikke se at student- og ansattrepresentanter eller deres varaer har blitt gitt anledningen til å delta i behandlingen av styresaker, ettersom de ikke har vært innkalt til styremøter eller vært til stede under behandling av saker i styret i perioden 2019-2021. Videre ble det sagt i intervjuer under stedlig tilsyn at det ikke er praksis for å kalle student- og ansattrepresentantene inn til styremøter, og at de ikke anses som fullverdige styremedlemmer. Vi viser til protokoll fra styremøte 3/2019, hvor det fremgår at daværende ansattrepresentant Kilian Habringer var til stede under

møtets orienteringsdel, men ikke under diskusjon eller saksbeslutning. Vår vurdering er at fagskolens praksis er i strid med kravet i fagskoleloven § 10.

Videre må fire eller flere av de syv styremedlemmene, eller tilsvarende mange oppnevnte varamedlemmer, være til stede på styremøte og avgi stemme for at styret skal være vedtaksført. Daglig leder og rektor har vært til stede på alle styremøter, men de er ikke styremedlemmer og har ikke stemmerett.

Det har i flere saker vært fire eller flere styremedlemmer, eller tilsvarende mange varamedlemmer, til stede på styremøter; vi viser blant annet til styreprotokoll 3/2019, 1/2020, 2/2020, 5/2020, 3/2021, 4/2021 og 5/2021. I flere saker har imidlertid kun de tre eierne vært til stede og deltatt i styrebehandlingen; vi viser til styreprotokoll 1/2019, 2/2019, 4/2019, 5/2019, 3/2020, 1/2021, 2/2021. Behandlingen av de sistnevnte styresakene har følgelig ikke skjedd i tråd med fagskoleloven.

Ellers understreker vi viktigheten av at fagskolens styrende dokumenter inneholder oppdaterte bestemmelser, og at EHC forholder seg til disse.

3.1.3 Styreinstruks

Det følger av aksjeloven § 6-23 at der et selskap har ansattrepresentanter i styret, skal styret fastsette en styreinstruks som gir nærmere regler om styrets arbeid og saksbehandling. Instruksen skal blant annet inneholde regler om hvilke saker som skal styrebehandles og daglig leders arbeidsoppgaver og plikter overfor styret. Instruksen skal også inneholde regler for innkalling og møtebehandling.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at fagskolen ikke har en styreinstruks som oppfyller lovens krav.

Vurderingsgrunnlag og vurderinger

Ut fra dokumentasjonen vi har mottatt, kan vi ikke se at fagskolen har fastsatt en styreinstruks. I forbindelse med ny etterspørring av styreinstruks, mottok vi styrevedtektene til EHC. Styrets vedtekter gir ikke nærmere regler om styrets arbeid og saksbehandling, eller daglig leders arbeidsoppgaver og plikter overfor styret, og kan ikke anses som en styreinstruks i aksjelovens forstand. Kravet om styreinstruks er dermed ikke oppfylt.

3.1.4 Delegering av styrets avgjørelsesmyndighet

Styret kan delegerere sin avgjørelsesmyndighet til andre ved fagskolen, hvis det ikke følger av fagskoleloven at styret selv skal fatte vedtak, jf. fagskoleloven § 9 fjerde avsnitt. Det må fremgå av egen sak, vedtekter eller andre formelle dokumenter hvilke oppgaver styret har delegert.

Avgjørelser «styret selv» skal ta, og som dermed ikke kan delegeres er å

- fatte vedtak om at det er forsvarlig å ta opp nye studenter (før studiestart), jf. fagskoleloven § 9 andre avsnitt
- ansette en rektor med nødvendig fag- og lederkompetanse, jf. fagskoleloven § 12 første avsnitt
- gi utfyllende forskrift om opptak til fagskolens utdanninger, inkludert fastsette spesielle opptakskrav og ev. opptakskrav om fullført fagskoleutdanning, jf. fagskoleloven § 16 fjerde avsnitt og fagskoleforskriften § 7 fjerde og femte avsnitt
- gi forskrift om gjennomføring av eksamener, prøver og annet arbeid, jf. fagskoleloven § 21 femte avsnitt
- gjøre unntak for enkeltksamener og fastsette en lengre frist når det ikke er mulig å skaffe det antallet kvalifiserte sensorer som er nødvendig for å gjennomføre sensuren på tre uker, jf. fagskoleloven § 21 tredje ledd
- oppnevne en skikkethetsnemnd (hvis fagskolen har utdanninger som krever skikkethetsvurderinger), jf. fagskoleforskriften § 31

I tillegg er den noen avgjørelser styret enten må fatte selv eller delegerere til klagenemnda, jf. fagskoleloven § 20 første avsnitt. Se rapportens kapittel 3.2.1.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at styret har delegert oppgaver i tråd med lovens krav.

Vurderingsgrunnlag og vurderinger

Fagskolen har i oversendt skjema «Oversikt over krav og dokumentasjon» under punkt 1.4 gjort rede for at styret ikke har delegert sin avgjørelsesmyndighet.

I redegjørelsen for fullmactsstruktur i dokumentet «1. Ettersending av manglende dokumentasjon mars 2022» punkt 15a fremkommer det likevel at budsjettet vedtas av styret, mens daglig leder og Accountable Manager er ansvarlig for løpende disponering av midler i henhold til vedtatt budsjett. Slik vi forstår denne redegjørelsen, begrenser styrets arbeid seg i denne sammenheng til å vedta budsjettet. Etter at budsjettet er vedtatt, er det i praksis Accountable Manager og daglig leder som gjør alle innkjøp. Ifølge Enhetsregisteret er prokura i selskapet gitt til Accountable Manager.

Det fremgår ikke av styrende dokumenter at Accountable Manager og daglig leder har myndighet til å disponere fagskolens midler. Det er likevel vår vurdering at en slik delegering er i tråd med fagskolelovens krav ettersom delegering av denne type oppgave ikke krever at styret selv skal fatte vedtak.

Ut fra dokumentasjonen vi har mottatt kan vi ikke se at det er foretatt annen delegering i strid med loven.

3.1.5 Styrets vedtak om at det er forsvarlig å ta opp nye studenter

Styret selv skal før studiestart fatte vedtak om hvorvidt det etter deres skjønn er forsvarlig å ta opp nye studenter, jf. fagskoleloven § 9 andre avsnitt. Vedtaket skal være begrunnet, og styret må selv vurdere hvilke momenter som vektlegges i vurderingen. Relevante momenter kan blant annet være studenttilfang, tilgang på lærerkrefter og lokaler, og budsjett og økonomi.

Av hensyn til forutberegneligheten for studenter og søkere bør fagskolene tilstrebe at vedtaket fattes så tidlig som mulig før studiestart.

Vedtaket må være tilgjengelig for studentene, og det skal derfor publiseres på institusjonens nettside.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at vedtaket om at det er forsvarlig å ta opp nye studenter, er fattet av styret selv før studiestart, men at vedtaket verken er tilstrekkelig begrunnet eller publisert på institusjonens nettside.

Vurderingsgrunnlag og vurderinger

Det fremgår av protokoll fra styremøte 13. desember 2021 at styret har besluttet at det er forsvarlig å ta opp nye studenter i 2022. Vedtaket ble fattet før studiestart februar 2022. Vi kan imidlertid ikke se at vedtaket er begrunnet, og fagskolen skriver i dokumentet «1. Ethersending manglende dokumentasjon mars 2022» punkt 9 at vurderingen bak vedtaket ikke er ytterligere beskrevet enn i årsberetningen.

Vi har ikke mottatt dokumentasjon på at vedtak om at det er forsvarlig å ta opp nye studenter ble fattet av styret i 2019 eller 2020, og merker oss at vedtaket i styremøte 13. desember 2021 ble fattet etter at NOKUT åpnet tilsyn 8. desember 2021. Vedtak skal fattes hvert år før studiestart.

Videre kan vi ikke se at vedtaket eller dets begrunnelse er publisert på fagskolens nettside eller gjort tilgjengelig for studentene på annen måte. Kravene til styrets vedtak om at det er forsvarlig å ta opp nye studenter er følgelig ikke oppfylt.

3.1.6 Ansettelse av rektor

Det følger av fagskoleloven § 12 første avsnitt at fagskoler skal ha en rektor. Det er styret selv som skal ansette rektoren. Studentene og de ansatte skal bli hørt før rektor ansettes.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at kravene til ansettelse av rektor ikke er oppfylt, da det ikke er dokumentert at styret selv har ansatt rektor, eller at studentene og ansatte har blitt hørt før ansettelsen.

Vurderingsgrunnlag og vurderinger

Vi viser til brev fra Luftfartstilsynet til EHC datert 2. november 2017, hvor det står at Peter Blom er akseptert av Luftfartstilsynet som Accountable Manager i EHC, og at han samtidig skal inneha stillingen som skolesjef. Vi legger til grunn at «skolesjef» tilsvarer «rektor» i fagskolelovens forstand. Stillingene som Accountable Manager og rektor innehar forskjellige ansvarsområder og oppgaver. Stillingen som Accountable Manager skal godkjennes av Luftfartstilsynet i henhold til luftfartsregelverket, mens rektor skal ansettes av fagskolens styre i henhold til fagskoleloven §§ 11 og 12.

I oversendt skjema «1. Ettersending manglende dokumentasjon mars 2022» punkt 10 om ansettelse av rektor, viser fagskolen til en e-post sendt fra styreleder Scott Smith til Peter Blom 31. august 2017. I e-posten informerer styreleder om at styret i EHC ønsker at Blom skal søke Luftfartstilsynet om han kan inneha rollen som Accountable Manager og skolesjef. E-posten er sendt på kopi til daværende Accountable Manager, daværende varamedlem i styret Håvard Johansen og daglig leder Anette Haldorsen. Daværende studentrepresentant og ansattrepresentant er ikke satt på kopi.

E-posten som ble sendt 31. august 2017, er ikke å anse som et formelt vedtak om styrets ansettelse av rektor. Vi har ikke mottatt dokumentasjon på at hele styret har vært involvert i ansettelsesprosessen, eller at studenter og ansatte er hørt i forbindelse med ansettelsen slik fagskoleloven krever. Kravene til ansettelse av rektor er dermed ikke oppfylt.

3.2 Studentenes rettsstilling

3.2.1 Klagenemndas sammensetning og oppgaver

Fagskoler skal ha en lokal klagenemnd, jf. fagskoleloven § 20. Klagenemnda skal ha fem medlemmer med personlige varamedlemmer.

Lederen og dennes varamedlem må oppfylle de lovbestemte kravene til lagdommere. Det vil si at de må være norske statsborgere, ikke være fradømt stemmeretten, ha fylt 25 år og ha juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap, jf. domstolloven¹⁰ §§ 53 første avsnitt første setning og 54 andre avsnitt første setning. Lederen og dennes varamedlem skal ikke være ansatt ved institusjonen. To av medlemmene skal være studenter på oppnevningstidspunktet.

Bestemmelsene i forvaltningsloven om habilitet i §§ 6 til 10 gjelder når fagskoler behandler saker etter fagskoleloven, jf. fagskoleloven § 39 første ledd. Medlemmene i klagenemnda må derfor oppfylle kravene til habilitet i forvaltningsloven.

Klagenemnda er vedtaksfør når lederen eller varamedlemmet for lederen og minst to andre medlemmer eller varamedlemmer er til stede.

Den lokale klagenemnda skal behandle klager over enkeltvedtak, jf. § 20 første avsnitt første setning. Dette gjelder blant annet avgjørelser om godskriving og fritak etter fagskoleloven § 8 og avgjørelser om opptak etter § 16.

Styret kan bestemme at klagenemnda også skal behandle andre klagesaker for studentene, det vil si klager på vedtak som ikke er enkeltvedtak.

I tillegg kan styret delegere myndigheten til å fatte vedtak i følgende saker til klagenemnda:

- inndragning og karantenetid ved bruk av falske dokumenter ved opptak til utdanninger, jf. fagskoleloven § 16 a
- klage på formelle feil ved eksamen, jf. fagskoleloven § 23
- annullering av eksamen eller prøve, jf. fagskoleloven § 24
- bortvisning og utestengning, jf. fagskoleloven § 25
- vurdering av skikkethet, jf. fagskoleloven § 26 og fagskoleforskriften § 36
- krav om politiattest, jf. fagskoleloven § 27
- utestenging ved bruk av klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet, jf. fagskoleloven § 43

Når det gjelder klagenemndas vedtaksførhet og oppgaver, vil NOKUT primært undersøke om klagenemndas mandat er i samsvar med regelverket, og at klagenemnda behandler de sakene den skal etter loven, og de sakene den eventuelt har fått delegert fra styret.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at

- fagskolen har opprettet en klagenemnd med riktig antall medlemmer og varamedlemmer

---

¹⁰ Lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene

- sammensetningen av den lokale klagenemnda ikke oppfyller fagskolelovens krav fordi det ikke er dokumentert at leder og nestleder oppfyller kravet til å være lagdommere
- medlemmer i nemnda er inhabile etter forvaltningsloven
- mandatet for den lokale klagenemnda er i samsvar med regelverket

Vurderingsgrunnlag

I deres lokale forskrift (heretter omtalt som «forskriften») kapittel 5 har dere omtalt klager og klagebehandling. I forskriften § 5-2 bokstav a og b angir dere at dere oppretter en lokal klagenemnd med fem medlemmer med personlige varamedlemmer. Leder av nemnda og vedkommende sin vara skal oppfylle kravene til lagdommer og ikke være ansatt på fagskolen. To av medlemmene skal være studenter. I forskriften § 5-2 bokstav f gir dere føringer for at nemnda samlet sett skal være sammensatt slik at minst ett av medlemmene dekker følgende krav: har kjennskap til dagens utdanningskrav og flyskoledrift, være trafikkflyger og være student ved EHC.

Dere fastslår i forskriften § 5-1 bokstav d at dersom førsteinstans ikke tar klager på enkeltvedtak til følge, skal klagen behandles og avgjøres av lokal klagenemnd. Klagenemnda skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før den fatter vedtak. Dere fastslår at klagenemndas vedtak er endelig, unntatt de vedtak der nasjonalt klageorgan er klagenemnd. I forskriften § 5-2 bokstav d går det fram at nemnda er vedtaksfør når leder / vara for leder og minst to andre medlemmer/varamedlemmer er til stede.

Dere oppgir i forskriften § 5-2 bokstav a at styret kan bestemme at klagenemnda skal behandle saker etter fagskoleloven §§ 23–27. Det går i fram av § 4-1 at bestemmelser om vedtak etter fagskoleloven § 25 om bortvisning og utestengelse skal fattes av fagskolens styre. Det går ikke fram av forskriften hvem som behandler vedtak etter fagskoleloven § 24.

I dokumentet «Lokal klagenemnd 2022 med navn» har dere oversikt over den lokale klagenemnda og når de fem medlemmene og varamedlemmene ble oppnevnt. Det går fram at leder og nestleder ble oppnevnt i januar 2022, og medlem og varamedlem fra ledelsen ble oppnevnt i 2017. De øvrige medlemmene ble oppnevnt i 2021. Det går fram av dokumentet at nemnda består av en advokat – med en ansatt i advokatfirma som vikar; rektor – med daglig leder som vara; en ansatt som har en annen ansatt som vara; og to studenter som har to andre studenter som vara.

Vi har i åpningsbrevet bedt om dokumentasjon på at nemnda oppfyller kravene som stilles til sammensetning. I senere påminnelse har vi spesifikt bedt om dokumentasjon på at leder og nestleder oppfyller kravene til å være lagdommer. Fagskolen oppgir at de ikke har mottatt dokumentasjon fra leder og nestleder på at de oppfyller kravene til å være lagdommer, og har derfor ikke kunnet oversende dokumentasjon på dette.

Vurderinger

Oversikten over representantene viser at klagenemnda inneholder det antall medlemmer og varamedlemmer den skal ha etter fagskoleloven. Den har også to studentmedlemmer slik regelverket krever. Dere har gitt dato for oppnevning av medlemmer og

varamedlemmer. Vi legger til grunn at dere har opprettet en klagenemnd med riktig antall medlemmer.

En person er ugild (inhabil) når han leder eller har ledende stilling i, eller er medlem av styret eller bedriftsforsamling for et selskap som er part i saken, jf. forvaltningsloven § 6 første ledd bokstav e punkt 2. I tillegg vil de som har fattet vedtaket, være inhabile dersom de også skal delta i behandlingen i en klageinstans av samme vedtak/sak. En person vil kunne være ugild (inhabil) når særegne forhold foreligger som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet, jf. forvaltningsloven § 6 andre avsnitt.

Det betyr at rektor og daglig leder og andre med ledende stillinger på fagskolen (i bedriften) ikke kan være medlemmer i klagenemnda fordi fagskolen er å anse som part i klagesaker. I tillegg kommer at rektor og daglig leder og eventuelt andre som inngår i ledelsen vil være involvert i mange av de enkeltvedtakene som kan påklages. Dere må derfor oppnevne andre enn disse som medlemmer i klagenemnda. I tillegg har dere ikke levert dokumentasjon som viser at leder av klagenemnda og vedkommende sin vara oppfyller kravene til lagdommer. Dette gjør at kravet til klagenemndas sammensetning ikke er oppfylt.

I forskriften gir dere tydelig informasjon om at klagenemnda skal behandle klager på enkeltvedtak, og dere beskriver prosedyrer i samsvar med fagskoleloven. Oppgavene og mandatet til nemnda, slik det går fram av forskriften kapittel 5, er derfor i samsvar med kravet i fagskoleloven.

Anbefaling

Dere lister i forskriften § 5-1 a opp alle de forhold dere angir at studenten kan klage på. Fagskoleloven § 20 fastslår at klage på alle enkeltvedtak skal behandles av en klagenemnd (dersom ikke annet er bestemt). Selv om den opplistingen dere gjør i forskriften § 5-1 a ser ut å dekkede fleste enkeltvedtak, bør dette heller tas som eksempler, og dere bør fastslå at alle avgjørelser som fattes, og som er enkeltvedtak, kan påklages.

Klagenemnda er et selvstendig organ og handler ut fra eget mandat på de klager som bare kan avgjøres av klagenemnda. I tillegg kan styret bestemme at klagenemnda skal fatte vedtak i en del saker som i utgangspunktet ligger til styret. Dere angir i forskriften § 5-2 bokstav a at «klagenemnda vil avgjøre klager og saker på veggen av styret». Dette er en uheldig formulering, fordi det går fram av andre bestemmelser i forskriften at styret skal fatte alle de vedtakene som kunne vært delegert til klagenemnda.

3.2.2 Læringsmiljø

Styret har det overordnede ansvaret for studentenes læringsmiljø, og skal, i samarbeid med studentorganene, legge forholdene til rette for et godt og inkluderende læringsmiljø, jf. fagskoleloven § 15 første avsnitt. Begrepet «læringsmiljø» omfatter alle faktorer som kan påvirke studentene i en studiesituasjon. Institusjonen har ansvar for de elementer av læringsmiljøet som med rimelighet kan anses å være innenfor utdanningsinstitusjonens kontrollsfære.

Videre skal styret innenfor sitt ansvarsområde arbeide for å forebygge og forhindre trakassering og seksuell trakassering, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 13.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at

- fagskolen har lagt forholdene til rette for et godt og inkluderende læringsmiljø
- fagskolen ikke samarbeider i tilstrekkelig grad med studentorganet om læringsmiljøet fordi samarbeidet ikke er formalisert
- fagskolen ikke arbeider tilstrekkelig med å forebygge og forhindre trakassering og seksuell trakassering fordi det ikke er en kjent vei studentene kan melde fra om dette

Vurderingsgrunnlag

Dere viser under læringsmiljø til studentundersøkelsen august 2020 og august 2021. Spørreskjemaet der har spørsmål som kan fange opp elementer av læringsmiljøet. Det gjelder særlig spørsmål om generell trivsel (3), om man er komfortabel med å stille spørsmål til instruktør i klasserommet (12), hvor fornøyd man er med lokalene (klasserommet), og hva som kan endres i klasserommet for å forbedre læringen (14). Dere har også for hvert emne, spørsmål om læreren ser og anerkjenner studentenes innsats.

Dere gir i tillegg følgende redegjørelse i dokumentet «utfylt skjema – oversikt ...»:
«Studentene har valgt å kun ha en klasserepresentant og vara fra hver klasse og ikke studentorgan. Disse benyttes aktivt i informasjonsflyten mellom studentene og administrasjonen. I tillegg har studentene lagd en studentforening som primært skal stå for sosiale aktiviteter for studentene, noe skolen vil tilrettelegge for. Norsk pilotforbundet er regelmessig til stede for å informere om sine programmer og medlemskap for studenter, skolen tilrettelegger for dette».

Ledelsen melder at fagskolen følger opp rapporteringen fra studentundersøkelsen med tiltak. Studentene blir ikke informert om resultatet av undersøkelsen. Studenter melder generelt at informasjonsflyten om utdanningen, og hva som skal skje, ikke alltid har vært så god, men at det er bedring.

Ansatte går gjennom andre tilbakemeldinger som har kommet direkte til ansatte på ukentlige instruktørmøter og følger opp med eventuelle tiltak. Det kommer fram at studentene har tatt opp forhold som har medført endring, blant annet forhold rundt organiseringen av opplæringen. Studentene har tatt opp forhold de ønsker endret, men har i mindre grad vært med i utformingen av tiltakene sammen med ledelsen.

Det er ikke fastsatte formelle møter mellom ledelsen og studenttillitsvalgte eller den nye studentorganisasjonen («Rotor-Heads») om læringsmiljø. Det praktiseres en «åpen dør» i administrasjonen der studentene kan henvende seg dersom det er noe. Særlig den i administrasjonen med rollen «studentombud» har ofte kontakt med studentene. Det oppgis at det er få henvendelser om trivsel, men at dersom det er andre utfordringer, prøver de se om «noe ligger bak». At studentene kan henvende seg direkte til personer i administrasjonen eller til instruktører dersom det er noe, bekreftes av studentene. Studenttillitsvalgte oppgir at de fleste henvender seg direkte i stedet for å gå via dem fordi det er et lite miljø. Studentene nevner også at de kan ta opp forhold via Rotor-Heads. Fagskolen har hjulpet med det praktiske, inkludert å få registrert foreningen som en del av

Pilot-forbundet. Det oppgis av flere at Rotor-Heads har bidratt til å bedre det sosiale miljøet blant studentene.

Fra ansatte/ledelsen oppgis det at studentene i tillegg har anledning til å sende inn en anonym melding via FlightLogger. Det kan for eksempel benyttes dersom studentene har en bekymring/klage knyttet til en instruktør, som de ikke ønsker å ta opp direkte. Ledelsen oppgir at alle slike henvendelser blir tatt på alvor og følges opp som et «avvik». Ingen som er studenter, oppgir at de kjenner til denne funksjonen/muligheten i FlightLogger.

Ledelsen oppgir at de har ansatt en husøkonom for studentboligene som også er en person studentene kan henvende seg til ved problemer.

Styret oppgir at oppgaver knyttet til læringsmiljøet er delegert til ledelsen. Styret blir informert om hendelser eller inntrykk knyttet til læringsmiljøet ved at ledelsen orienterer muntlig om dette på styremøter.

Vurderinger

Tilrettelegging for et godt læringsmiljø

Generelt er inntrykket etter intervjuet med både ansatte og studenter at det er et godt læringsmiljø og sosialt miljø i utdanningen, og at det gjennomgående er god kommunikasjon mellom de ansatte og studentene. Det er også gitt flere eksempler fra både ledelse og studenter på at initiativ og henvendelser fra studentene er blitt fulgt opp av ledelsen og har ført til endringer. Selv om det ikke var ledelsen som tok initiativet til å få en studentorganisasjon, kommer det fram at fagskolen har tilrettelagt for og er positiv til organisasjonen.

Dere har en spørreundersøkelse der studentene får anledning til å gi sin vurdering av mange forhold ved utdanningen. Dere har i deres egen spørreundersøkelse (studentundersøkelsen) noen spørsmål som kan fange opp elementer av om læringsmiljøet er godt, selv om de fleste spørsmålene handler primært om undervisningskvalitet.

Samlet sett gjør dette at kravet er oppfylt.

Samarbeid med studentorganer om læringsmiljøet

Dere angir hvordan ledelsen følger opp studentundersøkelsen. Selv om det går fram at ledelsen følger opp innspill fra studentene, går det ikke fram at studentene blir orientert om funn i studentundersøkelsen, og det er få eksempler på at de deltar i diskusjoner om utformingen av tiltakene. Dere må i større grad formalisere samhandlingen med studentene, informere dem om funn som kommer fram om læringsmiljøet, og inkludere dem i utformingen av tiltakene. Dette for å oppfylle kravet om at tilretteleggingen for et godt læringsmiljø skal skje i et samarbeid mellom studentorganene og styret (eller den styret har delegert dette til). Samlet sett gjør dette at kravet ikke er oppfylt.

Forebygge og forhindre trakassering

Dere har i spørreundersøkelsen blant studentene ikke spørsmål som eventuelt tydelig kan avdekke om det er negative elementer i læringsmiljøet som mobbing og trakassering. Den anonyme meldingstjenesten via FlightLogger kunne hatt en slik funksjon, men vi vurderer at

denne ikke er tilstrekkelig kjent blant studentene til å kunne fungere som en slik kanal. Selv om dere kan se ut til å følge opp de henvendelser dere får om mulig mobbing eller trakassering, må dere sikre bedre at slike mulige hendelser eller situasjoner kan meldes fra om også anonymt.

Anbefaling

Det er positivt at styret blir løpende orientert om læringsmiljøet. Vi anbefaler likevel at tilbakemeldingene til styret om arbeidet/samarbeidet knyttet til læringsmiljøet i større grad blir synliggjort i referater eller egne saksdokumenter til styret.

3.2.3 Studentenes tilgang til studentombud

Styret skal sørge for at alle studenter har tilgang til et studentombud, jf. fagskoleloven § 14 a. Dette innebærer at alle studenter har krav på å kunne henvende seg til et studentombud for å få råd og hjelp i saker som gjelder studiesituasjonen deres.

Det er ikke et krav at studentene skal ha fysisk tilgang til studentombudet. Ordningen med studentombud må imidlertid organiseres slik at alle studenter har tilstrekkelig tilgang. Tilgangen kan ikke regnes som tilstrekkelig hvis studentene i praksis har problemer med å få kontakt med ombudet fordi det har ansvar for et for stort antall studenter eller det av andre grunner er vanskelig å komme i kontakt med. Innenfor denne rammen står institusjonen fritt til å selv velge hvordan den vil organisere ordningen med studentombud.

Studentombudet kan ikke instrueres i sitt virke og har taushetsplikt. Det innebærer at studentombudet må ha en uavhengig rolle, jf. Stortings prop. 89 L (2018–2019). Dette oppgir Kunnskapsdepartementet i proposisjonen som en grunnleggende forutsetning for ombudsrollen. Studentombudenes rolle er primært å veilede og å ivareta studentenes rettssikkerhet. Det går fram av proposisjonen at det er behov for å avgrense studentombudets rolle mot andre funksjoner ved institusjonen, for eksempel er det ikke ombudenes ansvar å gi generell informasjon og veiledning om studier, eksamen etc.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at

- lovens krav om at alle studenter skal ha tilgang til et studentombud er oppfylt
- fagskolen ikke har sørget for at studentombudet har en uavhengig rolle, jf. bestemmelsen om at ombudet ikke kan instrueres og har taushetsplikt i sitt virke

Vurderingsgrunnlag

Dere har som dokumentasjon på dette lagt ved dokumentet «ansettelsesavtale studentombud og utdanningsfaglig ansvarlig». Av ansettelsesavtalen går det fram at dere 1.8.2020 ansatte et studentombud som rapporterer til skolesjef (rektor). I tillegg er vedkommende ansatt som CTKI og flyinstruktør (FI). I oppgavebeskrivelsen vises det til instruktørarbeid og CTKI og andre ordinære driftsoppgaver. Oppgaver eller spesielle krav knyttet til studentombudsrollen er ikke nevnt.

Dere gir i tillegg en redegjørelse i dokumentet «utfylt skjema – oversikt ...». Der opplyser dere at studentombudet er fast ansatt ved skolen i en fulltidsstilling, med fast kontor i

lokalene. Her kan studentene komme, med eller uten avtale, for hjelp og veiledning i saker der de trenger bistand. Eksempler på dette er veiledning rundt eksamensoppmelding, faglig veiledning, osv.

Dere har erfart at spørsmålene som kommer til studentombudet, i så stor grad er av faglig art at dere ønsker at denne personen er oppdatert på regelverk, rettigheter, fagplaner osv. Studentombudet har også tett dialog med Luftfartstilsynet om eksamener, og problematikk rundt disse eksamenene er noe studentene ofte har spørsmål om.

Det kommer fram av dokumentasjon og fra intervjuene at den som er studentombud har en sentral rolle i ledelsen ved skolen som sjefsinstruktør teori i tillegg til å være instruktør. Han sitter også i fagskolens styre som ansattrepresentant.

Det går fram av intervjuene at studentene er mindre kjent med begrepet «studentombud», men kjenner til at den som har rollen på fagskolen, er en studentene kan henvende seg til hvis de har utfordringer/saker de vil ta opp. De mener at han som er studentombud, er godt egnet for dette. Noen sier at kanskje flere studenter ville ha henvendt seg dersom den som er studentombud, var mer uavhengig av skolen.

Styret ser ikke det som noe problem at studentombudet er ansatt på skolen. Studentombudet selv informerer at han ikke har opplevd det som en utfordring å ha ulike roller, og at han vil ivareta studentenes interesse selv om dette ikke er til skolens fordel isolert sett. Han opplyser at henvendelse fra studentene i stor grad er klage på eksamen i regi av luftfartsmyndighetene og ellers faglige spørsmål, og noen få henvendelser som gjelder trivsel. Han oppgir at fordi han vet hvordan ting fungerer, kan han gi best mulig råd til studentene. Han fører innhold fra samtaler med studenter inn i FlightLogger og begrenser tilgangen slik at bare han kan lese dette. Han har ikke hatt saker der studenter har vært i konflikt med ledelsen. Han videreformidler bare informasjon til andre ansatte og ledelsen dersom studenten er enig i dette.

Vurderinger

Dere har benyttet en av deres ordinære ansatte som studentombud. Ut over at det i ansettelseskontrakten går fram at vedkommende skal være studentombud, har dere ikke angitt nærmere hva oppgaven innebærer, eller hvilke spesielle forhold som gjelder når vedkommende ivaretar denne rollen. Dere angir heller ikke hvor stor andel av jobben dette utgjør.

Dere beskriver i redegjørelsen at det studentene etterspør, er noen som kan hjelpe dem med spørsmål av faglig art, og det er derfor dere har en ansatt ved fagskolen som studentombud. Innholdet i studentombudets bistand til studentene ser, fra tilbakemeldingene i intervjuene, også i hovedsak ut til å være oppgaver som handler om rådgiveroppgaver mer enn ombudsoppgaver. Studiesituasjon handler om mer enn rent faglig veiledning og råd, og det er særlig det å informere og gi hjelp om studentenes rettigheter et ombud skal ivareta. Fagskolens plikt til å veilede og informere studenter om innholdet i utdanningen ellers følger av andre plikter i fagskoleloven, jf. fagskoleloven § 9 andre avsnitt bokstav d.

Studentombudet skal kunne bistå på en nøytral måte i saker der studenter er misfornøyde med hvordan fagskolen har tilrettelagt for deres studier eller har en klagesak. Det går derfor fram av lovteksten at studentombudet ikke kan instrueres i sitt virke og har taushetsplikt (om det vedkommende blir kjent med gjennom kontakt med studentene). Det følger av forarbeidene til lovteksten at dette innebærer at ombudet skal ha en uavhengig stilling.

Selv om studentombudet får gode tilbakemeldinger i hvordan han utfører sine oppgaver og anses som godt egnet av studentene, går det også fram at han ikke har fått saker som i stor grad setter hans ulike roller på prøve. Det kan ikke utelukkes at han ikke har fått slike henvendelser på grunn av sin posisjon i ledelsen og styret. Studentene ser heller ikke ut til å ha blitt informert om at vedkommende er studentombud, og hvilke særlige oppgaver og uavhengighet som ligger i dette.

Ansettelseskontrakten dere har laget med den ansatte, sier ikke noe om at ombudet ikke kan instrueres, eller at ombudet har taushetsplikt. Kontrakten sikrer dermed ikke ombudets uavhengige rolle. Vi vurderer også at rollen som et uavhengig studentombud ikke er forenlig med å være i fagskolens administrative ledelse og i fagskolens styre. Dette fordi et ombuds rolle ofte er å bistå studenter slik at de kan ivareta sine rettigheter ovenfor ledelsen og eventuelt styret på fagskolen. Når studentombudet selv er en del av denne ledelsen og fagskolestyret, vil det være vanskelig å skape tillit til at vedkommende fullt ut kan ivareta studentenes rettigheter ovenfor ledelsen og styret på en uavhengig måte.

3.2.4 Tilrettelegging for arbeid i studentorgan og studentrepresentasjon

Studentene ved fagskoler kan opprette studentorgan som skal ivareta studentenes interesser og fremme studentenes synspunkter overfor institusjonens styre, jf. fagskoleloven § 14. Tilsvarende kan studenter ved den enkelte avdeling ved en fagskole opprette studentorgan for denne.

Styret skal legge forholdene til rette slik at studentorganene kan drive sitt arbeid på en tilfredsstillende måte. Dette innebærer at institusjonen i samråd med studentorganet må vurdere behovet for tilrettelegging, herunder lokaler og kontorutstyr og en rimelig dekning av utgifter for at studentorganet skal kunne fungere. Hva som er tilfredsstillende og rimelig må vurderes konkret og vil kunne variere avhengig av fagskolens størrelse.

Videre skal studentorganene høres i alle saker som angår studentene, og studenter skal være representert i alle kollegiale organer som tildeles beslutningsmyndighet ved fagskolen.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at

- fagskolen har lagt til rette for at studentorganene kan drive sitt arbeid på en tilfredsstillende måte
- fagskolen ikke har tilrettelagt tilstrekkelig for at studentorganene blir hørt i alle saker som angår studentene
- studentene ikke er representert i alle organer som har beslutningsmyndighet ved fagskolen, fordi de ikke blir gitt anledning til å delta i fagskolestyrets arbeid

Vurderingsgrunnlag

Dere gir en redegjørelse i dokumentet «utfylt skjema – oversikt ...»:

Dere angir at skolens størrelse og egenart har gjort at studentene ved fagskolen til nå ikke har sett behovet for et studentorgan, utover en valgt klasserepresentant og vara fra hver klasse. Dere har ingen innvendinger mot at studenter organiserer seg, men til nå har de selv valgt å organisere sin medbestemmelsesrett ved to valgte representanter. Disse brukes aktivt i informasjonsflyten mellom studenter og organisasjon/administrasjon.

Én student er også medlem av fagskolens styre (studentrepresentant), og én student er studentrepresentantens vara.

I januar 2022 bestemte studentene seg for å lage en studentforening, og særlig rette oppmerksomheten mot sosiale aktiviteter for studentene. Dere oppgir at skolen er positiv til arbeidet, og ønsker å tilrettelegge for slike aktiviteter. Dere ser fram til at studentene får en arena de kan møtes på, og bistår der de har behov.

Det informeres om at ledelsen har tilrettelagt for studentorganisasjonen etter at den ble etablert. Det har ikke vært fastsatt en fast prosedyre for valg av klasserepresentanter fra klassen, klassene har bare som helhet diskutert hvem som bør utvelges, og kommet fram til en person uten stemmegiving.

Det er tillitsvalgte i hver klasse som kan informere oppover. Administrasjonen har en åpen dør for studentene, i tillegg til at studentombudet har regelmessig kontakt med dem. Det er ikke noe fast møtefrekvens eller avtale om møter med de tillitsvalgte i klassene eller med den nye studentorganisasjonen. Når administrasjonen får innspill fra studentene, blir dette drøftet blant de ansatte, ledelsen tar beslutningen og studentene blir eventuelt informert om endringer. Det tas vanligvis raskt tak i saker som blir brakt inn for å finne løsning. Noen melder om utfordringer i kommunikasjons- og informasjonsflyten knyttet til studiesituasjonen. Studentforeningen (Rotor-Heads) har gjort at det blir mer sosialt blant studentene, og de har også tatt opp andre saker for forbedringer.

Vi viser ellers til dokumentasjon om studentrepresentasjon i styret beskrevet i rapportens kapittel 3.1.1 om styrets sammensetning.

Vurderinger

Vi vurderer at fagskolen har tilrettelagt for at det blir valgt klasserepresentanter fra klassene og tilrettelagt praktisk for studentforeningen når den nå er etablert.

Det går fram av intervjuene med alle grupper at det er en åpen dør for studentene hos ledelsen / blant de ansatte, at det er lett for studentene å ta opp ulike saker, og at det vanligvis blir tatt tak i utfordringer.

Selv om det er en liten skole, og det er mange uformelle kommunikasjonslinjer, må fagskolen også ha noen formelle kanaler for å sikre at samarbeidet er i samsvar med regelverket. Når det både er en studentforening og valgte representanter fra klassene, må disse også inkluderes i å bli hørt om tiltakene som skal iverksettes. Dere har ikke dokumentert en slik medvirkning, noe som kan skyldes at studentforeningen er relativt nyetablert.

Selv om noen av de opplevde utfordringer i kommunikasjon og informasjon kan skyldes den ekstraordinære situasjonen under pandemien, kan en mer formalisert kommunikasjon/møtestruktur mellom ledelse og klasserepresentanter bidra til å forbedre kommunikasjonen. En mer formalisert møtestruktur mellom ledelse og klasserepresentanter vil imidlertid ikke være tilstrekkelig til å oppfylle det formelle kravet om studentrepresentasjon i fagskolens styre. Loven krever at det velges minst en studentrepresentant av og blant studentene, som skal gis anledning til å delta og stemme i alle styresaker.

Når det gjelder studentrepresentasjon i fagskolestyret, viser vi til vurderingen vår i kapittel 3.1.1 om styrets sammensetning, hvor vi konkluderer med at dere ikke oppfyller fagskolelovens krav når det gjelder studentrepresentasjonen i fagskolestyret. Det kom ikke fram at dere har andre formelle beslutningsorganer utenom fagskolestyre, og følgelig er det ikke aktuelt med studentrepresentasjon ut over styrerepresentasjonen.

Samlet sett vurderer vi derfor at dere har tilrettelagt for etablering av studentorganer, men at dere ikke i tilstrekkelig grad har tilrettelagt formelt for at studentorgan får fremmet sine interesser og kan være høringsorgan i alle saker som angår studentene. Dere har heller ikke sørget for studentdeltakelse i fagskolestyrets arbeid, og studentene er derfor ikke representert i kollegiale beslutningsorgan på fagskolen.

3.3 Fagskolens lokale forskrift

Fagskoleloven og fagskoleforskriften stiller krav om at alle fagskoler har sin egen forskrift. Forskriften skal inneholde informasjon om opptak, eksamener, prøver og annet arbeid, og eventuelt skikkethetsvurdering. Forskriften må videre inneholde fagskolens navn, når forskriften er vedtatt og henvisning til bestemmelsene som gir hjemmelen til forskriften. Fagskolens styre må vedta forskriften.

Fagskolens forskrift må ha egne regler om opptak med informasjon om kravene til formell utdanning eller tilsvarende realkompetanse som gir opptak til fagskolen, jf. fagskoleloven § 16 fjerde avsnitt. Forskriften kan henvisne til studieplanene for mer detaljert informasjon om opptak til hver av utdanningene fagskolen tilbyr. Videre må forskriften inneholde regler om opptak med informasjon om kravene til norskkunnskaper for søkere med videregående opplæring fra land utenfor Norden, jf. fagskoleforskriften § 9 andre avsnitt tredje setning. Forskriften må også inneholde informasjon om det stilles språkkrav i engelsk, og i så fall om søkere må dokumentere kunnskaper i engelsk på minimum nivå B1 eller B2 i Europarådets referanserammeverk for språk, jf. fagskoleforskriften § 9 sjuende avsnitt.

Forskriften må videre inneholde informasjon om gjennomføring av eksamener, prøver og annet arbeid, jf. fagskoleloven § 21 femte avsnitt første setning. Dette omfatter vilkår for å gå opp til en eksamen eller prøve på nytt, adgangen til en ny praksisperiode og oppmelding. Hvis fagskolen har flere utdanninger, må det stå tydelig i forskriften om det er forskjeller i reglene for eksamener, prøver og annet arbeid for de ulike utdanningene.

Hvis fagskolen har utdanninger hvor det skal gjennomføres skikkethetsvurdering, jf. fagskoleforskriften § 27, må forskriften si hvilke utdanningen dette gjelder, jf. fagskoleforskriften § 27 første avsnitt andre setning.

I tillegg til de ovennevnte kravene som følger av regelverket, kan fagskolens styre kan beslutte å ta inn ytterligere bestemmelser i fagskolens lokale forskrift enn de det i regelverket er krav om å ta inn. NOKUT har blant annet anbefalt å ta inn bestemmelser om fritak og godskriving, bortvisning og utestengning, klagerett og prosedyrer for å klage, og lokal klagenemnd (<https://www.nokut.no/norsk-utdanning/fagskole/regelverk-for-fagskoler/fagskolens-forskrift--hva-ma-med-i-fagskolens-forskrift/>).

Dersom fagskolen har tatt inn slike bestemmelser, må bestemmelsene være innenfor rammen for hva fagskolen kan regulere, og i samsvar med fagskoleloven med forskrifter.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at fagskolens lokale forskrift ikke oppfyller kravene i regelverket når det gjelder realkompetansevurdering, klage på prøver og disiplinære reaksjoner.

Vurderingsgrunnlag

Dere har henvist til deres lokale forskrift på lovdata. Det går fram at forskriften har åtte hovedkapitler som omtaler følgende:

- Generelle bestemmelser: andre bestemmelser som gir rammer for forskriften, formålet, virkeområdet, studentens rettigheter og plikter, og rettigheter etter forvaltningsloven.

- Søknad og opptakskrav: krav og behandling av søknader, opptakskrav, fritak, innpass (godskriving), realkompetansevurdering og politiattest
- Innhold, eksamen og vitnemål: mål og krav for å bestå utdanningen og generelt om dokumentasjon av dette, eksamen og vitnemål
- Disiplinære sanksjoner: bortvisning, utestenging og utvisning
- Klager og klagebehandling: hva kan klages på, fremgangsmåte og behandlingsmåte, herunder lokal klagenemnd
- Studentombud, studentrepresentanter og klassekontakt
- Framtidige endringer i forskriften: at styret kan gjøre dette
- Avsluttende bestemmelser: at forskriften trer i kraft 1. februar 2021.

Vi omtaler nærmere innholdet i bestemmelsene på områdene der vi har merknader til bestemmelsene.

Vi viser også til 2.1 Training Operations Manual (TOM) Part A. Der beskriver dere i punkt 4.1.4 – 4.1.11 (side 18–19) et Faculty Board som er en instans som er relevant for saker som omhandler flyging/EASA-reglement. Der går det fram at dere kan sette en student under særskilt oppfølging for å se på vedkommende sine resultater, atferd og eventuelle mangler, med særlig oppmerksomhet rettet mot flygeferdigheter. Dersom dette ikke hjelper, skal saken behandles av Faculty Board. Dette organet skal blant annet bestå av rektor, sjefsinstruktører, en advokat og en student. Organet kan treffe vedtak om at studenten mister studieplassen.

Ingen av de intervjuede studentene kjente til den lokale forskriften eller hadde logget seg på egen PC i administrasjonen for å se studieplanen. Studentene oppgir ellers at det i FlightLogger ligger mange nyttige dokumenter, men oppgir at studieplanen ikke er tilgjengelig i FlightLogger.

Dere opplyser at dere ikke fatter vedtak om utestengelse av studenter på grunn av skikkethet, men at de dere anser som ikke skikket, heller ikke vil bestå faglige krav/tester underveis og dermed ikke fullføre utdanningen av den grunn.

Tilbakemeldinger fra EHC på den foreløpige tilsynsrapporten

I tilbakemeldingene til den foreløpige tilsynsrapporten, skriver dere:

Vi har, iht. de føringer som ligger fra EASA, ikke anledning til å tilføre oppgaver eller karakterbedømmelser som går ut over de eksamener som gjennomføres hos Luftfartstilsynet. Samtlige eksamener, både skriftlige og den praktiske, avlegges hos Luftfartstilsynet. EHC som fagskole har ikke anledning til å påvirke innholdet i denne, heller ikke utvelgelse av eksaminatorer.

Det er ingen interne skoleprøver eller vurderinger som påvirker elevenes vitnemål, dette baseres iht. EASA kun på nevnte eksamensresultater. For å få lov til å gjennomføre eksamen, må elevene dokumentere gjennomført utdanning / trening iht. Part FCL.

Opplysninger fra Luftfartstilsynet

For å avklare de forhold EHC tar opp i sin tilbakemelding på den foreløpige tilsynsrapporten, har vi kontaktet Luftfartstilsynet. De gir følgende opplysninger:

100 KSA er et selvstendig emne/fag på lik linje med alle de andre emnene/fagene. Til forskjell fra de andre emnene/fagene er det skolene som skal gjennomføre «assessments» for å vurdere om kandidatene innehar kunnskapen påkrevet av 100 KSA. Intensjonen med 100 KSA å øke kunnskapen til kandidater som gjennomfører flygerutdanning. Dette er en vedvarende prosess fra «første skoledag» til kandidaten er ferdig på pilotutdanningen. Dermed er dette et ansvar som skolene/ATO må ta.

Vurderinger og dokumentasjon

Når vi i omtalen benytter betegnelsen «forskriften», viser vi til deres forskrift om trafikkflyger fagskoleutdanning European Helicopter Center. Dersom vi viser til andre bestemmelser i nasjonale forskrifter eller lover, angir vi disse eksplisitt eller benytter fellesbetegnelsen «fagskoleregelverket».

Deres forskrift er ikke i samsvar med regelverket når det gjelder bestemmelsene om realkompetansevurdering, om klage på prøver på fagskolen og om disiplinære reaksjoner. Dette er utdypet nedenfor. Ellers vurderer vi at bestemmelsene i forskriften er i samsvar med det nasjonale regelverket. Vi har likevel flere anbefalinger om presiseringer og justeringer i forskriften.

Søknad og opptakskrav

Dere viser i forskriften § 2-1 til at nødvendig informasjon og veiledning om blant annet skolens utdanningstilbud, opptakskrav og søknadsprosedyre finnes på EHCs hjemmeside. Det dere oppgir der, må være korrekt og i samsvar med regelverket, inkludert deres egen forskrift. Dere angir i forskriften § 2-2 krav om generell studiekompetanse for opptak. Dette er et lovlig opptaksgrunnlag, men er ikke i samsvar med opplysninger på hjemmesiden om opptaksgrunnlaget. Det samme gjelder kravet om gyldig medisinsk sertifikat, der dere på hjemmesiden åpner for at dette ikke må være på plass før studiestart. Vi viser til egen omtale i kapittel 3. om utdanningens opptaksgrunnlag. Dersom opptaksgrunnlaget som står på hjemmesiden er det riktige, slik dere opplyste i intervjuene, må forskriften deres endres slik at det blir samsvar.

Realkompetansevurdering

I forskriften § 2-5 bokstav b går det ikke tydelig fram at «tilsvarende nødvendige kunnskaper og ferdigheter» må være tilsvarende det formelle opptaksgrunnlaget, jf. fagskoleforskriften § 7 første avsnitt. Dere kan ikke begrense grunnlaget for realkompetansevurdering til kun å være annen utdanning og arbeidserfaring. Realkompetanse omfatter tilegnet kompetanse uavhengig av læringsarena, blant annet gjennom organisasjonsarbeid og lignende, jf. fagskoleforskriften § 2 bokstav b. Dere kan heller ikke angi at det må være en bestemt type arbeid som gir nødvendig realkompetanse, slik dere ser ut til å gjøre med fagfeltene dere har satt i parentes i forskriften § 2-5 bokstav b. Dere kan eventuelt angi at dette er eksempler på arbeidspraksis som kan gi tilsvarende realkompetanse.

I forskriften § 2-3 har dere omtalt mulighetene for fritak. Dere angir ikke at grunnlaget for fritak er dokumentert realkompetanse, jf. fagskoleloven § 8 andre avsnitt. Dere kan heller

ikke begrense grunnlaget for realkompetansevurdering til annen relevant utdanning, men må inkludere annen dokumentert realkompetanse, jf. fagskoleloven § 8 andre avsnitt.

Eksamen

Dere oppgir i forskriften § 3-2 at alle 13 teorieksamener og praktisk ferdighetsprøve må være bestått. Dere oppgir videre at en student som har tatt eksamen, prøve eller annet som vurderes med karakterer, kan klage på formelle feil. Det går videre fram av forskriften at klage på eksamen går videre til luftfartsmyndighetene, mens styret i fagskolen er klageinstans for avgjørelser truffet av fagskolen.

Vi legger til grunn at det bare er klagen på eksamener som arrangeres av luftfartsmyndighetene som oversendes dem. Her må hva det kan klages på, og hvordan klagen behandles, naturlig nok følge regelverket som gjelder for disse eksamenene.

I tillegg til eksamenene som arrangeres av Luftfartsmyndighetene, skal dere selv vurdere om studentene har bestått emnet KSA 100. Vurderingen skal inngå i vitnemålet for utdanningen, jf. fagskoletilsynsforskriften § 2-7 bokstav d og f. Det går videre fram av fagskoleloven § 21 andre avsnitt at dere da skal oppnevne sensorer. Det er bare dersom prøven og lignende ikke kan etterprøves, det vil si at vurderingen baseres på muntlige og praktiske prøver, at studenten ikke kan klage på resultatet (karakter eller bestått / ikke bestått), jf. fagskoleloven § 22 femte avsnitt. I slike tilfeller kan studenten bare klage på eventuelle formelle feil, jf. fagskoleloven § 23. For skriftlige prøver kan studentene klage på resultatet, jf. fagskoleloven § 22 fjerde avsnitt. Det går ikke fram av studieplanen hvilken vurderingsform dere benytter for KSA 100. Dersom grunnlaget for vurderingen i emnet er prøver eller annet arbeid som kan dokumenteres, må dere i forskriften få fram at studenten kan klage på resultatet og få vurdering ved ny sensur. Kan ikke vurderingsgrunnlaget i KSA 100 dokumenteres i ettertid, vil studenten bare kunne klage på formelle feil ved vurderingen.

Dere oppgir nå bare klageordninger for eksamener og prøver fra luftfartsmyndighetene. Dere må i forskriften tydeliggjøre klagegrunnlaget og klagebehandlingen av det emnet der dere selv endelig fastsetter vurderingen.

Dere oppgir i forskriften § 5-1 første avsnitt bokstav a at studenten kan klage på «skoleprøver». Vi legger til grunn at dere her primært viser til prøver studenten må bestå for å kunne melde seg opp til eksamen. Dette er da å anse som arbeidskrav for å kunne gå opp til eksamen. Det er riktig at det er klagerett på tester (skoleprøver) som kan medfører at studenten ikke kan gå opp til eksamen, ettersom avgjørelsen om at en student ikke får gå opp til eksamen, er et enkeltvedtak. Vi legger til grunn at det er dette dere mener med forskriften § 5-1 første avsnitt bokstav a. Ellers viser vi til avsnittet ovenfor som gjelder spesielt for emnet KSA100.

Disiplinære sanksjoner

Ettersom dere ikke har praksisstudier, har dere ikke hjemmel for å utestenge studenter som har skapt fare for liv og helse slik dere angir i forskriften § 4-1 bokstav b, jf. fagskoleloven § 25 tredje avsnitt. Det er heller ikke hjemmel i fagskoleloven for å utestenge studenter fordi de gjør seg skyldig i grove brudd på lov om luftfart eller skolens trenings- og operasjonsmanual slik dere oppgir i forskriften § 4-1 bokstav b. Dere må eventuelt vurdere

om bruddet er av en slik art at dere kan bruke bortvisning (opptre på en måte som virker grovt forstyrrende), jf. fagskoleloven § 25 første ledd og forskriften § 4-1 bokstav a.

Anbefalinger

Generelle bestemmelser

Dere oppgir i forskriften § 1-6 blant annet at studenten plikter å gjøre seg kjent med forskrifter og sette seg inn i studieplaner. Dere oppgir i bestemmelsen at dette skal finnes tilgjengelig for alle studenter i studentadministrasjonssystemet. Intervjuene viste at forskriften ikke er kjent for studentene, og at tilgangen til studieplanen er lite tilrettelagt. Studieplanen ligger ikke i studentadministrasjonssystemet (dersom dere her viser til FlightLogger), og studentene er ikke kjent med at det finnes en studieplan. Ellers er det vår vurdering at planen er lite tilpasset studentene. Dere bør sette i verk tiltak for å gjøre disse dokumentene kjent og bedre tilgjengelig for studentene. Se ellers vår vurdering av utdanningens studieplan i kapittel 4.4 i rapporten.

Søknad og opptakskrav

Dere oppgir i forskriften § 2-2 at opptak av kvalifiserte søkere skjer kontinuerlig gjennom året. Dere angir ikke hvordan dere vil rangere søkerne dersom det på et gitt tidspunkt er flere kvalifiserte søkere enn plasser, eller hvilken vekt opptaksprøven har i denne rangeringen. Dere må følge de rangeringsbetingelsene som følger av fagskoleforskriftens kapittel 3, og bør angi dette i forskriften i tillegg til å ta stilling til hvilken vekt opptaksprøven har ved rangering, jf. fagskoleforskriften § 18.

Godskriving (innpass)

Det som står i forskriften § 2-4, er i samsvar med regelverket. Men det mangler en presisering om at dersom studenten har fullført emner, som oppfyller de faglige kravene, skal dette godskrives, jf. fagskoleloven § 8. Vi anbefaler at dere tar dette inn.

Realkompetansevurdering

I forskriften § 2-5 bokstav e under realkompetansevurdering går det fram at «innpass kan påklages». Dette er uklart fordi dere tidligere har brukt innpass synonymt med godkjenning, jf. forskriften § 2-4. Dere bør derfor angi at det er klagerett på vedtak om realkompetansevurdering ved opptak.

Politiattest

Dere oppgir i forskriften § 2-6 at det kun er behov for politiattest dersom studenten etter fullført utdanning ønsker å arbeide innenfor kommersiell luftfart. Dere bør også føye til at de trenger dette for tilgang til flyplassområdet underveis i utdanningen.

Disiplinære sanksjoner

Dere benytter begrepet «utvisning» om vedtak om utestenging i tre år. Loven bruker bare begrepet utestenging eller bortvisning, og dere bør benytte de samme begrepene som i loven for ikke å skape usikkerhet om hva vedtakene innebærer.

Skikkethetsvurdering

Dere har ikke utdanninger der det utfra bestemmelsene i fagskoleregelverket kan fastsettes at det skal foretas skikkethetsvurdering av studenten. Dere har heller ikke i forskriften

oppført at dere har utdanninger med skikkethetsvurdering, jf. fagskoleforskriften § 27 første avsnitt. Det er derfor ikke hjemmel i fagskoleloven for at deres fagskolestyre kan fatte vedtak om at en student ikke er egnet for yrket, jf. forskriften § 4-1 bokstav e og fagskoleloven § 26. Når skikkethetsvurdering etter fagskoleloven ikke er aktuell for utdanningene dere gir ved fagskolen, anbefaler vi at dere tar bort fra forskriften bestemmelser eller henvisninger til dette, blant annet forskriften § 4-1 bokstav e. At dette er omtalt kan skape usikkerhet om styret kan fatte slike vedtak. Se for øvrig neste avsnitt.

Dere oppgir i en av manualene prosedyrer for hvordan dere skal følge opp studenter som av ulike grunner har problemer med å følge progresjonen i utdanningen, og at dere har et organ (Faculty Board) som behandler saker når tiltakene ikke gir ønsket resultat. Dere opplyste i intervjuene at dere enda ikke har fattet vedtak om at studenter ikke er skikket til å fortsette utdanningen med hjemmel i denne bestemmelsen. Dersom dere skal fatte slike vedtak, må det hjemles i det internasjonale regelverket som Norge er pålagt å følge, jf. fagskoleforskriften § 47. Både hjemmel og kriterier bør gå fram av deres lokale forskrift, og vedtaket må fattes som et enkeltvedtak med klagerett etter forvaltningsloven. Vi anbefaler at dere tar inn i deres lokale forskrift at dere har et slikt organ og henviser til internasjonalt regelverk. Dere bør angi hvordan organet er sammensatt, hvilke vedtak det kan fatte, og hvilke kriterier som skal ligge til grunn for vedtakene. Likeledes bør dere i forskriften angi at det er klagerett på vedtaket.

Klagebehandling

Vi viser her til anbefalingene under kapittel 3.2.1 om klagenemnda.

Vitnemål

Vi viser til vår vurdering over i dette kapittelet om at KSA100 er et obligatorisk emne som dere må vurdere er bestått for at studenten skal få vitnemål, i tillegg til at de sentrale eksamenene gitt av luftfartsmyndighetene må være bestått. Vi anbefaler at dere innarbeider og klargjør dette i beskrivelsene i forskriften § 3-3.

3.4 Økonomiske forhold ved fagskolen

3.4.1 Økonomisk skille mellom akkrediterte og ikke-akkrediterte deler av virksomheten

Private fagskoler skal ha et økonomisk skille mellom de akkrediterte delene av virksomheten og eventuelle ikke-akkrediterte deler av virksomheten, jf. fagskoleloven § 33 andre avsnitt og forskrift om private universiteter, høyskoler og fagskoler – krav til regnskap mv.¹¹ § 2. Dette skillet skal hindre at studentenes egenbetaling benyttes til den ikke-akkrediterte delen av virksomheten. Regnskapene skal kunne dokumentere at fagskolen opprettholder et slikt skille mellom delene av virksomheten.

Kurs rettet mot andre enn institusjonens studenter vil kunne anses som en del av institusjonens akkrediterte virksomhet, forutsatt at kursets innhold har tilstrekkelig forankring i institusjonens akkrediteringer og at kursets innretning for øvrig er forenlig med formålsbestemmelsene i fagskoleloven. Eksternt rettet kursaktivitet må ikke komme til foretrengsel for institusjonens kjerneoppgaver rettet mot dens studenter.

Videre skal utleievirksomhet i utgangspunktet skilles ut regnskapsmessig fra institusjonens akkrediterte virksomhet. Utleie og fremleie av overskuddskapasitet i institusjonens lokaler, som opprinnelig har vært anskaffet for akkrediterte formål og understøtter fagskolens virksomhet, vil imidlertid kunne utgjøre et unntak fra dette utgangspunktet.

Alle fagskolens transaksjoner skal bokføres løpende og direkte på ansvarssted. Dette betyr at man ikke har anledning til å for eksempel fordele kostnader i slutten av året – kostnadene skal fordeles når de påløper, basert på faktisk bruk. Dersom fagskolen har ikke-akkreditert virksomhet, skal transaksjoner bokføres direkte på ansvarssted. Der direkteføring ikke er mulig, skal fordelingen på ansvarssteder skje i samsvar med den reelle bruken av ressurser.

Fagskolens årsregnskap skal ha noteopplysninger om segmentregnskap for hvert av ansvarsstedene, med en inndeling som minst viser sum inntekter, sum kostnader, driftsresultat, sum netto finansposter og årsresultat. Årsregnskapet skal også ha noteopplysninger om endring i opptjent og innskutt egenkapital, fordelt på segment, jf. forskrift om private universiteter, høyskoler og fagskoler – krav til regnskap mv. § 3 bokstav a) og c).

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at kravet til økonomisk skille mellom akkrediterte og ikke-akkrediterte deler av virksomheten ikke er oppfylt, ettersom vi anser eksterne kurs og fremleie av lokaler som ikke-akkreditert virksomhet. Fagskolens transaksjoner knyttet til kurs og fremleie er ikke bokført direkte på ansvarssted, og årsregnskapet har ikke noteopplysninger om segmentregnskap for hvert av ansvarsstedene. Ettersom fremleieforholdet er avsluttet per juni 2022, anser vi imidlertid forholdet som angår fremleien som rettet.

¹¹ Forskrift 21. desember 2017 nr. 2383 om private universiteter, høyskoler og fagskoler – krav til regnskap mv

Vurderingsgrunnlag og vurderinger

EHC har i dokumentet «Utfylt skjema -Oversikt over krav og dokumentasjon» redegjort for at institusjonen kun driver fagskole / akademi for helikopterutdanning. EHC har i dokumentasjon og intervjuer gitt uttrykk for at fagskolen kun driver akkreditert virksomhet, og følgelig at kravet om økonomisk skille ikke kommer til anvendelse. Det fremkommer av EHCs hjemmeside at fagskolen også tilbyr kurs til eksterne og internat. Under det stedlige tilsynet fremkom det i tillegg at EHC fremleier lokaler.

NOKUT vil i det følgende vurdere om internat, eksterne kurs og fremleie av lokaler inngår i de akkrediterte delene av fagskolens virksomhet, eller om det er ikke-akkreditert virksomhet som etter fagskoleloven krever økonomisk skille i regnskapet.

Internatet på EHC

Fagskolen har flytimer på kvelds- og nattestid, og på grunn av skiftende værforhold kan flytimer settes opp på kort varsel. Som observert under det stedlige tilsynet, er fagskolens internat lokalisert i samme bygg som undervisnings- og kontorlokalene, og består av 37 rom. Vi fikk opplyst i intervju med ledelsen at rommene hovedsakelig leies ut til studenter ved fagskolen i ett til to år, og at eventuelle ledige rom leies ut til eksterne kursdeltakere i kortere perioder. Ifølge EHCs hjemmeside varierer pris per rom fra kroner 4 500–5 500 per måned avhengig av størrelsen på rommet, og vi fikk opplyst i intervju at prisen er lik for studenter og eksterne kursdeltakere. Leieinntektene utgjør rundt fire prosent av fagskolens inntekter.

Det er vår vurdering at hovedformålet med internatet er å gi fagskolens studenter mulighet til å bo på fagskolens område. Internatet gir videre studentene som bor der tilgang til fasilitetene døgnet rundt, og gir dem muligheten til å ta flytimer og undervisning på kort varsel. Internatet underbygger følgelig fagskolens akkrediterte virksomhet og kommer studentene til gode. Videre vil alternativet til å leie ut ledige rom til eksterne kursdeltagere gjerne være å la rommene stå tomme, noe som ikke vil gagne institusjonens utdanningsvirksomhet eller studentene. Utleie av lokaler til eksterne deltagere kan anses som et tapsbegrensende tiltak.

Etter en samlet vurdering legger NOKUT til grunn at internatet er akkreditert virksomhet, og at det ikke er omfattet av kravet til økonomisk skille.

Kurs for eksterne deltakere

Ifølge fagskolens hjemmeside og informasjon fra det stedlige tilsynet, tilbyr EHC en rekke kurs for andre enn studenter, blant annet nattkurs, instruktørkurs, typerating mv. Det kom frem i intervju i forbindelse med det stedlige tilsynet at fagskolen stort sett bruker ansatte instruktører til kursene, men at de leier inn fem til syv freelanceinstruktører til å undervise mindre kurs etter behov ettersom det ikke er kapasitet til å dekke alle kurs med kun ansatte instruktører.

Ettersom fagskolen er avhengig av å leie inn freelanceinstruktører med typerating-kompetanse for å dekke behovet på eksterne kurs, brukes det ressurser utover fagskolens overskuddskapasitet på kursene som tilbys andre enn studenter. Etter vår vurdering medfører dette at fagskolen benytter ressurser utover det som er nødvendig for å dekke

kostnadene for de ordinære studentene. Det vil derfor være en risiko for at studentbetalinger brukes på eksterne kurs som studentene ikke deltar på.

Vi konkluderer derfor med at kurs for eksterne ikke er en del av fagskolens akkrediterte virksomhet, og at kursene er omfattet av kravet til økonomisk skille. Kravet til økonomisk skille er ikke oppfylt ettersom kursene ikke er holdt adskilt fra den akkrediterte virksomheten i bokføringene til EHC.

Fremleie av lokaler

EHC leier lokaler av det nærstående selskapet Skylift Eiendom AS (Skylift Eiendom) i Hangarveien 13 på Torp Lufthavn (se kapittel 3.4.3 for vurdering av leieforholdet). Skylift Eiendom eier hele bygget, og har flere leietakere i tillegg til EHC. I intervju med styret kom det frem at EHC opprinnelig hadde ansvar for både kostnad og drift av hele bygget i Hangarveien 13, og at EHC fakturerte blant annet (frem)leie til selskapene Skytec AS, Pilot Flight Academy AS (PFA) og CAE Oslo – Aviation Academy AS, som også holder til i bygget. For at EHC skulle få fokusere på fagskoledrift, bestemte styret i 2017 at ansvaret for kostnad og drift av bygget skulle overføres til utleier Skylift Eiendom.

I intervjuer under det stedlige tilsynet kom det imidlertid frem at EHC fremdeles fremleier lokaler til PFA. I etterkant av det stedlige tilsynet har vi mottatt EHCs avtale om fremleie av lokaler til PFA av 3. april 2017. Ifølge fremleieavtalen består leieobjektet av arealer til leietakers eksklusive bruk, og en forholdsmessig andel av eiendommens fellesarealer og tekniske rom. Disse arealene utgjør totalt BTA ca. ■■■ kvm. Leietaker disponerer 12 stk. biloppstillingsplasser utenfor bygget på nærmere anviste plasser. Årsløien utgjør kroner 735 600 eks. mva. Leien forfaller til betaling forskuddsvis den 1. hvert kvartal.

Fremleieavtalen gjaldt frem til 15. juni 2022, men PFA hadde fortrinnsrett til å inngå ny leiekontrakt for ytterligere 5 år, under forutsetning om at utleier varsles om det senest 12 måneder før utløpet av leieperioden, jf. avtalen punkt 9.

I e-post av 3. juni 2022 skrev styreleder i Skylift Eiendom at PFA ikke hadde varslet om fornyelse av leieforholdet innen 12-månedersfristen, og at avtalen om fremleie fra EHC til PFA skulle termineres den 15. juni 2022. Styreleder skriver videre at PFA har signert leieavtale for sine lokaler direkte med Skylift Eiendom.

For at fremleien til PFA skal kunne vurderes som del av fagskolens akkrediterte virksomhet, må lokalene være overskuddskapasitet som opprinnelig har vært anskaffet for akkrediterte formål. I intervjuer under det stedlige tilsynet fremkom det at fremleieavtalen med PFA stammer fra tiden da EHC hadde ansvaret for både kostnad og drift av hele bygget. Slik vi har forstått det, leide da EHC hele Hangarveien 13, som er større enn lokalene som ble, og fremdeles blir, brukt til akkrediterte formål. Formålet for EHC med å leie resterende lokaler var, slik vi vurderer det, å fremleie lokaler på vegne av Skylift Eiendom. Det er derfor vår vurdering at arealet PFA benytter, ikke opprinnelig har vært anskaffet av EHC for akkrediterte formål. Denne vurderingen underbygges av at vi ikke har fått noen dokumentasjon på at EHCs husleieavtale med Skylift Eiendom av 13. desember 2017 påvirkes av at fremleieavtalen ble terminert 15. juni.

På denne bakgrunn er det vår vurdering at fremleieavtalen med PFA var ikke-akkreditert virksomhet, og at det var krav om økonomisk skille mellom fremleievirksomheten og

fagskolens akkrediterte virksomhet. Kravet til økonomisk skille er ikke oppfylt ettersom fremleie av lokaler ikke er holdt adskilt fra den akkrediterte virksomheten i bokføringene til EHC. Ettersom fremleieforholdet er avsluttet per juni 2022, anser vi imidlertid forholdet som rettet.

3.4.2 Disponering av midler

Egenbetaling fra studentene skal benyttes til den akkrediterte utdanningen og innenfor lovens formål, jf. fagskoleloven § 29 tredje avsnitt.

Med akkreditert utdanning/virksomhet menes drift som kan knyttes til fagskolens akkreditering(er) sammenholdt med formålet angitt i fagskoleloven § 1, herunder formålstjenlige tiltak til studentvelferd, jf. forskrift om private universiteter, høyskoler og fagskoler – krav til regnskap mv. § 2 andre avsnitt.

At egenbetaling fra studentene skal benyttes til den akkrediterte utdanningen og innenfor lovens formål innebærer at fagskolen kun kan pådra seg kostnader som er relevante for utdanningsvirksomheten. Videre må kostnadene være forholdsmessige med hensyn til fagskolens behov. I denne vurderingen tas det utgangspunkt i kostnader til ordinær drift av sammenlignbare fagskoler.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at kravet om at egenbetaling fra studentene skal benyttes til den akkrediterte utdanningen og innenfor lovens formål ikke er oppfylt, da fremleie av lokaler har påført fagskolen kostnader som har medført at egenbetaling er brukt på ikke-akkreditert virksomhet.

Vurderingsgrunnlag og vurderinger

I forrige kapittel konkluderte vi med at EHC har ikke-akkreditert virksomhet ved at fagskolen fremleier lokaler til PFA og driver kursvirksomhet for eksterne. For å kunne vurdere om egenbetalingen fra studentene kun er benyttet til den akkrediterte utdanningen, må vi vurdere om de ikke-akkrediterte delene av virksomheten er selvfinansierte. Ettersom EHC ikke har økonomisk skille med tilhørende segmentregnskap for akkreditert og ikke-akkreditert del av virksomheten, er det vanskelig å kontrollere dette.

I intervjuer gjennomført under det stedlige tilsynet kom det imidlertid frem at EHC viderefakturerer fremleien uten påslag. Dette underbygges av regnskapskonto 1571 *Viderefakturerte kostnader* i hovedbok for 2021, der fremleieinntektene fra PFA og fremleiekostnadene til Skylift Eiendom er bokført. Det vil si at EHC ikke har hatt inntekter relatert til fremleien utover selve leiekostnadene. Videre skrev EHC i e-post av 25. mai 2022, om avslutningen av fremleieavtalen, at det er «bestemt av styret at EHC skal ikke bære risiko i en fremleie til PFA».

Ettersom ledelsen bruker sin arbeidstid på å viderefakturere kostnadene, regnskapsfører bokfører inntektene og kostnadene, og revisor antageligvis reviderer fremleien, har det påløpt kostnader utover leiekostnadene til Skylift Eiendom. Videre har EHC påtatt seg risiko med fremleien som kunne påført tap til den akkrediterte virksomheten.

Det er derfor vår vurdering at EHC har pådratt den akkrediterte delen av virksomheten kostnader relatert til ikke-akkreditert del, da fremleie av lokaler medfører kostnader som ikke er relevante for utdanningsvirksomheten. Dette er i strid med fagskoleloven § 29 tredje avsnitt.

3.4.3 Avtaler med nærstående

Private fagskoler kan ikke gjennomføre avtaler med nærstående eller overføre midler til nærstående på andre vilkår enn det som ville ha vært fastsatt mellom uavhengige parter, og fagskolen skal kunne dokumentere at dette ikke er gjort, jf. fagskoleloven § 30 første og andre avsnitt.

Fagskolens avtaler med nærstående, som har totalbeløp på kroner 10 000 eller mer, skal dokumenteres med skriftlige avtaler. Dette gjelder fra og med 1. januar 2018, og med en og samme nærstående avtalepart i løpet av ett regnskapsår. Det er styrets ansvar at pris og andre vilkår i avtalene ikke stiller institusjonen dårligere enn det som ville vært inngått i avtaler mellom uavhengige parter under sammenlignbare forhold og omstendigheter. I denne sammenhengen skal det tas hensyn til den reelle risiko- og funksjonsfordelingen mellom partene. Dette følger av forskrift om private universiteter, høyskoler og fagskoler – krav til regnskap mv. § 5 andre og fjerde avsnitt.

Nærstående inkluderer, men er ikke begrenset til, de som er oppregnet i aksjeloven § 1-5. Se også forskrift om private universiteter, høyskoler og fagskoler – krav til regnskap mv. § 5 første avsnitt, jf. forskrift til regnskapsloven¹² § 7-30b-1, for utfyllende definisjon av nærstående parter. Blant nærstående regnes selskaper i samme konsern.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at kravene til avtaler med nærstående ikke er oppfylt, da EHC ikke har kunnet dokumentere at husleieavtalen og låneavtaler er inngått på markedsmessige vilkår, jf. fagskoleloven § 30 andre ledd.

Vurderingsgrunnlag og vurderinger

EHC ble ved åpningen av tilsynet bedt om å sende inn avtaler med og informasjon om handel med nærstående. Fagskolen opplyste i dokumentet «Oversikt over krav og dokumentasjon» punkt 4.3 at de ikke har handel med nærstående.

Ved gjennomgang av den oversendte dokumentasjonen er det imidlertid klart at EHC har flere avtaler med nærstående. I EHCs årsregnskap for 2020 fremkommer det at fagskolen har husleiekostnader til nærstående part. Det står videre i note 6 i samme dokument at fagskolen har kortsiktig fordring og langsiktig gjeld til nærstående parter.

EHC har på forespørsel ettersendt husleieavtale med Skylift Eiendom og låneavtaler med GSA og Skylift Eiendom. Ettersom husleieavtalen og alle de tre låneavtalene EHC har inngått er skriftlige, har EHC handlet i tråd med forskrift om private universiteter, høyskoler og fagskoler – krav til regnskap mv. § 5 andre avsnitt, som krever skriftlighet for avtaler med nærstående med totalbeløp på kroner 10 000 eller mer.

¹² Forskrift 7. september 2006 nr. 1062 til utfylling og gjennomføring mv. av regnskapsloven av 17. juli 1998 nr. 56

Vi har videre undersøkt om EHC har leid undervisningslokaler og lånt midler fra nærstående parter på markedsmessige vilkår, og om dette kan dokumenteres. Ettersom fagskolen har valgt å leie lokaler og låne midler fra nærstående parter, krever det særskilt aktsomhet ved fastsettelse av pris og vilkår.

Husleie

Vurderingsgrunnlag

EHC leier lokaler av Skylift Eiendom på Sandefjord Lufthavn Torp. Både EHC og Skylift Eiendom er eid av samme selskap, GSA, og er følgelig nærstående parter.

Leiekontrakten gjelder leie av [redacted] kvm, som fordeler seg på kontor, internat og undervisningslokaler (totalt [redacted] kvm) til kroner [redacted] per kvm, og hangar og oppbevaringsrom (totalt [redacted] kvm) til kroner [redacted] per kvm. Avtalen som gjelder for vår tilsynsperiode ble inngått 13. desember 2017, og gjelder for perioden 1. januar 2018 til 31. desember 2038. Avtalen er blant annet signert av Geirr Carlsen og Scott Smith, som begge er eiere og sitter i styret til både Skylift Eiendom og EHC.

Det fremgår av avtalen at leietaker har fortrinnsrett til å forlenge leieperioden med fem år på samme vilkår som i leieavtalen, men slik at leien justeres til markedisleie. Det står videre i avtalen at leien utgjør kroner 3 082 800, og reguleres årlig på bakgrunn av Statistisk sentralbyrås konsumprisindeks. Leietaker kan ifølge avtalen fremleie lokalene, men ikke uten utleiers skriftlige samtykke.

I tillegg til husleie må EHC dekke en andel av eiendommens felleskostnader.

Felleskostnadene faktureres a-konto, og blir avregnet ved årsslutt. I forbindelse med det stedlige tilsynet fikk vi se faktura for avregningen av felleskostnadene for 2019. Fakturaen er dokumentert med avregninger som viser hvor mye de totale felleskostnadene utgjør til sammen, og hvordan de fordeles mellom de forskjellige leietakerne til Skylift Eiendom.¹³ EHCs andel utgjør mellom 50-60 prosent av felleskostnadene i perioden 2019-2021. Vi har videre tatt stikkprøvekontroll av Skylift Eiendoms inngående fakturaer. Kontrollen verifiserte eksistensen av felleskostnadene.

Basert på regnskapsdokumentasjonen, har EHC hatt følgende kostnader i forbindelse med leie av lokaler fra Skylift Eiendom de tre siste regnskapsårene¹⁴:

År	2019	2020	2021
Husleie	3 499 851	3 555 419	3 485 028
Felleskostnader	931 875	1 054 445	993 164
Sum	4 431 726	4 609 864	4 478 192

I tillegg til kostnadene til Skylift Eiendom, har EHC kostnader for vaktmestertjenester, renhold, renovasjon og lignende, som relaterer seg til de leide lokalene.

¹³ Skytec AS, Pilot Flight Academy AS (PFA) og CAE Oslo – Aviation Academy AS leier lokaler i samme bygg som EHC.

¹⁴ Tallene er hentet fra EHCs saldobalanser og hovedbøker. EHC har bokført avregning av felleskostnadene for 2018 i 2019-regnskapet og avregning for 2019 i 2020-regnskapet. Tallene for 2021 er foreløpige tall før endelig avregning og revisjon.

Vi har bedt om dokumentasjon og redegjørelser fra fagskolen på at husleien er inngått på markedsmessige vilkår, men vi har ikke blitt forelagt noen slik dokumentasjon. Den 5. april 2022 sendte vi også en henvendelse til utleier Skylift Eiendom, hvor vi etterspurte dokumentasjon knyttet til vurderingen av avtalevilkårenes markedsmessighet. I henvendelsen viste vi til at Skylift Eiendom har flere leietakere enn EHC. I likhet med EHC, fremla ikke Skylift Eiendom noen dokumentasjon, men redegjorde for at vilkårene i avtalen er resultatet av forhandlinger og forutsetninger fra partene i perioden før avtalen ble undertegnet, og at vilkårene etter deres vurdering er markedsmessige. I intervjuet med styret under det stedlige tilsynet ble det tilføyd at Skylift Eiendom har snakket med andre eiendomsbesittere i området for å finne ut hvilken pris og hvilke vilkår de har. Skylift Eiendom har også vært i kontakt med eiendomsめglere, men de har ikke bedt om verdivurdering av lokalene.

Vi mottok den 25. mai 2022 EHCs fremleieavtale med PFA av 3. april 2017. Avtalen gjelder leie av [redacted] kvm i samme bygg som EHC leier, til en årsleie på kroner 735 600 eks. mva. (kroner [redacted] per kvm). Det fremgår ikke klart av avtalen hva slags type lokaler PFA leier, men basert på plantegningene i bilag 1 til leieavtalen, ser det ut til å være kontor og/eller undervisningslokaler. Avtalen gjelder tidsperioden 16. juni 2017 til 15. juni 2022. Slik vi har forstått det, gjelder dette andre lokaler enn de som er regulert av avtalen mellom EHC og Skylift Eiendom av 13. desember 2017.

Vurderinger

For å kunne konkludere på om leieavtalen er markedsmessig, må vi vurdere om uavhengige parter ville inngått en avtale med tilsvarende vilkår. Fremleieavtalen mellom PFA og EHC/Skylift Eiendom er, etter vår kjennskap, fremforhandlet mellom uavhengige parter. Denne avtalen er således et godt utgangspunkt for å vurdere om fagskolens husleieavtale er markedsmessig.

Vi ser at kontorene, internatet og undervisningslokalene EHC benytter, ifølge leieavtalen har en kostnad på kroner [redacted] per kvm, mens prisen PFA betaler for tilsvarende lokaler, ifølge fremleieavtalen, er kroner [redacted] per kvm. EHC betaler altså kroner [redacted] mer per kvm enn PFA.

Det er imidlertid flere forskjeller mellom avtalene som må vektlegges i prisfastsettingen, blant annet:

- avtalenes løpetid
- forskjellige lokaler
- at avtalene er inngått til forskjellig tid
- forskjellig (økonomisk) risiko forbundet med leietaker

Basert på informasjonen vi har mottatt i forbindelse med tilsynet, kan vi ikke se at forskjellene i avtalene forklarer differansen i kvadratmeterprisen. Det er i denne vurderingen vektlagt at EHC ikke har fremlagt noen dokumentasjon på at avtalen med Skylift Eiendom er inngått på markedsmessige vilkår. Dette er en klar indikasjon på at EHC har inngått avtale med nærstående på andre vilkår enn det som ville ha vært fastsatt mellom uavhengige parter.

Det at fagskolen ikke kan dokumentere at avtalen er inngått på markedsmessige vilkår, er i strid med fagskoleloven § 30 andre avsnitt. Tvilen som foreligger om hvorvidt husleieavtalen er gjennomført på markedsmessige vilkår, understreker viktigheten av slik dokumentasjon.

Lån

Vurderingsgrunnlag

EHC har tre lån fra nærstående. Ett av dem er et lån fra søsterselskapet Skylift Eiendom, på kroner 642 481. Lånet er regulert i husleieavtalen av 13. desember 2017, og gjelder utleiers finansiering av EHCs simulator og debrief-rom i hangaren. Avtalt rentesats ble satt til [REDACTED] prosent.

EHC har videre et ansvarlig lån fra eierselskapet, GSA, på tre mill. kroner. I henhold til avtale av 25. september 2020 er rentesatsen satt til [REDACTED] prosent. Avtalen er signert av Geirr Carlsen, Atle Solum og Scott Smith, som er eiere og sitter i styret til både GSA og EHC. Det fremkommer ikke av avtalen hva lånet gjelder, men det fremkommer av styreprotokoll 5 i 2020, og intervjuer gjennomført under det stedlige tilsynet, at lånet gjaldt delfinansiering av et helikopter (EC135: LN-OZG).

Til slutt har EHC inngått avtale 16. juni 2021 om et rammelån fra både GSA og Skylift Eiendom på fire mill. kroner. Lånet er etablert for å hensynta EHCs kapitalbehov. I henhold til avtalen er renten satt til den «enhver tid gjeldende konserninterne renten (for tiden [REDACTED] %)», men «rente betales kun hvis det er likviditet til det». Det fremkommer av avtalen at det ikke stilles sikkerhet for lånet. Avtalen er blant annet signert av Atle Solum og Scott Smith. Som nevnt er begge eiere, og sitter i styret til både Skylift Eiendom, GSA og EHC.

I intervju med styret under det stedlige tilsynet, ble det sagt om rentesatsen at konsernet har en portefølje med lån fra DnB, og at rentenivået i markedet følges nøye. Videre sa styret at de syntes [REDACTED] prosent var en rimelig sats, og at renten i 2017 var satt til [REDACTED] prosent som følge av høyere markedsrente på det tidspunktet. I henhold til redegjørelser og hovedbokutskrift for 2020 ble rentene på lånene fra GSA og Skylift Eiendom halvert per desember 2020 til henholdsvis [REDACTED] og [REDACTED] prosent. Ifølge en presisering fra revisor, som vi har fått tilsendt fra fagskolen, og intervjuene under det stedlige tilsynet, ble rentene halvert som følge av pandemien / at markedsrenten falt.

Vi har bedt om dokumentasjon og redegjørelser fra fagskolen på at rentene er basert på markedsmessige vilkår, i tillegg til å ta dette opp i intervjuer under det stedlige tilsynet. Vi har ikke blitt forelagt noen slik dokumentasjon, men har blitt forklart at styret jevnlig følger med på rentenivået i markedet, og at de mener at rentene til enhver tid er og var markedsmessige.

Vurderinger

For å kunne konkludere på om låneavtalene er markedsmessige, må vi vurdere om uavhengige parter ville inngått avtaler med tilsvarende vilkår. EHC har ikke fremlagt noen dokumentasjon på at uavhengige parter har inngått tilsvarende avtaler, eller fremlagt annen dokumentasjon på at avtalene er inngått på markedsmessige vilkår. Det vi derimot kan vurdere, er de tre låneavtalene EHC har inngått opp mot hverandre. Ingen av låneavtalene er inngått mellom uavhengige parter, men ifølge EHC er alle tre

markedsmessige. Vi velger derfor å sammenligne rentevilkårene i avtalene, for å få en indikasjon på om de kan være markedsmessige.

I desember 2020 ble det, som følge av pandemien, bestemt at rentene skulle reduseres på de to daværende lånene. Styret sa i intervju at renten på lånet fra Skylift Eiendom (■■■ prosent) var høyere enn lånet fra GSA (■■■ prosent) som følge av at rentenivået var høyere på avtaletidspunktet for den førstnevnte avtalen. Da rentene ble redusert i desember 2020 ble det bestemt at begge rentesatsene skulle halveres. Det vil si at renten til Skylift Eiendom ble satt til ■■■ prosentpoeng høyere enn renten på lånet til GSA. Selv om det kan være flere forskjeller mellom lånetypene som må vektlegges i fastsettelsen av renten, kan vi ikke se at det er forskjeller i avtalene eller transaksjonene som tilsier at lånene ikke skal ha samme rentesats, da rentene ble fastsatt på samme tidspunkt. Det er i denne vurderingen vektlagt at EHC ikke har fremlagt noen dokumentasjon på at låneavtalene er inngått på markedsmessige vilkår.

Det at fagskolen ikke kan dokumentere at låneavtalene er inngått på markedsmessige vilkår, er i strid med fagskoleloven § 30 andre avsnitt. Tvilen som foreligger om hvorvidt en eller flere av låneavtalene ikke er gjennomført på markedsmessige vilkår, understreker viktigheten av slik dokumentasjon.

3.5 Internkontroll

Det følger av fagskoleloven § 9 tredje avsnitt bokstav f) første setning at styret skal sørge for at virksomheten drives i samsvar med gjeldende lover og regler, og etablere og sørge for gjennomføring av systematiske kontrolltiltak (internkontroll) for å sikre dette. Dette innebærer at styret for det første skal sørge for at institusjonen er i stand til å etterleve kravene. For det andre skal styret sørge for å følge opp at kravene faktisk etterleves.

Regelen omfatter etterlevelse av krav i lov og forskrift knyttet til økonomiske og administrative forhold. Dette innebærer som utgangspunkt at styret må vurdere behovet for kontrolltiltak basert på risikoen for overtredelse av hvert enkelt konkrete krav i regelverket. Risikoen vil kunne variere fra institusjon til institusjon, blant annet med tanke på den enkelte fagskoles størrelse og aktiviteter. Internkontroll er et godt virkemiddel for institusjonene til å sikre at driften skjer i samsvar med de til enhver tid gjeldende regler om økonomiske og administrative forhold. Egnede internkontrollrutiner gir også tilsynsmyndigheten en indikasjon på om driften er i tråd med de krav som stilles i lov og i medhold av lov.

Tilstrekkelig internkontroll bidrar videre til god økonomistyring. For at styret skal kunne forvalte egenbetaling og eventuelt offentlig tilskudd, er de avhengig av å vite hva midlene er benyttet til og hvordan de skal anvendes videre.

Ansvar for egnede kontrolltiltak ligger hos styret selv om oppgaver knyttet til etableringen og gjennomføringen kan delegeres. Slik det fremgår ovenfor, har fagskolen et handlingsrom med tanke på utformingen av internkontrollen, men det må kunne påvises at kontrolltiltakene er tilstrekkelige til å oppfylle kravene som stilles i lov. Dette innebærer at det på enkelte områder vil være behov for å etablere skriftlige rutiner.

3.5.1 Styrets arbeid med avtaler med nærstående

Internkontrollbestemmelsen i fagskoleloven § 9 tredje avsnitt bokstav f) første setning innebærer at det er styrets ansvar å etablere og gjennomføre kontrolltiltak for å sikre at kravene som stilles ved gjennomføring av avtaler med nærstående overholdes.

Styret har derfor ansvar for å sørge for kontrolltiltak som sikrer at avtaler med nærstående ikke avviker fra det som ville vært gjennomført mellom uavhengige parter, og at det dokumenteres at dette er tilfellet, jf. fagskoleloven § 30 første og andre avsnitt. Videre må styret etablere og gjennomføre tiltak som sikrer at avtaler med totalbeløp på 10 000 kroner eller mer dokumenteres skriftlig, jf. forskrift om private universiteter, høyskoler og fagskoler – krav til regnskap mv. § 5 andre avsnitt, jf. fjerde avsnitt.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at EHC ikke oppfyller lovens krav om å etablere og gjennomføre kontrolltiltak for å sikre at kravene som stilles ved gjennomføring av avtaler med nærstående overholdes. Fagskolen har ikke rutiner for at det skal gjøres forundersøkelser i markedet, herunder f.eks. meglervurderinger, undersøkelser av priser og innhenting av tilbud fra flere leverandører, og heller ikke rutiner som sikrer at fagskolen kan dokumentere at avtaler med nærstående er gjennomført på markedsmessige vilkår.

Vurderingsgrunnlag og vurderinger

Vi har mottatt husleiekontrakt og låneavtaler med nærstående parter, og viser til rapportens kapittel 3.4.3 for nærmere vurderinger. EHC opplyser i dokument «1. Ettersending av manglende dokumentasjon mars 2022» punkt 16 om at fagskolen ikke har nedskrevne rutiner for avtaler med nærstående. Under det stedlige tilsynet spurte vi hvilke handlinger og/eller undersøkelser EHC har gjort for å påse at husleien og låneavtalene er inngått på markedsmessige vilkår. Det ble ikke redegjort for noen slike undersøkelser fra EHC sin side.

I kapittel 3.4.3 konkluderte vi med at EHC oppfyller kravet til at avtaler med nærstående med totalbeløp på 10 000 kroner eller mer skal dokumenteres skriftlig. Selv om EHC ikke har fremlagt noen skriftlige rutiner eller redegjort for at styret på annen måte sikrer at alle slike avtaler med nærstående dokumenteres skriftlig, legger vi til grunn at EHC har innarbeidet en rutine for dette som følge av at alle avtalene har vært skriftlige.

EHC har imidlertid ikke rutiner for hvordan markedsmessige vilkår skal vurderes og dokumenteres, og fagskolen har heller ikke dokumentert at avtalene som er inngått med nærstående er markedsmessige, jf. rapportens kapittel 3.4.3. Vi konkluderer derfor med at styret ikke har sørget for at fagskolen har tilstrekkelige rutiner for transaksjoner med nærstående, og følgelig ikke har satt institusjonen i stand til å sikre at reglene om handel med nærstående overholdes.

3.5.2 Styrets arbeid med økonomistyring

Internkontrollbestemmelsen i fagskoleloven § 9 tredje avsnitt bokstav f) første setning innebærer at det er styrets ansvar å etablere og gjennomføre kontrolltiltak for å sikre at kravene til disponering av egenbetaling overholdes.

Styret har derfor ansvar for å sørge for kontrolltiltak som sikrer at egenbetaling fra studentene benyttes til den akkrediterte utdanningen og innenfor lovens formål, jf. fagskoleloven § 29 tredje avsnitt.

For å sikre en forsvarlig økonomistyring må alle private fagskoler ha en fullmactsstruktur og rutiner for gjennomføring av transaksjoner, herunder blant annet innkjøpsrutiner. I tillegg må alle institusjoner ha tiltak for etterkontroll og rutiner for håndtering av avvik. Det kan være nødvendig med ytterligere tiltak, dersom risikoen for svikt anses som tilstrekkelig stor.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at fagskolen ikke oppfyller lovens krav om å etablere og gjennomføre kontrolltiltak for å sikre at kravene til disponering av egenbetaling overholdes. Vår vurdering er at EHC har en del elementer på plass i sitt internkontrollsystem, men at fagskolen ikke har rutiner for fullmactsstruktur, innkjøp, utlegg og bruk av bankkort som er tilstrekkelig egnet til å sikre at krav om forsvarlig økonomistyring overholdes.

Vurderingsgrunnlag og vurderinger

NOKUT har gjennomgått oversendt dokumentasjon med henblikk på institusjonens rutiner for

- fullmactsstruktur
- innkjøp
- attestering/godkjenning og tilgang til bankkonto
- håndtering av utlegg
- bruk av bankkort
- bokføring, håndtering av bilag og kontroll av regnskap
- budsjettoppfølging, etterkontroll og håndtering av avvik

EHC har ikke fremlagt noen skriftlige rutiner, men har skrevet en redegjørelse for hvert av strekpunktene i dokumentet «1. Ettersending manglende dokumentasjon mars 2022». Ledelsen og styret besvarte videre spørsmål knyttet til rutinene under det stedlige tilsynet. Fagskolen har også fremlagt oppdragsavtale med regnskapsfører, jf. dokumentet «Rutinebeskrivelse og oppdragsavtale regnskapsfører».

Som det står innledningsvis i kapittel 3.5, må fagskolen kunne påvise at kontrolltiltakene er tilstrekkelige til å oppfylle kravene som stilles i lov. Dette innebærer at det på enkelte områder vil være behov for å etablere skriftlige rutiner. Ettersom EHC ikke har skriftlige, omforente rutiner å ta utgangspunkt i, utover oppgavene som er delegert til regnskapsfører i oppdragsavtalen, vil det være vanskelig for EHC å sikre at rutinene etterleves. Det vil da også være vanskelig for EHC å påvise eller sannsynliggjøre at kontrolltiltakene er tilstrekkelige.

Fullmaktsstruktur

I redegjørelsen for fullmaktsstruktur fremkommer det at budsjettet vedtas av styret, mens daglig leder og Accountable Manager er ansvarlig for løpende disponering av midler i henhold til vedtatt budsjett. Prokura i selskapet er, ifølge redegjørelsen, gitt til daglig leder og Accountable Manager. Dette fremkommer også av intervjuet med ledelsen ved EHC, men ikke av intervjuet med styret. I intervjuet med styret ble det sagt at prokura ikke er delegert, og at styret ønsker felles beslutninger og at ansvaret skal deles mellom styret og ledelsen. I henhold til opplysninger i Brønnøysundregistrene står Accountable Manager med prokura alene.

Når det gjelder signatur, står det i Brønnøysundregistrene at dette kan utføres av

- tre styremedlemmer i fellesskap
- styrets leder og ett styremedlem i fellesskap
- daglig leder og ett styremedlem i fellesskap

Ifølge ledelsen ved EHC, kan daglig leder og Accountable Manager signere alene.

På spørsmål om arbeidsfordelingen mellom Accountable Manager og daglig leder, har institusjonen redegjort for at Accountable Manager er øverste faglig ansvarlig ved fagskolen, men samarbeider med daglig leder om spørsmål rundt fagskolens utvikling og drift, herunder økonomiske disponeringer. Både ledelsen og styret sa i intervju at Accountable Manager har ansvaret for innkjøp som relaterer seg til helikoptre, mens daglig leder har ansvaret for øvrige avtaler.

Det fremkom videre i begge intervjuer at det ikke er beløpsgrenser for når styret må være involvert i innkjøp, men ifølge både styret og ledelsen blir styret uansett involvert i store innkjøp, som for eksempel innkjøp av helikoptre.

Vi har mottatt fire avtaler, tre med nærstående parter og en med regnskapsbyrået. Avtalene med nærstående selskaper er signert i tråd med (daværende) signaturrett i henhold til Brønnøysundregistrene. Avtalen med regnskapsbyrået er signert av Accountable Manager. Dette stemmer verken med signaturretten i Brønnøysundregistrene eller opplysningene om at Accountable Manager kun har ansvar for innkjøp som relaterer seg til helikoptrene.

Ettersom EHC ikke har noen skriftlige rutiner for fullmaktsstrukturen, er fagskolen avhengig av å ha en fast og innarbeidet praksis. I redegjørelsen, intervjuene og Brønnøysundregistrene fremkommer det motstridende informasjon om

- hvorvidt EHC har delegert disponeringsmyndighet fra styret til ledelsen
- hvem som har prokura/rett til å fremforhandle avtaler
- hvem som skal signere avtaler

I tilsynet har det heller ikke fremkommet klart når styret skal involveres i innkjøp, da hva som anses å være «store innkjøp» ikke er definert.

Vår vurdering er derfor at EHCs fullmaktsstruktur ikke er tilstrekkelig egnet til å sikre forsvarlig økonomistyring.

Innkjøpsrutiner

I redegjørelsen til EHC står det at innkjøp av kontor- og annet forbruksmaterieell godkjennes av daglig leder og/eller Accountable Manager. Flyrelatert utstyr og programvare kjøpes inn fra leverandører godkjent av Luftfartstilsynet/EASA. Som nevnt tidligere, sa både ledelsen og styret i intervju at Accountable Manager har ansvaret for innkjøp som relaterer seg til helikoptre, mens daglig leder har ansvaret for øvrige avtaler. I intervjuene kom det videre frem at det er få aktuelle leverandører av flyrelatert utstyr og programvare, og at det dermed sjelden er mulig å innhente tilbud på slike varer fra flere leverandører.

Selv om EHC har rutiner relatert til hvem som kan foreta innkjøp, er det vår vurdering at det ikke foreligger en tilstrekkelig prosedyrebeskrivelse knyttet til hvordan innkjøp skal gjennomføres. Innkjøpsrutinene inneholder ikke noe om at det skal gjennomføres forundersøkelser i markedet, der flere tilbud skal innhentes og priser fra flere leverandører skal undersøkes. Selv om det ikke er usannsynlig at det er få potensielle leverandører av flyrelatert utstyr og programvare, betyr ikke det nødvendigvis at det aldri vil være aktuelt for EHC å innhente tilbud fra flere slike leverandører. Det er også aktuelt med forundersøkelser for andre typer kostnader, som for eksempel regnskapsfører og revisor. I de tilfellene der det er aktuelt å innhente flere tilbud og priser, må EHC ha rutiner for når slike tilbud og priser skal innhentes og hvordan.

På denne bakgrunn er det vår vurdering at EHCs innkjøpsrutiner ikke er tilstrekkelig egnet til å sikre forsvarlig økonomistyring.

Attesting/godkjenning og tilgang til bankkonto

I EHCs redegjørelse står det at inngående fakturaer godkjennes av daglig leder og/eller Accountable Manager. Både inngående og utgående fakturaer håndteres digitalt gjennom systemene til ekstern regnskapsfører. I intervju med ledelsen, hvor regnskapsfører var til stede, ble det lagt til at inngående faktura i regnskapssystemet ikke blir sendt til regnskapsfører før enten daglig leder eller Accountable Manager har godkjent den. I intervju med styret ble det sagt at Accountable Manager godkjenner fakturaer relatert til helikoptrene, mens daglig leder godkjenner personalkostnader og rent administrative fakturaer.

Ifølge EHCs redegjørelse er det daglig leder, Accountable Manager og regnskapsfører som har tilgang til fagskolens bankkonto. Det er regnskapsfører som betaler fakturaer, hvor remittering foretas en gang pr. uke på avtalt fast dag (punkt 3 i vedlegg 2 til oppdragsavtalen). Remittering foretas basert på godkjente og regnskapsførte bilag.

Det er vår vurdering at EHCs rutiner for attesting/godkjenning, slik de har blitt fremlagt for oss, er tilstrekkelig egnet til å sikre forsvarlig økonomistyring. Ansvaret for å godkjenne/attestere inngående fakturaer og betale fakturaene er fordelt mellom flere personer i relevante stillinger. Vi har i denne vurderingen lagt til grunn at ekstern regnskapsfører utfører sitt oppdrag i samsvar med kravet til god regnskapsføringsskikk, herunder gjør en selvstendig vurdering av hver faktura før de bokføres og utbetales.

Utlegg

I EHCs redegjørelse står det at fagskolen forstår «utlegg» som utlegg gjort av ansatte på reise. Fagskolen skriver at utlegg føres som digital reiseregning via systemet Cozone.

Utleppet godkjennes først av daglig leder eller Accountable Manager, før regnskapsbyrået ser over at dokumentasjonen er korrekt i henhold til regler for bokføring. Dersom bilag er mangelfulle, blir utlegget stanset inntil den ansatte har skaffet til veie korrekt dokumentasjon.

I vedlegg 2 *Spesifikasjon av oppdraget* til mottatte oppdragsavtale med regnskapsfører, står det i punkt 5.1.7 at regnskapsfører skal kontrollere at «...beløp som kreves refundert stemmer med vedlagte bilag, at avtalte reise / diett satser er benyttet, at MVA behandles riktig samt at formalia er fylt ut. Kunden er selv ansvarlig for å godkjenne kostnadene, formalia og kontrollere at reisen er utført. Alle reiseregninger kontrolleres med mindre annet er avtalt...».

Under intervjuene i forbindelse med det stedlige tilsynet, kom det frem at det som regel vil være de ansatte som legger ut for kostnader på reise, men i noen unntakstilfeller vil også studentene legge ut for kostnader. Videre kom det frem at ansatte kan få refundert utlegg utover utlegg i forbindelse med reise, blant annet for medisinsk sjekk. Det ble sagt at de ansatte er klar over hvilke utlegg de kan få refundert. Det kom også frem at daglig leder og Accountable Manager godkjenner hverandres utlegg, slik at ingen godkjenner sine egne utlegg. Ifølge EHC og oppdragsavtalen med regnskapsfører er det ingen utlegg som utbetales før de er godkjent av enten Accountable Manager eller daglig leder, og regnskapsfører har kontrollert at bilaget er korrekt.

Etter vår vurdering er EHCs rutiner for utlegg i stor grad egnet til å sikre forsvarlig økonomistyring ved at alle utlegg blir attestert av ledelsen, ingen attesterer sine egne utlegg og at utleggene ikke utbetales før regnskapsfører har kontrollert at bilaget er korrekt. Etter det vi har skjønnt, er det imidlertid ikke satt noe beløpsgrense for hva de forskjellige utleggene kan utgjøre. Vi konkluderer derfor med at rutinene ikke er tilstrekkelig egnet da slike beløpsgrenser mangler.

Tilbakemeldinger fra EHC på den foreløpige tilsynsrapporten

EHC har i sin tilbakemelding på foreløpig tilsynsrapport etterspurt hvor kravet om beløpsgrense står beskrevet. EHC kan ikke se at beløpsgrense er omtalt i fagskoleloven § 9 tredje avsnitt bokstav f, som internkontrollen er hjemlet i.

Bestemmelsen i fagskoleloven § 9 tredje avsnitt bokstav f angir ikke hva som er egnede kontrolltiltak, og det innebærer at det er opp til styret å avgjøre hva som er egnede kontrolltiltak. Hvordan internkontrollen innrettes vil kunne variere ut fra institusjonens størrelse, egenart mv.

Når NOKUT vurderer ved tilsyn om den enkelte virksomheten har egnede kontrolltiltak i henhold til regelverket, beror det på NOKUTs tolkning hvilke minstekrav som stilles til internkontrollen i den konkrete virksomheten. EHC har følgelig rett i at kravet til beløpsgrenser ikke fremgår av regelverket uttrykkelig, men kravet til beløpsgrense følger av NOKUTs tolkning av hva som skal til for at EHC skal oppfylle kravet til egnet internkontroll.

NOKUT vurderer at det er viktig at det fremgår en beløpsgrense for utlegg i fagskolens utleggsrutine, for å sikre at kostnaden ved utleggene ikke overstiger nytten, og at de samlede utleggene ikke utgjør en uforholdsmessig andel av fagskolens budsjett. Vi vil for

ordens skyld klargjøre at vi ikke har sett noen utlegg hos EHC som overstiger nytten, kun at rutinen ikke tar høyde for det.

Bruk av bankkort

Ifølge EHCs redegjørelse har daglig leder og Accountable Manager hvert sitt kredittkort, som de er personlig ansvarlig for. Ved bruk av kortene lastes bilag opp digitalt. Bilag godkjennes først lokalt, hvor daglig leder godkjenner for Accountable Manager og motsatt, før bilagene sendes til regnskapsfører for godkjenning og bokføring.

I intervju med ledelsen og regnskapsfører kom det frem at kortene benyttes til mindre innkjøp som Facebook-annonsering, apper på iPad til instruktører, obligatoriske kurs fra Luftfartstilsynet og lyspærer. Kortene benyttes, ifølge ledelsen, ikke til private innkjøp, og dersom de hadde blitt det, ville slike innkjøp blitt fanget opp og bokført på personlig mellomregningskonto av regnskapsfører.

Det er vår vurdering at EHCs rutiner for bankkort i stor grad er egnet til å sikre forsvarlig økonomistyring, ettersom bilag godkjennes av både ledelsen (den som ikke gjør innkjøpet) og regnskapsfører. Rutinene mangler imidlertid en klar beskrivelse av hva slags type innkjøp kortene kan benyttes til, og vi vurderer derfor at rutinene ikke er tilstrekkelig egnet til å sikre forsvarlig økonomistyring før en slik beskrivelse er på plass.

Bokføring, håndtering av bilag og kontroll av regnskap

I EHCs redegjørelse står det at rutiner for bokføring, håndtering av bilag og kontroll av regnskap håndteres av fagskolens eksterne regnskapsfører. I henhold til vedlegg 2 til mottatte oppdragsavtale, skal regnskapsfører, i tillegg til ordinær bokføring, blant annet gjennomføre avstemminger av balansekonti (punkt 1.5.1) og regnskapsposter i forbindelse med årsoppgjøret (punkt 1.6.1) i tråd med god regnskapsføringskikk. I intervju med ledelsen ble det opplyst om at balansekontiene blir avstemt annenhver måned. Videre er det avtalt at regnskapsfører skal oppbevare dokumentasjon på årsoppgjøret i fem år etter regnskapsårets utgang (punkt 8.1.5).

På denne bakgrunn er det vår vurdering at fagskolen har tilfredsstillende rutiner for bokføring, håndtering av bilag og kontroll av regnskap, da oppgavene er outsourcet til autorisert regnskapsfører.

Budsjettoppfølging, etterkontroll og håndtering av avvik

EHC har ikke redegjort for rutiner for budsjettoppfølging, etterkontroll og håndtering av avvik utover handlingene som utføres av regnskapsfører. I intervjuene under det stedlige tilsynet kom det frem at EHC blant annet avstemmer regnskapsopplysninger som inntekter og drivstofforbruk mot aktivitetsrapport/«FlightLogger».¹⁵ Det føres også eget «flyregnskap» for hver student, der inntekter (studentens egenbetaling) og kostnader (antall flytimer) fremkommer. Dersom et avvik oppstår, ble det sagt i intervjuet med ledelsen at dette håndteres av dem i samarbeid med regnskapsfører. De går da gjennom regnskapsdokumentasjonen for å finne ut hva avviket skyldes.

I henhold til mottatte styreprotokoller og opplysninger gitt i intervju under det stedlige tilsynet, er EHCs økonomi regelmessig på agendaen i styremøtene. Regnskapsrapporter blir

---

¹⁵ Vi fikk forklart på det stedlige tilsynet at «flightlog» er dokumentering av studentenes flyaktivitet.

presentert av ledelsen i styremøtene. Ifølge intervjuet med ledelsen vil da eventuelle budsjettoverskridelser fremkomme, og ledelsen vil forklare hva som er årsaken til overskridelsene. Videre kom det frem i intervju at styrets leder og daglig leder har ukentlig kontakt, hvor styreleder får overlevert driftsrapport.

Vi vurderer rutinene for budsjettoppfølging som tilstrekkelig egnet til å sikre forsvarlig økonomistyring, da styret følger opp budsjettet i hovedsak på hvert styremøte gjennom administrasjonens regnskapsrapportering, i tillegg til at daglig leder og styreleder har ukentlig kontakt. Det er videre vår vurdering at EHCs rutiner for etterkontroll og håndtering av avvik er egnet til å sikre forsvarlig økonomistyring, ettersom EHC gjennomfører avstemminger, fører «flyregnskap» og går gjennom fagskolens økonomi regelmessig på styremøtene.

Anbefaling

Vi vil understreke at risikoen for at rutinene ikke blir fulgt er særlig høy ettersom fagskolen ikke har skriftlige internkontrollrutiner. Mangelen på skriftlige rutiner gjør fagskolen særlig sårbar ved eventuelt sykefravær eller avganger. Vi anbefaler derfor at styret sørger for å skriftliggjøre samtlige internkontrollrutiner.

4 Krav til fagskoleutdanning

4.1 Opptak

Opptaksgrunnlaget til fagskoleutdanning er fullført og bestått videregående opplæring. Søkere som er 23 år eller eldre i opptaksåret, kan tas opp på grunnlag av tilsvarende realkompetanse. Styret selv skal gi utfyllende forskrift om opptak til den enkelte fagskolen, med krav til formell utdanning eller tilsvarende realkompetanse. Dette følger av fagskoleloven § 16 første og siste avsnitt.

«Realkompetanse» er dokumentert kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse tilegnet uavhengig av læringsarena, gjennom formell, ikke-formell og uformell utdanning, jf. fagskoleforskriften § 2 bokstav b. «Tilsvarende kompetanse» innebærer at de med realkompetanse må ha samme grunnlag for å gjennomføre utdanningen som de som oppfyller de generelle opptakskravene.

Opptak til fagskoleutdanning krever enten relevant fag- eller svennebrev, treårig yrkesfaglig opplæring eller generell studiekompetanse, jf. Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring nivå 4. Realkompetansevurdering kan ikke foretas for opptakskrav fagskolene har fastsatt som gjelder yrkesgodkjenning, autorisasjon eller sertifisering etter annen lovgivning. Styret selv kan stille spesielle opptakskrav som er relevante for fagskoleutdanningen. Med spesielle opptakskrav menes krav om bestemte fag, fagbrev, svennebrev, karakterer, poeng, opptaksprøver, arbeidserfaringer, autorisasjoner, sertifiseringer eller andre yrkesgodkjenninger. Dette følger av fagskoleforskriften § 7 første, tredje og fjerde avsnitt

Fagskolens opptakskrav må oppgi hva som er det generelle opptakskravet til studiet, for eksempel de aktuelle fagbrevene som gir opptak. Videre må opptakskravet sikre en startkompetanse som gjør det realistisk at studentene kan gjennomføre utdanningen innenfor det oppgitte omfanget. Opptakskravet skal også inneholde bestemmelser om realkompetansevurdering for søkere som har fylt 23 år, med mindre utdanningen kvalifiserer for unntaksbestemmelsene for realkompetansevurdering.

Fagskolen har ikke anledning til å stille andre spesielle opptakskrav enn de som er listet opp i fagskoleforskriften § 7. Relevante spesielle opptakskrav må være saklige, nødvendige, forholdsmessige og i tråd med utdanningens formål. Det må komme tydelig fram hva som kreves av søkerne. Videre må fagskolen fastsette hvor stor vekt en opptaksprøve skal tillegges dersom fagskoleutdanningen har opptaksprøve som et spesielt opptakskrav, jf. fagskoleforskriften § 18.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at

- opptakskravet ikke er i samsvar med regelverket, fordi opptaksgrunnlaget i forskrift, på hjemmeside og i studieplan ikke er samstemt
- det særskilte opptakskravet er relevant og i samsvar med regelverket
- bestemmelsene om realkompetansevurdering ikke er fullt ut i samsvar med regelverket

Vurderingsgrunnlag

Opptaksgrunnlaget går fram av deres lokale forskrift. I § 2-2 i den lokale forskriften angir dere at søkeren skal inneha generell studiekompetanse eller tilsvarende dokumentert

realkompetanse. Søkeren skal i tillegg inneha gyldig medisinsk sertifikat for flygere klasse 1 eller tilsvarende for utenlandske sertifikater før studiestart. Alle søkere må i tillegg gjennomføre og bestå skolens opptaksprøve som tester situasjonsoppfatning, romlige evner, teknisk forståelse, resonnement, logikk og matematikk. Dere viser til bestemmelsene i fagskoleforskriften kapittel 2 § 9 når det gjelder søkere med utenlandsk utdanning og språkkrav. Dere har løpende opptak av kvalifiserte søkere.

På deres hjemmeside (<https://www.ehc.no/academy/opptakskrav>) går det først fram at opptaksgrunnlaget til trafikkflygerutdanningen er realkompetanse – eller studiekompetanse. Det går videre fram at for studenter med fagbrev eller studiekompetanse fra videregående skole, er kravet at de er minst 18 år ved kursstart (fyller 19 år eller mer i opptaksåret) og består EHC sin online opptaksprøve. Dere oppgir at studenter uten fagbrev eller studiekompetanse kan vurderes på bakgrunn av realkompetanse. For disse er det krav om å være 22 år eller mer ved kursstart (fyller 23 år eller mer i opptaksåret), og at de må bestå online opptaksprøve, der de også redegjør for tidligere relevant erfaring. Dere opplyser videre at dere anbefaler alle studenter å gjennomføre medisinsk undersøkelse klasse 1 før skolestart. Dere opplyser at gyldig medisinsk sertifikat må være på plass før elever kan fly solo, eller avlegge avsluttende praktisk prøve.

Som dokumentasjon på studieplan har dere lagt ved dokumentet «6. Studieplan - PART FCL ATP IR Rev08 01.01.2022». I deres studieplan opplyser dere at søkere må være 18 år og gjennomgå medisinsk test før opptak. Dere oppgir at det er ingen krav til tidligere utdanning, men at søkeren må bestå EHC sin utvelgelsestest og ha tilstrekkelig kunnskap i matematikk, fysikk og engelsk (lese, skrive og snakke – kunne motta undervisning på engelsk og bruke og forstå instruksjoner under trafikkflyging).

I dokumentet «Oversikt over studenter tatt opp i 2021 og deres opptaksgrunnlag» går det fram at 26 studenter er tatt opp, og de har følgende grupperinger av opptaksgrunnlag (antall hver gruppe):

Generell studiekompetanse (minst)	14
Fagbrev	3
Realkompetansevurdert (ikke fullført og bestått fagbrev eller generell studiekompetanse)	2
Utenlandsk utdanning	5
Annet (forsinket)	2
Sum	26

Vi viser videre til omtalen av realkompetansevurderingen under kapittel 3.3 om fagskolens forskrift.

Det går fram av intervjuene at opptaksgrunnlaget skal være både studiekompetanse og fagbrev. Det at fagbrev mangler som opptaksgrunnlag i forskriften, oppgis å være en feil.

Det er noe ulike vurderinger blant de som ble intervjuet når det gjelder innholdet i opptaksprøven (testen før opptak). Flere grupper mener opptaksprøven er for lett og lite profesjonelt utformet, og at den ikke godt nok skiller ut de som ikke har tilfredsstillende teoretisk kunnskap. Noen peker også på at det er lite kontroll med at søkeren er den som

virkelig gjennomfører testen. Noen peker på at et forkurs kan være en idé. Flere mener også at det hadde vært en fordel med en test som foretar en psykologisk vurdering eller vurderer mer personlige egenskaper og holdninger som kreves for flygerutdanningen. De synes det vil være svært uheldig dersom studenten etter å ha brukt tid og mye penger på utdanningen, ikke får relevant jobb fordi vedkommende ikke består psykologiske tester som arbeidsgiverne krever.

Andre peker på at de som ikke er så sterke i for eksempel matematikk, kan ha andre styrker. Ledelsen opplyser at søkere som scorer lavt på matematikk, blir veiledet til å forbedre sin kompetanse og til å søke på et senere tidspunkt. Ledelsen og styret oppgir at skolen har vurdert en opptaksprøve som i større grad tester psykologiske/personlige egenskaper, men har til nå konkludert med at dette ikke er nødvendig. Ledelsen viser til at mange unge også gjennomgår en modningsprosess gjennom studiene. Styret refererer til at de som rekrutteres, i stor grad fullfører, og at nåværende krav ved opptak derfor fungerer og er tilstrekkelig. Andre peker på at beståttprosenten i ulike kull varierer svært mye, og at det er en god del som ikke består ved første gangs forsøk.

Tilbakemeldinger fra EHC på den foreløpige tilsynsrapporten

I tilbakemeldingene til den foreløpige tilsynsrapporten, skriver dere følgende om NOKUTs pålegg om å fjerne 18-årsgrense som opptakskrav:

Dersom skolen fjerner dette kravet, vil vi ikke være iht. EASA-regelverket (Part FCL Section 1 – FCL 300 CPL) som sier at «an applicant for CPL shall be at least 18 years of age».

Opplysninger fra Luftfartstilsynet

For å avklare de forhold EHC tar opp i tilbakemeldingen på den foreløpige tilsynsrapporten har vi kontaktet Luftfartstilsynet. De gir følgende opplysninger:

Kravet er at kandidaten må være fylt 18 år ved utstedelse av sertifikatet. Kandidaten kan starte på og gjennomføre kurs, men vil ikke få utstedt sertifikat før kandidaten er 18 år. Kandidaten kan ikke gjennomføre skill test («oppflygning») før kandidaten er 18 år. Det er for øvrig krav om 16 års aldersgrense for soloflygning ref. FCL.020.

Vurderinger

Dere har ikke entydig informasjon om opptakskravene i de ulike delene av dokumentasjonen. Dere må sørge for at disse er samstemte. Nedenfor utdypes vi dette. I tillegg kommer de manglene i retningslinjene for realkompetansevurdering som vi har påpekt i kapittel 3.3 om fagskolens forskrift.

Manglende samsvar mellom forskrift og hjemmeside/praksis

Opplysningene på hjemmesiden stemmer ikke med deres egen forskrift fordi dere utvider opptaksgrunnlaget til også å omfatte søkere med fagbrev, selv om dere innledningsvis bare oppgir studiekompetanse og realkompetanse. I tillegg er dere på hjemmesiden ikke tydelig på at søkeren skal ha gyldig medisinsk sertifikat før opptak, dere opplyser om at det kreves før den praktiske delen av utdanningen. Opptakskrav skal være oppfylt før opptak, og dere må være entydige på hjemmesiden om at dette må være oppfylt før opptak til utdanningen.

Ut fra innsendt opptaksgrunnlag for de dere faktisk har tatt inn i 2021, og ut fra opplysningene i intervjuene, praktisere dere det opptaksgrunnlaget som går fram av hjemmesiden, ikke det som står i forskriften. Den lokale forskriften er en del av fagskoleregelverket som gjelder for dere. Dere må ha en praksis som er i samsvar med forskriften. Dersom dere ønsker andre opptakskrav enn det som går fram av forskriften, må dere endre forskriften.

Alderskrav

På nettsiden deres oppgir dere at søkere må være minst 18 år. Det formelle opptakskravet er fullført videregående opplæring, og det er ikke hjemmel i fagskoleregelverket for å sette nedre aldersgrense for søkere som oppfyller det formelle opptakskravet. Informasjonen om aldersgrense må derfor endres på nettsiden deres.

Kravet om 18-årsgrense i de internasjonale bestemmelsene er grensen for å gå opp til prøven og ikke for å starte utdanningen. I praksis vil det bare unntaksvis være studenter som har fullført videregående skole før de er 18 år. Men det kan være studenter med utenlandsk utdanning eller studenter med framskutt skolestart, som kanskje bare er 17 år det året de kunne ha søkt utdanningen. De vil oppfylle kravet om å være 18 år for å ta endelig eksamen ettersom utdanningen er på to år. Dere kan informere om aldersgrensen for å gå opp til eksamen på deres hjemmeside.

Opptaksprøve

En trafikkflyver-utdanning kan ikke sies å bygge på et spesielt utdanningsprogram eller programområde i videregående skole. Det er relevant å ha et bredt opptaksgrunnlag som omfatter både studieforberedende og yrkesfaglige utdanningsprogram. Alle utdanningsprogram i videregående skole inneholder fagene matematikk, fysikk (som del av naturfag) og engelsk, men med noe ulikt omfang i de ulike utdanningsprogrammene. Når dere har et bredt opptaksgrunnlag, vil en opptaksprøve bidra til å avdekke om søkerne har tilstrekkelig basiskompetanse i fysikk, matematikk og engelsk. Vi vurderer at det er relevant å ha en opptaksprøve som måler kompetanse på disse områdene. Tilbakemeldingene tyder likevel på at opptaksprøven kunne vært utformet slik at den ga en grundigere avklaring av basiskunnskapene i de aktuelle fagene, se vår anbefaling.

Studieplanen

Opplysningene i studieplanen stemmer ikke overens med deres egen forskrift, og opplysningene på hjemmesidene deres, og er i strid med fagskoleloven og fagskoleforskriften. Det er kun en gjentakelse av minimumskravene fra luftfartsmyndighetene, mens en fagskole må i tillegg følge kravene i fagskoleregelverket som er fullført og bestått videregående opplæring, jf. fagskoleloven § 16. Dere må derfor sette dette som et grunnlagskrav i studieplanen og presisere at realkompetansevurdering skal ses i forhold til dette formelle kravet. Vi viser ellers til kapittel 4.4 om studieplanen.

Realkompetansevurdering

Når det gjelder realkompetansevurdering, viser vi til kapittel 3.3 om fagskolens forskrift der vi har vist til uklarheter om grunnlaget for en realkompetansevurdering, og som dere må presisere i forskriften.

Oppsummering

Samlet sett vurderer vi at det faktiske opptaksgrunnlaget, slik det går fram av hjemmesiden, er relevant for utdanningen. Men fordi det faktiske opptaksgrunnlaget ikke er tilsvarende det fagskole-styret har vedtatt i forskriften, er ikke kravet oppfylt. Omtalen av realkompetanse må være tydelig og opptaksgrunnlaget på hjemmesiden, i studieplanen og i forskriften må være samstemte.

Anbefaling

Vi anbefaler at dere i opptaksprøven inkluderer elementer av psykologiske/personlige egenskaper og holdninger som er kritiske for yrket. Selskap som har AOC (Air Operator Certificate) tester psykologisk profil før ansettelse av flygere. Dette er derfor egenskaper som vil bli vurdert når studenten skal søke framtidig yrke. Det er svært uheldig om studenter som klart ikke har de riktige egenskapene/holdningen for yrket, blir tatt opp til utdanningen og pådrar seg stor gjeld uten å kunne få arbeid i bransjen. Det ble poengtert både av studenter og noen ansatte at de anså en slik psykologisk vurdering før opptak som et gode for studenten. Vi viser også til at flere flyskoler har opptaksprøver med slike elementer.

Dere bør også vurdere om innholdet i opptaksprøven godt nok måler de teoretiske kunnskapene som kreves for å gjennomføre utdanningen. Noen flyskoler har forkurs i de fagene der studenten skal ha tilfredsstillende kunnskaper (fysikk, matematikk og engelsk). Dere bør vurdere behovet for å tilby et slikt forkurs.

4.2 Overordnet læringsutbyttebeskrivelse og utdanningens nivå

Akkreditert fagskoleutdanning skal være i samsvar med Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Utdanningens læringsutbytte skal være utformet i tråd med Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR), og kvalifikasjonen skal være tilstrekkelig for å utøve yrket, jf. fagskoletilsynsforskriften § 2-1 andre avsnitt, jf. fagskoleloven § 5 andre avsnitt tredje setning.

En læringsutbyttebeskrivelse skal beskrive hva en person vet, kan og er i stand til å gjøre etter endt utdanning, jf. forskrift om NKR og EQF¹⁶ § 2 bokstav c. Læringsutbyttet i fagskoleutdanningen skal være på nivå 5 i NKR, jf. fagskoleloven § 4 første avsnitt første setning.

Utdanningen skal gi en kompetanse som kan tas i bruk i arbeidslivet uten ytterligere opplæring, og læringsutbyttet skal være relevant for yrkesfeltet, jf. fagskoleloven § 4 første avsnitt andre setning og fagskoletilsynsforskriften § 2-1 første avsnitt.

Læringsutbyttet i utdanningen må innholds- og nivåmessig dekke de beskrivelsene (deskriptorene) av kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse som er på nivå 5.1 eventuelt også 5.2 i NKR. Læringsutbyttebeskrivelsen må likevel være så fagspesifikk at den gir mening som en overordnet beskrivelse av kompetansen for den spesifikke utdanningen, og den kan ikke ligge for tett på de generelle formuleringene i NKR som gjelder for alle fagskoleutdanninger.

Alle studenter som har fullført og bestått utdanningen, skal minimum ha oppnådd utdanningens overordnede læringsutbytte. Læringsutbyttet må derfor ses i sammenheng med startkompetansen studentene kommer inn med (utdanningens opptakskrav).

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at det samlede læringsutbyttet er utformet i tråd med NKR, men at kvalifikasjonene ikke er beskrevet slik at det går tydelig fram av innholdet at de er tilstrekkelig for å utøve yrket.

Vurderingsgrunnlag

Det kom fram av intervjuene at skolen vedtok en ny overordnet læringsutbyttebeskrivelse ca. i mai 2021. Bakgrunnen var at dere så at gjeldende beskrivelse ikke oppfylte kravene i fagskoleregelverket. Gjeldende overordnet læringsutbyttebeskrivelse er:

Kunnskap

Kandidaten

- har kunnskap om ulike arbeidsmåter/verktøy, inklusive IKT-verktøy, for å kunne planlegge, dokumentere og vurdere den enkelte flytur (for eksempel Techlog, IPPC, AIP, NOTAM, etc.)
- har kunnskap om og forståelse for helikopterets manualer, prosedyrer og begrensninger for å kunne gjennomføre en sikker flygning

¹⁶ Forskrift 8. november 2017 nr. 1846 om Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring og om henvisningen til Det europeiske kvalifikasjonsrammeverket for livslang læring

- har kunnskap om meteorologiske forhold og begrensninger som påvirker flygning i henhold til EASA Part SERA
- har kunnskap om regelverk som påvirker operasjoner av helikopter i henhold til EASA Part Airops
- har faglig kunnskap og forståelse for de teoretiske emnene som er nedfelt i Part FCL; Air law, Aircraft general knowledge, Instrumentation, Principles of flight, Performance, Flight planning, Mass and balance, General navigation, Radio navigation, Meteorology, Operational Procedures, Human Performance and Limitations, Communication og Area 100 KSA
- har faglig kunnskap i samsvar med de privilegier som innvilges innehaver av sertifikat eller rettigheter ifølge EASA Part MED og Part FCL; Lov om Luftfart og andre nasjonale forskrifter
- har kunnskap til å vurdere egen prestasjon og utviklingsmuligheter i forhold til gjeldene normer og krav i EASA Part FCL, Lov om Luftfart og nasjonale forskrifter
- har faglig kunnskap om luftfartsbransjens internasjonale betydning, utvikling, egenart og plass i samfunnet

Ferdigheter

Kandidaten

- kan anvende ulike verktøy i det daglige dokumentasjonsarbeidet i flygningen, slik som IKT, loggbøker og annet relevant materiale
- kan anvende faglige kunnskaper og begrunne sine valg i forhold til de teorier, begreper og prosedyrer som brukes for å gjennomføre en sikker flyging
- kan demonstrere evne til å føre helikopteret innenfor dets begrensninger og i samsvar med de krav som er nedfelt i Part FCL
- kan reflektere over egen utøvelse av sikker flyging og gjøre tiltak for å justere den med veiledning fra kompetent kilde
- kan anvende TEM* og til enhver tid opprettholde kontroll over helikopteret slik at det aldri hersker tvil om hvorvidt prosedyrer eller manøver vil bli gjennomført på en sikker måte
- *TEM = «Threat and Error Management», et overordnet sikkerhetskonsept med hovedvekt på luftfartsoperasjoner og menneskelige ytelser.

Generell kompetanse

Kandidaten:

- kan samarbeide med kolleger, kunder og oppdragsgivere for å sikre effektiv og trygg utførelse av yrket
- har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk i beslutninger/avgjørelser som fartøysjef
- kan videreutvikle en sikkerhetskultur i organisasjoner og bedrifter
- kan anvende kunnskap og ferdigheter i samsvar med de privilegier og begrensninger som er innvilget sertifikat og rettighetsinnehaver ifølge Part FCL:
  - *CPL sertifikat med tilhørende typerettighet (H)
  - *IR(H)
  - *ATPL(H) teori
  - *MCC

På hjemmesiden <https://www.ehc.no/laeringsmal/> er det andre læringsmål som er oppgitt - og her brukes ikke benevnelsen overordnet læringsutbytte.

Dere oppgir i intervjuene at den nye overordnede læringsutbyttebeskrivelsen har ikke fått noen konsekvenser for innholdet i utdanningen som er regulert av kravene til luftfartsmyndighetene. Dere oppgir at læringsutbyttebeskrivelsen er ment å oppsummere innholdet i utdanningen i en form som regelverket krever. Inspektørene arbeider med innholdet i utdanningen ut fra kravene fra luftfartsmyndighetene og ikke direkte med den overordnede læringsutbyttebeskrivelsen når de lager plan for utdanningen.

Vurderinger

Samsvar med NKR

Det overordnede læringsutbyttet for utdanningen har beskrivelser som er i samsvar med alle de kvalifikasjonene (deskriptorene) som gjelder for nivå 5.1 og 5.2 i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR) og som utdanningen skal omfatte. Vi vurderer at beskrivelsen av læringsutbyttet er utformet i tråd med NKR.

Kvalifikasjoner for yrkesutøvelsen

I tillegg til å være utformet i tråd med NKR, skal læringsutbyttet være tilstrekkelig for å utøve yrket og relevant for yrkesfeltet. Det krever at kvalifikasjonene i læringsutbyttet formidles tydelig og forståelig, uten at det vises til andre bestemmelser som angir det egentlige innholdet. Dere har mange henvisninger til andre kriterier i luftfartsregelverket og mange forkortelser. Det er bare én av disse forkortelsene dere har forklart.

Læringsutbyttet må så langt som mulig beskrive kvalifikasjoner slik at innholdet i kvalifikasjonene går fram uten å måtte slå opp i annet regelverk. Det er også uheldig å vise til annet regelverk fordi det krever oppdatering av læringsutbyttet hver gang disse reglene endres. Samlet sett gjør dette at vi vurderer at læringsutbyttet ikke beskriver kvalifikasjonene slik at de overordnet uttrykker på et selvstendig grunnlag kvalifikasjonene som er kreves for å utøve yrket.

Vi legger ellers til grunn at dere oppdaterer hjemmesiden deres med den gjeldende læringsutbyttebeskrivelsen for utdanningen.

Anbefaling

Ta høyde for en bredere bruk av læringsutbyttet

Læringsutbyttebeskrivelsene har flere funksjoner utover å beskrive et læringsutbytte for potensielle arbeidsgivere innen luftfarten, se utdypning i de to neste avsnittene. Vi anbefaler derfor at dere også har disse funksjonene i tankene når dere bearbeider læringsutbyttet.

Det kan av ulike grunner skje at de som har valgt en pilotutdanning, må velge eller ønsker en annen karrierevei eller ønsker videre utdanning. Selv om utdanningens innhold i stor grad er rettet mot luftfartsmyndighetene krav for å oppnå sertifikater, er det viktig å formidle innholdet i utdanningen på en måte som også forstås av andre sektorer. Utdanninger godkjent som en fagskoleutdanning med studiepoeng vil lettere kunne

benyttes av andre utdanningsinstitusjoner. Det gjelder både for godskriving og fritak i andre fagskolestudier eller studier på høyere utdanning. Læringsutbyttebeskrivelsene er viktige i den forbindelse.

Læringsutbyttebeskrivelsene er også viktige for at mulige arbeidsgivere utenom luftfartssektoren kan forstå hvilke kvalifikasjoner kandidaten har etter endt opplæring. Derfor skal beskrivelsen stå på vitnemålet studenten får etter endt opplæring. Det er viktig at innholdet er forståelig også for dem som ikke kjenner innholdet i luftfartsregelverket.

Andre forhold

Å ramse opp alle teoriemnene, slik dere gjør i ett av læringsutbyttene, er lite informativt. De teoriemnene som kandidaten har hatt opplæring i, skal framgå av vitnemålet. Dere bør heller forsøke å angi overordnet den kompetansen kandidaten skal sitte igjen med etter å ha gjennomført opplæringen i disse emnene.

Noen steder angir dere eksempler på mer overordnet kompetanse slik som i det første læringsutbyttet under ferdigheter. Dere bør se på om det er flere steder der dere kan gjøre slike faglige presiseringer for å øke læringsutbyttets presisjon og informasjonsverdi.

4.3 Utdanningens faginnhold, struktur og omfang

Utdanningen skal ha et faginnhold og en struktur som er egnet til at studentene kan oppnå læringsutbyttet, jf. fagskoletilsynsforskriften § 2-1 tredje avsnitt bokstav b. Videre skal utdanningen ha et innhold og omfang som tilsvarer inntil to års utdanning på fulltid, jf. fagskoleloven § 4 a første avsnitt. Arbeidsomfanget for studentene skal være på 1500–1800 timer per år for heltidsstudier, jf. fagskoletilsynsforskriften § 2-2 andre avsnitt.

Emnene og temaene som er relevante for å oppnå læringsutbyttet, må være dekket av faginnholdet i utdanningen. Emnenes innhold skal til sammen bidra til at det overordnede læringsutbyttet oppnås. For at kravet skal være oppfylt, må faginnholdet ikke være for snevert. Det samlede og hvert emnes læringsutbytte må være mulig å oppnå innenfor rammene av henholdsvis utdanningens og hvert emnes omfang (studiepoeng). Rekkefølgen og sammenhengen mellom emnene må støtte opp under læringsprosessen. Faginnholdet eller strukturen kan ikke ha mangler som gjør det sannsynlig at studentene ikke vil kunne oppnå læringsutbyttet.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at

- utdanningens faginnhold ikke er egnet til at studentene kan nå det oppgitte læringsutbyttet fordi det ikke godt nok dekker læringsutbyttet om bransjekunnskap
- utdanningens struktur ikke er egnet for at studentene kan nå det oppgitte læringsutbyttet fordi det ikke går tydelig fram hvilke reelle emner hele utdanningen inneholder
- innholdet og omfanget av fagskoleutdanningen tilsvarer inntil to års utdanning på fulltid, fordi arbeidsomfanget av utdanningen er mellom 1500–1800 timer per år for heltidsstudenter

Vurderingsgrunnlag

Vi viser til gjengivelse under kapittel 4.4 om studieplan. Vi viser også til gjengivelsen av det overordnede læringsutbyttet i kapittel 4.2, fordi innholdet i utdanningen skal bidra til at dette oppnås.

I tillegg gjengir vi det spesifikke innholdet i emnet Air Law i studieplanen, fordi vi vil vurdere dette spesielt. Det går fram av studieplanen at temaene i emnet Air Law er: International Law - Conventions, Agreements and Organisations; Airworthiness of Aircraft, Aircraft Nationality and Registration Marks; Personnel Licensing; Rules of the Air According to Icao Annex 2 and Sera; Aircraft Operations; Air Traffic Services (Ats) and Air Traffic Management (ATM); Aeronautical Information Service (Ais); Aerodromes (Icao Annex 14, Volume I – Aerodrome Design and Operations, and Regulation (Eu) No 139/2014); Facilitation (Icao Annex 9); Search and Rescue (Sar); Security Safeguarding International Civil Aviation Against Acts of Unlawful Interference (Icao Annex 17); Aircraft Accident and Incident Investigation.

Det går fram av innsendt mal for vitnemålet for utdanningen at den er akkreditert med et omfang på 120 studiepoeng, noe som tilsvarer to års fulltids opplæring. Dette går imidlertid ikke fram av studieplanen.

Fra fagskolens hjemmeside (<https://www.ehc.no/slik-er-skolearet-organisert/>) går det fram at det i CPL(H)-programmet er totalt 13 fag. I tillegg til disse 13 fagene undervises det i Group Briefing, Helicopter Technical Training, Safety Awareness Training og Emergency. Studentene skal gjennom totalt 13 teoretiske eksamener (14 hvis man går ATP(H)IR MCC), i tillegg til den praktiske flygingen (skill test). Alle eksamener anses som bestått hvis man har mer enn 75 % riktige svar. Dersom en student stryker på eksamen, kan hver eksamen tas på nytt inntil fire ganger. Varigheten for CPL(H)-kurset er fra 12–15 måneder, mens dere regner 15–24 måneder for ATP(H)R MCC (Multi Crew Cooperation). Grunnen til at det varierer når studentene er ferdig, er blant annet at været kan påvirke flygingen, spesielt på vinterstid.

I dokumentet «oversikt teorifag og lærere» er det beskrevet at utdanningen (utenom ATP(H)IR MCC) består av 13 emner som hver er tildelt studiepoeng varierende mellom 2 og 12 studiepoeng. Til sammen oppgis dette som 59 studiepoeng og i tillegg har dere oppgitt «Skilltest» som å gi ett studiepoeng.

Rektor har i e-post sendt opplysninger om utdanningens omfang etter anmodning fra NOKUT. Dere oppgir at kursmanualen (i henhold til Part FCL - Easy Access Rules for Flight Crew Licencing) bare kan beskrive hva regelverket minimum angir. Dere forventer at studentene har en arbeidsmengde som omfatter om lag 3600 timer fordelt utover 20 måneder. Dette omfatter teoriundervisning, selvstudium, briefere og flygetrening. Ut fra deres angivelser kan timene spesifiseres slik:

Aktivitet	Timer
Teoriundervisning	850
Selvstudium/CBT teori	750
Egen planlegging navigasjonsturer	150
Egenstudium for eksamen	975
Repetisjon før skilltest	75

Gjennomføring testing	52
Forberedelse til egen flyging	390
Observasjon flyging	40
Gjennomgang maskin før flyging	98
Pre-flight-test	8
Flygetrening	155
Simulatortrening	40
Flerpilot samarbeidskurs	15
Sum timer	3598

Dere opplyser at studentene ikke er informert om omfanget i en egen oversikt, men at det ved behov informeres om det som er angitt i manualene (MSM og TOM A).

Det kommer fram av intervjuene at strukturen i utdanningen kommuniseres til studentene primært gjennom dataplattformen FlightLogger. Instruktørene benytter både studieplan og EASA-regelverket direkte når de skal legge inn innhold i FlightLogger. Studenten uttrykker at de er fornøyde med oversikten de får i FlightLogger. Det kom ellers fram at ukeplanene og planene for den enkelte ofte må endres blant annet på grunn av værforholdene for flyging.

Det opplyses at innholdet blir styrt av det internasjonale regelverket og av de eksamenene de skal gjennom for å få de nødvendige sertifikater. Det ble forklart at læringsutbyttet om bransjekunnskap ble ivaretatt av innholdet i emnet «Air Law».

Vurderinger

En fagskoleutdannings faginnhold og struktur knytter seg i stor grad til de enkelte emnene utdanningen består av. Når det gjelder deres oppdeling i emner, er denne ikke tilfredsstillende fordi studieplanen ikke avklarer tydelig hva som er utdanningens emner. Det er særlig uklart hvilke emner som ivaretar læringsutbyttet knyttet til ferdigheter og generell kompetanse. Det går heller ikke fram hvor stor den totale arbeidsbelastningen er på de ulike delene/emnene – hverken uttrykt i antall studiepoeng per emne eller totalt antall arbeidstimer inkludert selvstudium per emne. Dere har en oversikt over studiepoeng i et dokument som gir oversikt over teorifag og lærere, men studiepoengene her dekker bare halvparten av utdanningen.

For at en del av utdanningen skal kunne kalles et selvstendig emne, må emnet ha et eget innhold med egne krav til læringsutbyttet for emnet. Vi viser til fagskoleforskriften § 2 bokstav a der det går fram at emne er det minste resultatbærende enhetene som gir uttelling i form av studiepoeng. Vi viser videre til fagskoletilsynsforskriften § 2-5 der det går fram at de som skal vurdere karakteren i emnet (sensorene), skal gjøre dette utfra læringsutbyttet for emnet. Det betyr at tester/eksamen, som måler kompetansen fra andre emner, ikke kan regnes som et selvstendig emne og heller ikke kan ha egne studiepoeng. Emnet «Skilltest» kan vi ikke se ut fra studieplanen at er et emne med eget læringsutbytte eller innhold og kan derfor ikke karakteriseres som et selvstendig emne.

Det går videre ikke fram av studieplanens faglige innhold at dere dekker læringsutbyttet *har faglig kunnskap om luftfartsbransjens internasjonale betydning, utvikling, egenart og plass i samfunnet*. Dere referer til at emnet Air Law ivaretar dette læringsutbytte. Vi vurderer at

dette emnet kun dekker det juridiske / regelverksperspektivet på luftfarten, og ikke inneholder bransjekunnskap om luftfartens internasjonale betydning og plass i samfunnet.

Samlet sett vurderer vi at utdanningens faginnhold ivaretar luftfartsmyndighetenes krav til hva utdanningen må inneholde for å bestå eksamen. Innholdet er i samsvar med det overordnede læringsutbyttet, unntatt for læringsutbyttet om bransjekunnskap. Dere må enten supplere innholdet i utdanningen med generell bransjekunnskap, eller justere læringsutbyttet til kun å omhandle et regelverks-perspektiv på bransjekunnskapen. Dette for at det skal bli samsvar mellom innholdet i utdanningen og læringsutbyttet.

Vi vurderer at dere ikke har angitt en struktur som oppfyller kravet i fagskoletilsynsforskriften § 2-1, fordi dere ikke har klargjort alle emnene i utdanningen og deres omfang i studiepoeng. Dere har også oppgitt emner som ikke kan karakteriseres som emner (emnet «Skilltest»).

Dere oppgir et beregnet omfang på 3600 timer og viser hvordan dere har kommet fram til dette omfanget. Dette er innenfor kravet om at utdanningen skal være på mellom 3000 – 3600 arbeidstimer for studenten når utdanningen er på 120 studiepoeng.

Anbefaling

Vi viser til anbefalingen som gjelder kapittel 4.4 om studieplanen.

4.4 Studieplan

Utdanningen skal ha en studieplan som informerer om utdanningens opptakskrav, faginnhold, struktur og undervisnings-, lærings- og vurderingsformer, inkludert praksis, jf. fagskoletilsynsforskriften § 2-1 femte avsnitt. Informasjonen om dette må inneholde alt som er vesentlig. Når det gjelder faginnhold og struktur, må det framgå hvilke emner utdanningen består av, hva som er innholdet i disse og i hvilken rekkefølge de skal tas. Vurderingsuttrykk må oppgis på emnenivå.

Bestemmelsen lister opp minimumskrav for hva studieplanen skal informere om. Studieplanen kan inneholde mer enn de ovennevnte kravene. NOKUT anbefaler at studieplanen også inneholder informasjon om utdanningens overordnede læringsutbytte, utdanningens studiepoeng og omfang, arbeidskrav for studentene og læremidler/litteraturliste.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at

- studieplanen ikke informerer tilfredsstillende om utdanningens opptakskrav, struktur og vurderingsformer
- studieplanen informerer tilfredsstillende om utdanningens faginnhold, undervisnings- og læringsformer

Vurderingsgrunnlag

Som dokumentasjon på studieplan har dere lagt ved dokumentet «6. Studieplan - PART FCL ATP IR Rev08 01.01.2022». Dokumentet er delt i fire hoveddeler:

- Del A er en oversikt over utdanningen
- Del B omhandler øvelser under flyging (i luften) og briefinger
- Del C angir innholdet i simulatortrening (syntetisk flyging)
- Del D er en Plan for den teoretiske opplæringen

Del A oversikt over planen for utdanningen

Dere beskriver først formålet med utdanningen, opptakskrav, angir opplysninger om det å være student generelt, og angir retningslinjer for godskrivning av tidligere opplæring.

Av opptakskrav oppgir dere at søkere må være 18 år og gjennomgå en medisinsk test. Dere oppgir at det er ingen krav til tidligere utdanning, men opplyser om at søkeren må bestå EHC sin utvelgelsestest og ha tilstrekkelig kunnskap i matematikk, fysikk og engelsk (lese, skrive og snakke – kunne motta undervisning på engelsk og bruke og forstå instruksjoner under trafikkflyging).

Dere oppgir generelt at teoriopplæringen i størst mulig grad er integrert med opplæringen i flyging, og at dere har regelmessige fremdriftskontroller.

Dere oppgir at den praktiske opplæringen (flyinstruksjonen), består av fire faser.

- Øvelser fram til første solotrafikkflyging – 12 timer
- Øvelser fram til håndtering av navigasjon og instrumenter – 128 timer
- Øvelser fram til ferdighetstest (Instrument rating) – 40 timer
- Opplæring i besetningssamarbeid

Til sammen får studenten 195 timer flytid (flight time). I tillegg kommer 1031 timer til undervisning (tuition) og 98 timer til briefing (til sammen 1324 timer). Dere har laget en tabell med oversikt over de ulike typene av aktiviteter som disse tre delene består av.

Dere gir også en oversikt over vurderinger, prøver og eksamener. Dere har obligatoriske kontroller/tester av studentens framdrift i opplæringen i flyging, i øvrige ferdigheter og i teoretiske kunnskaper. Alle emner og kontroller må være bestått før studenten kan gå opp til avsluttende eksamen. Dersom noen av disse ikke bestås, blir det bestemt tillegg i opplæringstid. Dere har laget en tabell med oversikt over timetallet for ulike emner (subjects). Dere har der spesifisert 17 emner (subjects). I tillegg har dere oppgitt 6 andre ulike aktiviteter/tema. Det er uklart om disse / alle disse også regnes som «subjects».

Dere omtaler hvordan dere følger opp framdrift i opplæringen. Dere oppgir testkriterier for vurdering av ferdighetene i å fly helikopteret, og at tester må bestås for å kunne gå videre.

Del B Øvelser under trafikkflyging (i luften) og briefinger

I denne delen av studieplanen gis det en detaljert beskrivelse av målene og øvelsene som studenten skal trene på når det gjelder trafikkflygning. Planen er delt opp i åtte trinn som blant annet omhandler grunnleggende manøvrer, soloflygning, instrumenter, navigasjon, nattflyging, ulike andre ferdigheter i flyging, flermotors-flyging og instrumenthåndtering.

Trinnene er igjen oppdelt i ulike blokker. Temaene for disse ulike blokkene eller delene er oppgitt i detalj og angir hva studenten skal få informasjon/veiledning om, og hva studenten deretter skal øve på og kunne beherske. Hver opplæringsblokk innledes med gruppebriefinger.

Hver av de åtte trinnene er gruppert i tre faser. I tillegg kommer et niende trinn i fase fire som er eksamen.

Dere skisserer også hvordan opplæringen i trafikkflyvning er tenkt integrert med teoriopplæringen. Dere beskriver hvordan studenten blir målt mot standard for forventet framdrift i tilegningen av ferdigheter for studenten. Dere oppgir at prøver på framdriften kan være skriftlige, flervalgs-svar eller muntlige. Alle tester krever minst 75 % riktige svar for å gå videre.

Del C Innhold i simulatorentrening / syntetisk flyging

Dere har delt dette opp i tre områder/moduler (sections) – (flytiden i parentes):

- Navigasjonsopplæring/område 100 KSA (knowledge, skills and attitudes) (5 timer flytid)
  - Instrumentopplæring (20 timer flytid)
  - Besetningssamarbeid (Multi Crew Cooperation – MCC) (15 timer flytid)
- Sum 40 timer flytid

Navigasjonsopplæring

Under dette området har dere formulert mål knyttet til ferdigheter under 100 KSA-strukturen. Disse er delt opp i fem ferdighetsområder med 2 til 11 formulerte mål for hver av disse. Dere angir en formativ og summativ vurderingsordning for målene.

Instrumentopplæring

Under dette området har dere formulert seks hovedtema som det skal undervises i. Deretter angir dere de områdene og undertemaene som studenten skal øve på, og hva studenten skal kunne vise av kompetanse innenfor instrumenter. Dere oppgir timer for ulike øvingsområdene og en tabell med 29 punkter for framdriftssjekk.

Besetningssamarbeid

Innholdet på dette området er oppdelt i åtte deler. For hver av disse delene oppgir dere blant annet timetall til undervisning, ett eller noen få mål, innhold i opplæringen og standard for vurdering. For de fleste områdene er det skilt mellom mål for opplæringen, og mål for hva studenten skal kunne beherske.

Det er lagt ved evalueringsskjema for de ulike ferdighetene.

Del D Teoriemner

Dere oppgir at undervisningen i teoretiske emner til sammen skal være minst 750 timer. Undervisningen vil være en kombinasjon av klasseromsundervisning, videoundervisning, studentgruppesamarbeid og selvstudium. Det vil være kontroller som følger opp progresjonen og resultater.

Opplæringen er delt i to faser:

- Fase A er databasert opplæring (CBT) som gir kunnskap til å bestå teoretisk eksamen. CBT-verktøyet benyttes til å administrere læringsinnholdet, kommunisere med deltakere og følge opp og evaluere progresjon og resultater.

- Fase B er klasseromsundervisning og gir individuell studentveiledning og det benyttes audiovisuelle hjelpemidler.

Før soloflyvning skal studenten ha deltatt i teoretisk opplæring i emnene/fagene "kommunikasjon" og "lover for Luftfarten" og bestått en skriftlig kontroll i disse emnene. I tillegg skal emnene sikkerhet, teknisk og nødsituasjoner være gjennomført og skriftlige kontroller være bestått med minst 75 % korrekt resultat.

Dere oppgir at planen beskriver de ulike emnenes (subjects) mål, varighet og innhold i en forelesningsplan. Her har dere delt opp i 18 ulike emner. For hvert av emnene oppgir dere timetall. Tema er angitt med verbene «forstå og forklare». For temaene i emnet KSA 100 vises det til del C i planen. Emnet besetningssamarbeid er også beskrevet noe annerledes og er oppdelt i tre ulike deler med mål/tema og innhold.

Det går fram av intervjuene at studieplanen ligger på en egen datamaskin tilgjengelig for studentene hvor administrasjonen sitter. Dere oppgir å ha informert studentene om dette, men vet ikke om noen har benyttet muligheten til å slå opp i studieplanen. Studentene opplyser at de ikke kjenner til dokumentet, men at plan for studiet ligger i FlightLogger, og at denne gir god informasjon om de ulike leksjonene. Flere studenter savner imidlertid en større oversikt over studiet, og oppgir at de brukte mye tid på å få slik oversikt før de startet studiene. Instruktørene benytter studieplanen sammen med andre manualer og informasjon fra EASA i planlegging av utdanningen.

Vurderinger

Generell vurdering og anbefaling

Vår samlede vurdering er at dokumentet dere har sendt inn som studieplan, i liten grad kan fungere slik som en studieplan er tenkt. I tillegg til at mange krav til en studieplan ikke er oppfylt, mener vi at den er uoversiktlig og vanskelig tilgjengelig. Dere bør lage en ny studieplan, se nærmere om dette i anbefalingen nedenfor.

Utdanningens opptakskrav

Dere informerer bare om de opptakskravene som kommer i tillegg til det formelle opptakskravet i fagskoleregelverket (videregående opplæring). Dere oppgir at det ikke kreves formell utdanning, og opplyser ikke at søkeren i så tilfelle må dokumentere tilvarende realkompetanse og må fylle 23 år i opptaksåret. Det er også uklart hva som ligger i tilstrekkelig kunnskap i matematikk, fysikk og engelsk, og hvordan dette skal dokumenteres, ettersom det kommer som et tillegg til det å bestå deres opptaksprøve. Dere oppgir ikke hva opptaksprøven inneholder.

Informasjonen om opptakskrav er ikke dekkende, er ikke i samsvar med deres egen lokale forskrift, og er heller ikke i samsvar med fagskoleloven og fagskoleforskriften. Opplysningene i studieplanen må minst dekke regelverket og lokal forskrift, og eventuelt gi utfyllende opplysninger om for eksempel innholdet i opptaksprøven.

Dere oppfyller ikke kravet om at studieplanen skal informere om opptakskravene.

Faginnhold

Dere beskriver at utdanningen er delt i tre hoveddeler, trafikkflyging, simulatortrening (syntetisk flyging) og teoriopplæring. Dere gir informasjon om innholdet i disse ulike delene og angir hva som det forventes at studentene har lært eller behersker etter hver del.

Vi vurderer at studieplanen oppfyller kravet om å informere om utdanningens faginnhold.

Struktur

Dere beskriver hvilke ulike deler opplæringen består av og angir delvis hvordan disse er integrert i hverandre og henger sammen.

Det går imidlertid ikke entydig fram hva som er emner. Det er primært under den teoretiske delen at dere er tydelig på at innholdet er oppdelt i emner, men heller ikke denne oppdelingen er entydig i ulike deler av studieplanen eller fullt ut i samsvar med andre innsendte dokumenter.

I den praktiske delen av opplæringen, angitt som trafikkflygeropplæringen og simulatoropplæringen, har dere oppdelinger i ulike områder. Dere angir ikke om disse områdene er å oppfatte som selvstendige emner.

Dere oppgir omfanget på undervisningen/instruksjonen i form av timer, men ikke i form av studiepoeng eller hvor mange timer opplæring som er egenstudier. Omtalen i studieplanen er stort sett konsekvent på hvor mange timer de ulike delene utgjør. Men på grunn av ulike oppdelinger i ulike deler av planen, kan det være vanskelig å sammenligne om det er likt fordi dere ikke er entydige i studieplanen på hva dere legger i begrepet «emne» (subject).

Noen steder oppgir dere rekkefølgen i utdanningen, for eksempel hva som må være gjennomgått før studenten kan gjennomføre ulike flyginger, men det gis ikke en helhetlig oversikt over dette.

På denne bakgrunn vurderer vi at studieplanen ikke oppfyller kravet om å informere om utdanningens struktur fordi den ikke beskriver tydelig hva som er emner, hvor mange studiepoeng hvert av emnene utgjør og i hvilken rekkefølge disse skal tas.

Lærings- og undervisningsformer

Dere har delt opp studieplanen i tre deler som delvis overordnet reflekterer ulike læringsformer: trafikkflyging, simulatortrening og teoriemner. Innenfor hver av disse delene spesifiserer dere læringsformene, men uten at dette er angitt i detalj. Gjennomgående er det også mye kontroll/egenkontroll av at studenten behersker det som er gjennomgått. For teori-emnene angir dere generelt at dette vil være en kombinasjon av klasseromsundervisning, videoundervisning / computerbasert opplæring, studentgruppesamarbeid og selvstudium. Dere har ikke angitt anslag på omfanget av de ulike lærings-/undervisningsformene.

Vi vurderer likevel at studieplanen oppfyller kravet om å informere om lærings- og undervisningsformer.

Vurderingsformer

Dere oppgir flere steder kravene til hva studentene må bestå for å kunne gå videre til neste del. Dere har gjennomgående mange tester for å sikre at studenten har den nødvendige framdriften i opplæringen. Dere angir også at studentene må bestå alle deler/emner for å

kunne gå opp til ekstern eksamen som kreves for å oppnå fly-sertifikater. For noen områder angir dere at vurderingen både skal være formativ og summativ.

Vi vurderer at dere beskriver tilstrekkelig vurderingsformene underveis i opplæringsløpet. Dere har imidlertid ikke angitt hvilke emner som har ekstern eksamen, hvilke emner som eventuelt kun blir vurdert av fagskolen, og hva som er vurderingsuttrykket i de ulike emnene. Dette er heller ikke ivaretatt i vitnemålet for utdanningen fordi vurdering i de ulike emnene ikke kommer fram.

Vi vurderer at studieplanen ikke oppfyller kravet om å informere om vurderingsformer fordi dere ikke angir vurderinger for hvert emne i utdanningen etter endt opplæring.

Anbefaling

Struktur i studieplanen

Vi mener at studieplanen ikke er enkel å navigere i, og alle oppdelinger fungerer ikke alltid like godt som pedagogiske redskap. Planen mangler også en innholdsfortegnelse. Det vil være vanskelig som student å danne seg et overblikk over utdannelsesforløpet, og intervjuene bekrefter at studieplanen ikke er tenkt benyttet av studentene. Beskrivelsene av de forskjellige fasene (stages) mv. er mye gjengivelse av EASA- kravene og har ikke en pedagogisk inngangsvinkel.

Noe av hensikten med en studieplan er å kunne gi studentene en god oversikt over utdanningen. Vi anbefaler at dere omarbeider studieplanen og gjør planen mer oversiktlig og lettere å navigere i, samtidig som dere innarbeider det innholdet vi har påpekt mangler eller som er ufullstendig beskrevet. Nedenfor har vi angitt noen forhold dere bør se særskilt på.

Opplysninger per emne

Dere bør oppgi studiepoeng og arbeidsomfang per emne, inkludert tid til egenstudier og andre aktiviteter som ikke er undervisning. Den informasjonen dere har om undervisnings- og læringsformer, er overordnet. Vi anbefaler at dere konkretiserer formene knyttet til forskjellen mellom ulike emner og angir timeomfanget per emne. Dere bør få fram hvilke aktiviteter som brukes i de ulike emnene.

Formulering av læringsutbyttene

Vi anbefaler at dere tar det overordnede læringsutbyttet inn i studieplanen.

Dere beskriver ikke på samme måte hva studenten skal ha lært (læringsutbyttet) i de ulike delene/emnene av opplæringen. For eksempel under simulatortrening benytter dere en beskrivelse og oppdeling basert på KSA100-normen. I KSA100-normen angis forventningene til studentens kvalifikasjoner innenfor ulike kompetanseområder, og det benyttes ulike verb for å beskrive kvalifikasjonene mer detaljert. Oppdelingen ligner på oppdelingen i NKR. Dere beskriver de fleste andre steder kompetansen ved å angi at studenten skal kunne beherske ulike tema, men uten å spesifisere nærmere hvordan studenten kan vise dette, og uten å dele opp i kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse. Selv om det dere gjengir er i samsvar med opplæringsmålene i EASA og kravene fra luftfartsmyndighetene, er det mulig å bearbeide disse læringsmålene til å gjengi det studenten skal oppnå i utdanningen (læringsutbyttet) på en måte som ligger nærmere NKR. Vi anbefaler dere å vurdere dette.

Bruk av studieplanen

Studieplanen er et sentralt dokument for enhver fagskoleutdanning. Den skal bidra til å gi studentene en god oversikt over utdanningens innhold, oppbygging, arbeidsformer, tester og eksamener. Læringsutbyttene for emnene er også sentrale for at studenter og instruktører skal få informasjon om hvilken kompetanse studenten skal oppnå i hvert emne. Innholdet i studieplanen skal i stor grad speile de kravene som stilles til akkreditert fagskoleutdanning. Det er derfor nødvendig at studentene og fagmiljøet er kjent med studieplanen, og at utdanningen gis i samsvar med denne. Vi anbefaler at dere etter å ha endret planen, iverksetter tiltak for å gjøre studieplanen kjent blant studenter og ansatte, og at den brukes aktivt for å planlegge undervisningen. Vi viser i den forbindelse til at dere selv i deres forskrift § 1-6 angir at studentene plikter å sette seg inn i studieplaner.

4.5 Administrasjon og infrastruktur

Fagskolen skal ha administrative ressurser som er tilpasset utdanningen, samt lokaler, utstyr, tilgang til informasjons- og bibliotekstjenester og annen infrastruktur som er tilpasset utdanningen, jf. fagskoletilsynsforskriften § 2-6.

Med «administrative ressurser» menes blant annet kontorfaglige ressurser og brukerstøtte til IKT-utstyr og programvare.

«Lokaler» omfatter lokaler for undervisning, lokaler for de ansatte til å forberede undervisningen og møte studentene, samt lokaler til at studenter kan drive egenstudier eller gruppearbeid.

Med «utstyr» menes for eksempel utstyr i undervisningsrommene, IKT-utstyr, maskiner, kartbord, simulatorer, fly, helikopter og liknende.

Med «informasjons- og bibliotekstjenester» menes ulike typer tjenester som er tilgjengelig på nett eller analogt, som gir studentene tilgang til den informasjonen de trenger som del av utdanningen.

Med «annen infrastruktur» menes blant annet nettilgang på skolen, læringsplattformer og liknende, som er nødvendig for å gjennomføre utdanningen.

Administrasjonen og infrastrukturen må være tilstrekkelig til å organisere og gjennomføre utdanningen i samsvar med studieplanene for et gitt antall studenter og ansatte. Relevante momenter i vurderingen er blant annet antall studenter og ansatte, om utdanningen er nettbasert eller stedsbasert, tilgangen til utstyr eller rom, hva slags programvare som brukes og liknende.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at

- fagskolen har administrative ressurser som er tilpasset utdanningen,
- fagskolen har utstyr, lokaler, tilgang til informasjons- og bibliotekstjenester og annen infrastruktur som er tilpasset utdanningen

Vurderingsgrunnlag

Organisasjonen

Akkreditert virksomhet (kilde fagskoledata)

Utdanningstilbudets navn	2021		Utdannings- tilbudets studiepoeng
	Vår	Høst	
	Stedsbasert undervisning	Stedsbasert undervisning	
	Antall studenter	Antall studenter	
ATP(H)/IR integrert trafikkflygerutdanning	35	35	120
Trafikkflyger - Helikopter	25	20	60
Sum	60	55	

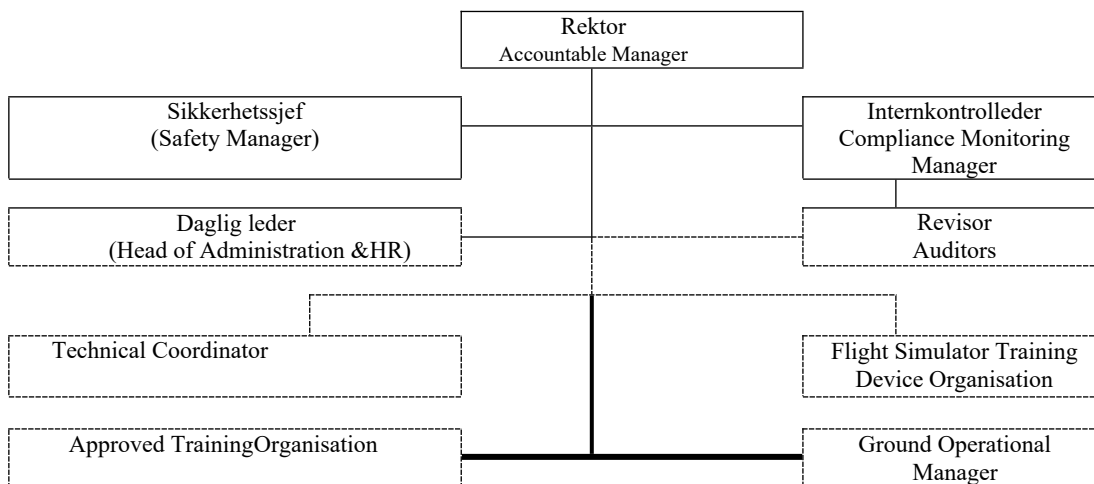
Ikke-akkreditert opplæringsvirksomhet (kilde hjemmesiden)

- PPL(H) Privat sertifikat
- FI(H) – instruktør
- IR(H)ME
- Typerating på følgende maskintyper: Robinson R22, Robinson R44, EC135T2+

Antall ansatte

Dere har en oversikt over instruktører i dokumentet «kvalifikasjoner til de som inngår i fagmiljøet». Der går det fram at dere har ansatt 16 instruktører inkludert faglig ansvarlig. Disse utgjør 14,45 heltidsstillinger. Alle de som har ledende stillinger er også inkludert i disse, unntatt daglig leder og «teknisk revisor» (Continuing Airworthiness Coordinator). Forutsatt at disse er i full stilling, blir det 18 ansatte og 16,45 heltidsstillinger. I tillegg angir dere at det er 5 andre instruktører for praktisk flyging som er engasjert i mindre stillingsandeler.

For oversikt over infrastrukturen har dere vist til dokumentene MSM Issue No 02 Rev. 8 05.01.2022 og 2.1 PART FCL TOM PART A Rev.12 05.01.2022. Her angis oversikt over ledelse og administrasjon, undervisningslokaler og fellesområder for studentene og beskrivelse av disponibel maskinpark.

Organisasjonskart over administrasjonen:

Rektor har økonomisk ansvar inkludert å sikre at virksomheten er finansiert, og at driften kan gjennomføres i samsvar med gjeldende krav. Rektor har det overordnede ansvaret for at styringssystemet er innarbeidet og vedlikeholdes, at avvik rettes opp, og at det er samsvar med EASA-kravene.

Daglig leder har ansvar for å gi administrativ, logistisk og økonomisk støtte til selskapet og rektor, representere EHC når det gjelder salg og markedsføring og administrere selskapets HR. Daglig leder har ansvar for å sørge for registrering av oppmøte av studenter.

Sikkerhetssjef har ansvar for alt som har med sikkerhet å gjøre, fra risiko til å overvåke implementering, dokumentasjon og oppfølging av avvik og for rådgivning. Han har nær kontakt med rektor og tilgang til alle deler av organisasjonen.

Internkontrollsjef har ansvar for å overvåke etterlevelse av at alle prosedyrer for drift og utstyr følges, og at revisjon benyttes der EHC selv ikke har kompetanse. Han skal sikre at prosedyrer er i samsvar med kravene. Han har nær kontakt med rektor og tilgang til alle deler av organisasjonen.

Teknisk koordinator og revisor har ansvar for å følge opp og informere til ledelsen om EASA-regulering og tekniske forhold, og er bindeledd mellom ledelse og tekniske utførere. Videre har han ansvar for å gjennomføre tekniske revisjoner og rapportere funn og godkjenne opprettende tiltak og handlingsplaner.

Lokaler

EHC er lokalisert på Sandefjord lufthavn, Torp, Hangarveien 13. Lokalene inneholder alle EHCs avdelinger og opplæringsaktiviteter ifølge AMC1 ORA. GEN.215, det vil si kontorer for ledelse og administrasjon, hangar, driftskontrollsentre, klasserom, kantine og lager. Sertifikatet for den godkjente opplæringsorganisasjonen, inkludert drift av Flight Simulator Training Device (FSTD), har følgende CAA-N-godkjenning og tilsvarende privilegier: NO.ATO.007 og FSTD NO-317.

I dokumentet «utfylt skjema – oversikt over krav og dokumentasjon» oppgir dere under kravet studentombud, at studentombud er fast ansatt ved skolen i en fulltidsstilling, med

fast kontor i lokalene. Her kan studentene komme med eller uten avtale, for hjelp og veiledning i saker der de trenger bistand, eksempelvis veiledning rundt eksamensoppmelding, faglig veiledning, osv. Dere skriver at dere ønsker at denne personen er oppdatert på regelverk, rettigheter, fagplaner osv. Dere oppgir at han også har tett dialog med Luftfartstilsynet vedrørende eksamener, og at dette er noe studentene ofte etterspør. Dere oppgir også at resten av skoleadministrasjonen har kontor i samme bygg, og er også tilgjengelig for studenter som trenger bistand.

Under kravet infrastruktur oppgir dere i dokumentet «utfylt skjema – oversikt over krav og dokumentasjon» at EHC disponerer totalt seks helikopter + simulator. Helikoptrene er

- Robinson 22: LN-OZK
- Robinson 44: LN-OZD, LN-OZY, LN-OZM, LN-OKI, LN-OKB
- EC135: LN-OZG

Dere oppgir videre at hvert helikopter/simulator er forventet å kunne fly ca. 850 timer per år, noe som dere oppgir er tilstrekkelig i forhold til dagens antall studenter. Dere oppgir at EHC de siste årene har samlet flydd over 6000 timer per år. Dere oppgir at dersom studentmassen øker, vil maskinparken skaleres i henhold til dette, slik at forventet produksjon kan opprettholdes per student. Dere oppgir videre at dere har tilstrekkelig antall instruktører for å kunne gjennomføre flygingen.

Dere opplyser i samme dokumentet under overskriften informasjons- og bibliotekstjenester at alle studenter på kurset har personlig tilgang til webportalen Bristol Ground School <https://www.bristol.gs/atpdigital/>. Løsningen er internasjonal, og er mye brukt i opplæring av piloter over hele Europa. På den måten oppgir dere at dere sikrer at studentene har tilgang til oppdatert informasjon, som er i henhold til gjeldende regelverk.

Videre går det fram i dokumentet at på Bristol Ground School finnes læringsmateriell for samtlige fag, samt spørsmålsbank som studentene fritt kan bruke for å trene opp mot eksamen. I systemet kan faglærer følge og dokumentere studentens progresjon i faget. Studentenes spørsmålsbank og trening til eksamen gjøres via læringsplattformen <https://www.bgsonline.eu/>. En annen spørsmålsbank finnes også, <https://www.aviationexam.com/>, denne brukes aktivt av studenter spesielt opp mot teoretiske eksamener. Dere opplyser at annet kursmateriell, som Power-Point-presentasjoner og teori som går gjennom i klasserom, finnes tilgjengelig for studenter på læringsplattformen It's Learning, eller på FlightLogger.

Det kom fram i intervjuene at kapasiteten på det største helikopteret (EC135: LN-OZG) var en utfordring. Det var studenter som hadde ventet 3–4 måneder på å få timer, noen oppga også 6 måneder. Studentene ble forsinket i sitt studium og måtte arbeide i tiden de ventet. Årsaken som ble oppgitt, var en kombinasjon av at helikopteret trenger lengre perioder avsatt til vedlikehold, at det er bortleid til eksterne som EHC har inngått avtale med, og forsinkelser på grunn av covid-19. Noen mente at det kanskje også var mangel på instruktører som kunne være instruktører for helikopteret. Det ble opplyst at å ha eller leie flere helikopter av denne typen til nå var vurdert å være for dyrt. I intervjuene bekreftet alle grupper at det var tilfredsstillende kapasitet på de andre helikoptrene, og at lokalene var tilfredsstillende for opplæringen.

Studentene meldte at de fikk raskt hjelp fra administrasjonen eller instruktørene når det var praktiske utfordringer i studiet. De hadde imidlertid ikke noen IT-ansvarlig å henvende seg til direkte, men hjalp oftest hverandre. Bristol-programmet (Atp-digital) hadde en god del feil, men brukertjenesten til programmet ga raskt hjelp. De fleste brukte spørsmålsbanken Aviationexam i tillegg, men dette måtte de selv betale for utenom studieavgiften. Alle grupper var fornøyd med FlightLogger.

Det gikk fram at daglig leder har ansvar for opptaksprosessen, og utdanningsfaglig ansvarlig/studentombud har ansvar for utstedelse av vitnemål og rapportering til Lånekassa.

Tilbakemeldinger fra EHC på den foreløpige tilsynsrapporten

Kapasiteten på det helikopteret det refereres til (EC135), er per i dag ikke utnyttet til det fulle. (Vi flyr ca. 60 % av maksimal kapasitet på maskinen). Det samme gjelder instruktørkorpset på IR(H), som i tillegg til faste ansatte består av freelance-instruktører, som kalles inn ved behov. Vi vil således skalere opp produksjonen så fort elevene er klare med eksamen, og de går inn i en forventet oppstart på semester 3 og 4. I skrivende stund er ingen ATP(H)IR MCC elever forsinket iht. kursplanen, som sier gjennomføring på 4 semester.

Vurderinger

Vi vurderer at ett helikopter av typen EC135: LN-OZG (det største helikopteret) skal kunne være tilstrekkelig til å håndtere gjeldende antall studenter, selv om det kan være sårbart ved uventede vedlikeholdsbehov og lignende. Det er derfor viktig med god planlegging av denne delen av opplæringen, og at kapasiteten kan utnyttes fullt ut av kvalifisert personale når helikopteret er til disposisjon.

Vi vurderer at tilgang på andre helikopter også er tilfredsstillende ut fra studenttallet, og det kom også fram at dere her hadde mulighet til å leie helikopter ved behov.

Utstyr ellers, lokaler, tilgang til informasjons- og bibliotekstjenester og kapasiteten i administrasjonen vurderer vi også som tilfredsstillende for at studentene kan nå læringsutbyttet, og at det ellers er tilpasset utdanningens innhold. Dette går fram av opplysninger gitt i forkant av stedlig tilsyn på fagskolen, omvisning på fagskolen og tilbakemeldinger i intervjuene på fagskolen. Vi vurderer at det ble bekreftet at når en student ønsker bistand med et problem knyttet til infrastrukturen eller har faglige spørsmål, blir dette håndtert tilfredsstillende av administrasjonen både når det gjelder tidsaspektet og hjelpen.

4.6 Fagmiljøet

4.6.1 Fagskolens kravspesifikasjon for fagmiljøet

Både fagskolens egne krav til fagmiljøet og de som til enhver tid inngår i fagmiljøet på fagskolen, må oppfylle de generelle kravene til fagmiljø i fagskoletilsynsforskriften.

Fagskolen skal fastsette egne krav til fagmiljøets størrelse, kompetanse og sammensetning, jf. fagskoletilsynsforskriften § 2-3 tredje avsnitt. «Fagmiljø» er de som regelmessig og direkte bidrar til å gjennomføre, organisere eller utvikle utdanningen eller fagområdet, jf. fagskoletilsynsforskriften § 1-2 bokstav a.

De lokale kravene må være spesifikke for den enkelte utdanningen, og ta stilling til krav til utdanning, kompetanse og yrkeserfaring for de ulike rollene i fagmiljøet og eventuelle emnene i utdanningen. Videre må kravene stå i forhold til utdanningens innhold og egenart. Dette krever en konkret vurdering av blant annet den enkelte utdanningens faginnhold og undervisningsform. Kravene må sikre at fagmiljøet har rett faglig kompetanse til å kunne gjennomføre opplæringen i tråd med studieplanen. Utdanningsformen og sammensetningen av studentene vil også kunne påvirke hvilke krav som skal stilles til fagmiljøet. I tillegg må kravene minimum oppfylle kravene til utdanning, kompetanse og erfaring som gjelder generelt for alle fagmiljø. Kravene til fagmiljøet følger av fagskoletilsynsforskriften § 2-3 første avsnitt.

Kravene til fagmiljøets størrelse må sikre at det i fagmiljøet er nok stillingsressurser til å gjennomføre aktivitetene i utdanningen. Dette gjelder planlegging, undervisning, tilbakemelding, veiledning, vurdering og andre aktiviteter som kreves for at studentene skal oppnå læringsutbyttet.

NOKUT vil her undersøke kravene fagskolen selv har stilt til fagmiljøet, ikke kompetansen til de som faktisk inngår i fagmiljøet.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at

- fagskolens krav til fagmiljøets størrelse ivaretar utdanningens innhold og egenart
- fagskolens krav til fagmiljøets kompetanse ikke ivaretar utdanningens innhold og egenart fordi det ikke er stilt krav til utdanning (sertifikater) på emnenivå
- fagskolens krav til fagmiljøets kompetanse og sammensetning ivaretar at fagmiljøet skal ha ansatte med utdanning på fagskolenivå og med utdanningsfaglig kompetanse
- fagskolens krav til fagmiljøets kompetanse og sammensetning ikke ivaretar at fagmiljøet skal ha oppdatert yrkeserfaring

Vurderingsgrunnlag

Kravspesifikasjonen og kravene i treningsmanual (TOM) er sammenfallende, men deres egen kravspesifikasjon gir flere detaljer. Vi forholder oss derfor til denne kravspesifikasjonen når vi oppgir innholdet i kravspesifikasjonen. Dere har der listet opp til sammen 24 emner og angitt kompetansekrav for hvert av disse. Et felles krav for nesten alle emnene er at instruktørene «skal ha adekvat erfaring fra luftfart». Dere angir under generell arbeidserfaring for instruktører krav om FI(H) – flyinstruktørutdanning/lisens for

helikopter. I tillegg stiller dere krav om at alle instruktører må ha trafikkflygersertifikat og rettigheter relatert til den flygetrening de er satt til å utføre, og at de må ha instruktørrettigheter relevant for den delen av opplæringen som vedkommende står for, for eksempel instruktør - instrumentrettighet, flygeinstruktør eller type-/klasseinstruktør.

For de 14 teoriemnene er det i tillegg krav om at teoriinstruktørene skal inneha digital kompetanse som undervisningen krever. Dere stiller også krav om at teoriinstruktører skal holde en forelesningsprøve før de kan bli ansatt.

For «emnet» Skill test CPL(H) oppgir dere krav om Examiner certificates iht Part FCL FCL.1000.

For de 10 praktiske emnene (flyving og simulatortrening) er det krav om at flyinstruktører skal ha gjennomgått Proficiency Check og årlig gjennomgå trening (CQC) hvor standardisering og nivå blir vurdert.

I tillegg har dere oppgitt selvstendige krav for følgende funksjoner (som kommer i tillegg til kravene til faglig og utdanningsfaglig ansvarlig angitt i eget kapittel 4.6.2 og 4.6.3):

Sjefsinstruktør flyging (CFI): CFI er ansvarlig for tilsynet med flygeinstruktører og instruktører til syntetisk flygetrening og for standardiseringen av all flygeinstruksjon og syntetisk flygeinstruksjon. Vedkommende skal inneha det høyeste trafikkflygersertifikatet relatert til den flygetreningen som utføres; inneha rettighet(er) relatert til den flygetrening som gjennomføres; og inneha rettighet som flygeinstruktør på minst én av flytypene som benyttes i opplæringen.

I tillegg skal vedkommende ha 1000 flygetimer som fartøysjef, hvorav minst 500 timer skal være som flygeinstruktør relatert til den flygetrening som gjennomføres, hvorav 200 timer kan være instrumentbakketid.

Sjefsinstruktør teori (CTKI): CTKI er ansvarlig for tilsynet med alle teoriinstruktører og for standardiseringen av all teoriundervisning. CTKI skal ha en praktisk bakgrunn fra luftfart og ha gjennomgått et kurs i undervisningsteknikk eller ha hatt omfattende erfaring som teoriinstruktør. Vedkommende skal ha kompetanse i henhold til Luftfartstilsynets vurdering for kompetanse relevant for postholderstillingen.

Dere har i tillegg beskrevet antall instruktører i fagmiljøet, og antall instruktører per student i vedlegg «10.4 PART FCL TOM PART A Rev.12 05.01.2022», Punkt: 6.3.1 / 6.3.2.

Det går fram at klassestørrelsen ikke skal overstige 28 studenter i emner som inneholder mye veiledning i praktiske øvelser eller demonstrering av utstyr. Forholdet mellom studenter og instruktører samlet sett skal ikke overstige 6:1 – da er ikke HT (Head of Training) inkludert.

Dere oppgir at dere med adekvat erfaring legger til grunn at instruktørene må ha gjennomført utdanningen og instruktør-kurset. Samtidig oppgir dere at dere bevisst rekrutterer personale som har erfaring utenom EHC, i tillegg til å rekruttere studenter som kommer direkte fra egen utdanning og instruktørkurs.

Vurderinger

Krav til fagmiljøets størrelse

Kravet til at det skal være maksimalt seks studenter per ansatt instruktør vurderer vi som tilfredsstillende for å ivareta utdanningens innhold og egenart.

Krav som sikrer utdanningens innhold og egenart

Dere oppgir at de rettighetene/sertifikatene som de ulike instruktørene innehar, skal være dekkende for de emner / det innholdet de underviser i. Dere har imidlertid ikke oppgitt hvilke rettigheter/sertifikater som instruktørene må ha for hvert emne. Dette må dere spesifisere i kravene for å ivareta utdanningens egenart, der det er krav om å ha spesifikke sertifikater for å kunne gi undervisning i flere av emnene.

Dersom det er noen emner som krever spesifikk erfaring fra yrkesfeltet, må dere angi dette for disse emnene, slik dere for eksempel har gjort for sjefsinstruktør flyging.

Minimumskrav til utdanningsbakgrunn, utdanningsfaglig kompetanse og yrkeserfaring

De kravene dere stiller til fagmiljøet, skal sikre at det finnes personer med utdanning på minst fagskolenivå, utdanningsfaglig kompetanse og oppdatert yrkeserfaring.

Dere stiller ikke tydelige utdanningskrav, men stiller i stedet krav til ulike typer sertifikater. Dette er sertifikatene som gis for de som består den fagskoleutdanning som dere tilbyr. Vi legger derfor til grunn at kravene til sertifikater sikrer at det i fagmiljøet vil være ansatte med utdanning minst på fagskolenivå.

Dere stiller krav om flyinstruktørutdanning for de fleste emner. Vi legger til grunn at denne utdanningen sikrer en basis av utdanningsfaglig kompetanse. Vi viser også til kravene til utdanningsfaglig ansvarlig kapittel 4.6.3 som bidrar til å sikre at det er utdanningsfaglig kompetanse i fagmiljøet.

Dere oppgir at alle instruktørene skal ha «adekvat erfaring» fra luftfart, men angir ikke hva dere legger i «adekvat». Dere angir ikke hvor lang denne erfaringen må være, og hvor gammel den skal være. Under intervjuene relaterer dere ikke «adekvat» til oppdatert yrkeserfaring. Dere oppgir imidlertid i intervjuene at dere har en prioritering om å rekruttere instruktører som har yrkeserfaring utenom EHC, men dette går ikke fram i kravspesifikasjonen.

Dere må i kravspesifikasjonen stille krav som synliggjør at dere får ansatte med oppdatert yrkeserfaring fra bransjen. Dette kan knyttes til et minimumsantall for fagmiljøet totalt eller for enkeltemner/-områder. Dere må da også angi en tidsgrense for hva dere regner som «oppdatert erfaring».

Samlet vurdering

Samlet sett vurderer vi at deres lokale kravspesifikasjon oppfyller kravene i fagskoletilsynsforskriften til fagmiljøets størrelse og til utdanningsfaglig kompetanse. Dere oppfyller ikke kravene i fagskoletilsynsforskriften til å angi fagmiljøets kompetanse og sammensetning ellers, fordi dere i deres lokale kravspesifikasjon ikke tydelig spesifiserer utdanningsfaglig kompetanse på emnenivå og ikke angir kravet til oppdatert yrkeserfaring.

Anbefaling

Instruktørkurset hos dere er på fire uker i tillegg til 30 flygetimer. Selv om dette kan gi en viss utdanningsfaglig kompetanse, er det begrenset hvor mye som kan læres i denne tidsperioden som antakelig også har mye annet innhold. Vi viser også til at dere gir instruktører nye oppgaver eller nye emner å undervise i, når tilbakemeldingene fra studentene angir at undervisningen ikke er tilfredsstillende. Det blir bekreftet fra studentene at de merker at mange instruktører ikke har tilstrekkelig pedagogisk utdanning.

Vi anbefaler at dere styrker den pedagogiske kompetansen i fagmiljøet ved å stille krav om flere med mer pedagogisk kompetanse enn bare å kreve dette fra utdanningsfaglig ansvarlig. Dere kan som del av dette også sette krav om pedagogisk videreutdanning for ansatte enten gjennom intern eller ekstern opplæring.

4.6.2 Den faglig ansvarlige

Utdanningen skal ha en faglig ansvarlig som har ansvar for utviklingen og gjennomføringen av utdanningen. Den faglig ansvarlige skal ha utdanning som er relevant for utdanningens innhold og egenart, og være ansatt i minst 50 prosent stilling ved fagskolen, jf. fagskoletilsynsforskriften § 2-3 andre avsnitt bokstav a. I tillegg til disse kravene, må den faglig ansvarlige oppfylle kravene fagskolen har stilt i kravspesifikasjonen, rapportens kapittel 4.6.1.

Den faglig ansvarlige skal sikre at utdanningen utvikles og gjennomføres på en måte som er egnet til at studentene kan oppnå læringsutbyttet. Den faglig ansvarlige må ha fått avsatt tilstrekkelig tid til å ivareta ansvaret som følger med rollen.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at

- utdanningen har en faglig ansvarlig som har en utdanning som er relevant for utdanningens innhold og egenart, og at vedkommende oppfyller kravet til å være tilsatt i minimum 50 prosent stilling
- fagskolen ivaretar oppgavene til faglig ansvarlig

Vurderingsgrunnlag

Dere viser til dokumentet kravspesifikasjon for fagmiljø ATPL(H) når dere angir kravene til faglig ansvarlig. Dere benevner faglig ansvarlig som skolesjef. Skolesjefen skal ha totalansvaret for å sikre tilfredsstillende integrering av flygetrening, syntetisk flygetrening og teoriundervisning, og for å ha tilsyn med progresjonen til den enkelte student.

Skolesjefen skal ha hatt omfattende undervisningserfaring som flygeinstruktør til trafikkflygersertifikater og inneha gode lederegenskaper. Skolesjefen skal ha, eller ha hatt i de 3 årene forut for første utnevnelse som skolesjef, trafikkflygersertifikat og rettighet(er) utstedt i overensstemmelse med ICAO annek 1, relatert til den flygetrening som gjennomføres.

Den dere har ansatt

Dere har vist til dokumentet CV faglig ansvarlig og akseptbrev vedlagt fra Luftfartstilsynet. CV viser at faglig ansvarlig har følgende sertifikater:

- EASA/ PART FCL: CPL(H), IR(H)ME, FI(H), TRI(H), FI(H)IR, MCC(H)IR Examiner; FE(H) FIE(H), TRE(H) og LPA
- FAA (USA): CPL(H) -CFI(H) og IFR(H)
- SCAA (Africa): CPL(H)

Han har erfaring som helikopterpilot fra ulike land og med ulike type oppdrag. Han har vært ansatt i EHC i full stilling siden 2009, og som faglig ansvarlig fra 2014 i full stilling. I 2017 ble han skolesjef (rektor). Han har totalt 4000 flytimer, fordelt på PIC 3800, natt 128 og IFR 1000. Han har erfaring fra følgende type helikopter: AS355N, BO105, Bell 206, R-44, R-22, Schweizer 300CBI og EC135T2+.

Det går fram av akseptbrevet fra Luftfartstilsynet at han tilfredsstillt kravene til å være skolesjef eller «Accountable Manager» (AM).

Vi viser også til kravene stilt til sjefsinstruktør flyging og hvem dere har ansatt i denne stillingen. Disse opplysningene går fram av vurderingsgrunnlaget under kapittel 4.6.1 om fagskolens kravspesifikasjon for fagmiljøet og 4.6.4 om fagmiljøets faktiske størrelse og samlede kompetanse.

Det går fram at faglig ansvarlig/skolesjef har løpende samarbeid med sjefsinstruktørene om det faglige opplegget og timeplanleggingen. Overordnet oppgir faglig ansvarlig at hovedoppgaven er å sikre samsvar med EASA-kravene til innhold i opplæringen. 60–70 prosent av stillingen går til det å være faglig ansvarlig og leder, resten til å være instruktør. Det opplyses om at instruktøroppgavene også gir viktig informasjon til standardisering og utøving av oppgaven som faglig ansvarlig.

Vurderinger

De oppgavene som dere har gitt til sjefsinstruktør flyging og sjefsinstruktør teori, inneholder mye av ansvaret som tilligger faglig ansvarlig. Så lenge den dere har utpekt som faglig ansvarlig, sørger for at sjefinstruktører utfører sine oppgaver, er dette en organisering innenfor fagskoleregelverket. Det går fram av intervjuene at faglig ansvarlig samarbeider nært med sjefsinstruktørene om å utføre oppgavene, og at innholdet i sjefinstruktørens oppgaver bidrar til å ivareta kravet til faglig ansvarlig sitt ansvarsområde slik det framgår av fagskoletilsynsforskriften.

Vi vurderer at kravene dere selv ha stilt til stillingen og personen dere har ansatt, oppfyller kravet i fagskoletilsynsforskriften om at faglig ansvarlig skal ha en utdanning som er relevant for utdanningens innhold og egenart. Vi viser til at vedkommende har et bredt spekter av sertifikater relevant for utdanningen. Dere dokumenterer også via CV at han er ansatt i full stilling.

4.6.3 Den utdanningsfaglig ansvarlige

Utdanningen skal ha en utdanningsfaglig ansvarlig med utdanningsfaglig utdanning, som har ansvar for å legge til rette for studentenes læring, jf. fagskoletilsynsforskriften § 2-3 andre avsnitt bokstav b.

Med «utdanningsfaglig utdanning» menes pedagogisk utdanning. Utdanningen må ha vært rettet mot læring minst på videregående opplærings nivå. Det er tilstrekkelig at den utdanningsfaglig ansvarlige har en «generell» pedagogisk utdanning, og den trenger ikke være spesifikt tilpasset undervisningsformen på den aktuelle utdanningen.

I tillegg til de ovennevnte kravene, må den utdanningsfaglig ansvarlige oppfylle kravene fagskolen har stilt i kravspesifikasjonen, se rapportens kapittel 4.6.1.

Den utdanningsfaglig ansvarlige skal sikre at utdanningen legger til rette for studentenes læring. Den utdanningsfaglig ansvarlige må ha fått avsatt tilstrekkelig tid til å ivareta ansvaret som følger med rollen.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at

- kravspesifikasjonen ikke har tilstrekkelige krav til utdanningsfaglig sin utdanning og oppgaver
- utdanningen har en utdanningsfaglig ansvarlig med relevant utdanningsfaglig utdanning
- fagskolen ivaretar oppgavene til utdanningsfaglig ansvarlig

Vurderingsgrunnlag

Dere har vist til dokumentet kravspesifikasjon for fagmiljø ATPL(H). Det går det fram at den utdanningsfaglig ansvarlige skal ha en praktisk bakgrunn fra luftfart, ha gjennomgått en utdanning som helikopter-instruktør og ha minimum to års erfaring eller ha relevant pedagogisk utdanning som yrkesfaglærer.

Det går ikke fram hvilke oppgaver utdanningsfaglig har. Vi viser også til kravene til sjefsinstruktør teori, under kapittel 4.6.1 om fagskolens kravspesifikasjon for fagmiljøet. Der går det fram at sjefsinstruktør teori skal være ansvarlig for tilsynet med alle teoriinstruktører og for standardiseringen av all teoriundervisning.

Den dere har ansatt

Dere har sendt inn ulike dokumenter som viser kompetansen til utdanningsfaglig ansvarlig. Der går det fram at den dere har ansatt som utdanningsfaglig ansvarlig, også er sjefsinstruktør for teori. Han har utdanning som faglærer i kroppsøving. Vedkommende har i tillegg arbeidet som helikopterflyger, er sertifisert instruktør og har arbeidet som dette. Han har fått akseptbrev som sjefsinstruktør teori fra Luftfartstilsynet.

Det kom fram at utdanningsfaglig ansvarlig regelmessig tar opp pedagogiske og didaktiske tema til drøfting på større samlinger mellom instruktørene som foregår tre ganger per år. På de ukentlige møtene der ledelse og instruktørene deltar, diskuteres det mer konkrete utfordringer.

Utdanningsfaglig ansvarlig følger opp lærere på ulik måte, herunder at de kan bytte emner, dersom studentundersøkelsene etter endt teoriopplæring viser utfordringer i undervisningen. Han samarbeider i tillegg med faglig ansvarlig og assisterende sjefsinstruktør teori.

Stillingen som utdanningsfaglig ansvarlig og sjefsinstruktør teori, oppgaver som ligger hos samme person, utgjør til sammen ca. 70 % av full stilling. Det kom fram av intervjuene at sjefsinstruktør teori og utdanningsfaglig ansvarlig nesten bare er ulike ord for det samme.

Vurderinger

De utdanningskravene dere stiller til utdanningsfaglig ansvarlig og til sjefsinstruktør teori, er i stor grad overlappende, og dere har da også valgt at samme person har disse rollene.

Dere oppgir i kravene til utdanningsfaglig ansvarlig at vedkommende enten må ha erfaring som yrkesfaglærer eller relevant pedagogisk utdanning. Fagskoletilsynsforskriften § 2-3 andre avsnitt bokstav b stiller krav om at utdanningsfaglig ansvarlig må ha utdanningsfaglig utdanning. Erfaring kan ikke erstatte kravet om slik utdanning. Dere må endre kravet i samsvar med dette.

Vi vurderer at personen dere har ansatt, oppfyller kravet i fagskoletilsynsforskriften til utdanningsfaglig utdanning. Vi viser til at vedkommende har pedagogisk utdanning som kroppsøvingslærer.

Dere har ikke angitt hva som er ansvarsområdet for stillingen som utdanningsfaglig ansvarlig. Dere oppgir at ansvarsoppgavene til utdanningsfaglig ansvarlig og sjefsinspektør teori i stor grad er de samme. Ansvarsområdet for sjefsinspektør teori oppgir dere er å være ansvarlig for tilsynet med alle teoriinstruktører og for standardiseringen av all teoriundervisning. Sjefinstruktør flyging har et tilsvarende ansvar som gjelder praktisk flyging og syntetisk (simulator-) trening. Til sammenligning oppgir dere at ansvaret til faglig ansvarlig er å sikre at utdanningen utvikles og gjennomføres på en måte som er egnet til at studentene kan oppnå læringsutbyttet.

Utdanningsfaglig sitt ansvar kan ikke begrenses til kun teoriundervisningen, slik som det framgår av kravspesifikasjonen for sjefsinstruktør teori. Vi viser i den forbindelse til at utdanningsfaglig ansvarlig skal sikre at utdanningen utvikles og gjennomføres på en måte som er egnet til at studentene kan oppnå læringsutbyttet. Læringsutbytte vil både gjelde teori og ferdigheter i flyging. Dette kommer ikke tydelig fram av kravspesifikasjonen for sjefsinstruktør teori. Dere må beskrive ansvar og oppgaver til utdanningsfaglig ansvarlig i deres styrende dokumenter, og det må komme tydelig fram at ansvaret gjelder for hele utdanningen.

Det går fram av intervjuene at faglig ansvarlig samarbeider nært med sjefsinstruktørene om å utføre oppgavene, at dere diskuterer oppgavene på tvers av ansvarsområder, og at dere samlet ser det som viktig å følge opp at den enkelte student når læringsutbyttet med ulike typer tiltak. Aktuelle tiltak for å forbedre utdanningen vil gå over i hverandre for både faglig og utdanningsfaglig ansvarlig. Vi vurderer derfor at dere i praksis ivaretar oppgavene til faglig og utdanningsfaglig ansvarlig, slik det er angitt i fagskoletilsynsforskriften.

Samlet sett vurderer vi at dere ivaretar ansvaret for stillingen, men at dere må tydeliggjøre ansvarsområdet og utdanningskravet.

4.6.4 Fagmiljøets faktiske størrelse og samlede kompetanse

Både fagskolens egne krav til fagmiljøet og de som til enhver tid inngår i fagmiljøet på fagskolen, må oppfylle de generelle kravene til fagmiljø i fagskoleforskriften.

Fagmiljøets størrelse og kompetanse skal stå i forhold til antallet studenter og utdanningens innhold og egenart. I fagmiljøet skal det finnes personer med utdanning minst på fagskolenivå, utdanningsfaglig kompetanse og oppdatert yrkeserfaring, jf. fagskoletilsynsforskriften § 2-3 første avsnitt.

«Fagmiljø» er de som regelmessig og direkte bidrar til å gjennomføre, organisere eller utvikle utdanningen eller fagområdet, jf. fagskoletilsynsforskriften § 1-2 bokstav a. Fagmiljøet kan bestå av fast ansatte, midlertidige ansatte og timelærere, og de ansatte kan være i heltids- eller deltidsstillinger. Faglig ansvarlig og utdanningsfaglig ansvarlig er, i tillegg til undervisningspersonalet, del av fagmiljøet.

Fagskolen skal ha stilt egne krav til fagmiljøets kompetanse, jf. rapportens kapittel 4.6.1. De som inngår i fagmiljøet, må ha utdanning, kompetanse og yrkeserfaring som oppfyller minimumskravene på disse områdene. De må samtidig ha utdanning, kompetanse og yrkeserfaring som ivaretar kravet om å være tilpasset utdanningens innhold og egenart. Det bør også være nok antall ansatte til å tåle endringer som for eksempel uventet fravær eller liknende.

NOKUT vil her undersøke kompetansen til de som faktisk inngår i fagmiljøet.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at

- fagmiljøet størrelse og kompetanse står i forhold til utdanningens innhold og egenart og antall studenter
- fagmiljøet oppfyller kravet om at det skal bestå av personer med utdanning minst på fagskolenivå, utdanningsfaglig kompetanse og oppdatert yrkeserfaring

Vurderingsgrunnlag

I PART FCL TOM PART A Rev.12 05.01.2022 har dere oppgitt hvem som er ansatt i de ulike stillingene i ledelsen, og hvilke funksjoner disse har – se gjengivelsen av infrastruktur i kapittel 4.5.

Vi viser til informasjon i dokumentet «kvalifikasjoner til de som inngår i fagmiljøet» og informasjon sendt på e-post i juni 2022. Vi har gjort beregninger av fagmiljøets størrelse på dette grunnlaget.

Dere oppgir at dere har 16 instruktører inkludert faglig ansvarlig. Av de 16 er det oppgitt at 9 underviser både i teoretiske emner og praktisk flyging, 5 bare i praktisk flyging og 2 bare i teoretiske emner. Ikke alle har heltidsstillinger, så til sammen er dette 14,45 heltidsstillinger (1445 % stilling)

Dere oppgir at dere i tillegg har leid inn eksterne instruktører til 172,5 flytimer, noe som tilsvarer ca. en 5 % stilling. Samtidig oppgir dere at av totalkapasiteten på instruktørressurser, benyttes 11 % til annen kursvirksomhet enn akkrediterte utdanninger og 7 % til annen aktivitet som ikke er knyttet til akkreditert utdanninger. Til sammen utgjør disse 18 % av totalressursen, ca. 2,47 heltidsstillinger eller 247 % stilling. I tillegg har flere av de som utgjør instruktørmassen, også andre mer rene administrative oppgaver som ikke kan direkte regnes som undervisningsvirksomhet. Vi har trukket fra 0,8 heltidsstilling til dette.

Samlet ressurs til undervisningsrelaterte oppgaver for akkrediterte utdanninger er da $1145 + 5 - 247 - 80 = 1123$, det vil si 11,23 heltidsstillinger til undervisningsrelatert oppgaver i de akkrediterte utdanningene.

Det går fram at alle har sertifikater for flyging av helikopter. De aller fleste (14 av 16) har gjennomført opplæring som flyinstruktør, de fleste hos EHC. I tillegg har én teknisk fagskole i tekniske fag, én har en bachelor innenfor ledelse og pedagogikk, og én har en bachelor som kroppsøvingslærer. Ti personer har oppnådd sertifikat gjennom fagskoleopplæring, og 12 har studert ved EHC (det vil si to før opplæringen ble akkreditert som fagskoleopplæring).

Ni personer har arbeidserfaring utenom EHC, hvorav fem de fem siste årene, mens syv da bare har arbeidserfaring fra EHC. To personer, som er deltidsansatt, har annen arbeidserfaring fortløpende, de andre har erfaring fra senest 2016 til 2019.

Typerating

Dere oppgir at alle instruktører har typerating på Robison 44. Robinson 22 oppgir dere at dere er i ferd med å fase ut.

Dere oppgir at tre av de fast ansatte har typerating på det største helikopteret (EC135: LN-OZG eller EC135T2+). Én av disse er ansatt i 20 % stilling. Den andre er fagskolens rektor som i mindre grad benytter tiden til undervisning, anslagsvis 30 % av stillingen. Den siste av de tre er også Chief Flight Instructor IR. I tillegg har dere fire eksterne instruktører som dere kan leie inn på timebasis ved behov, og som har typerating på det største helikopteret. Dere oppgir til sammen å ha benyttet disse i 155,5 timer skoleåret 2021–2022.

Sjefsinstruktør for teori

Den dere har ansatt som sjefsinstruktør for teori, har utdanning som faglærer i kroppsøving. Vedkommende har i tillegg arbeidet som helikopterflyger, er sertifisert instruktør og har arbeidet som dette.

Sjefsinstruktør for flyging

Den dere har ansatt som sjefsinstruktør for flyging, har EASA Commercial Pilot License, EASA Flight Instructor, FAA Commercial Pilot License, FAA Instrument Rating, FAA Flight Instructor, FAA Flight Instructor – Instrument. Han har tidligere arbeidet som instruktør i andre institusjoner.

Samlede ressurser til undervisningsrelaterte oppgaver

Det er beregnet 11,23 heltidsstillinger til undervisningsrelaterte oppgaver i de akkrediterte utdanningene, jf. beregning over. Dere rapporterte høsten 2021 at dere hadde 55

studenter i akkrediterte utdanninger og våren 2022 60 studenter. Det gir et gjennomsnitt på 57,5 studenter for skoleåret. Samlet gir det ca. 5,12 studenter per årsverk.

I dokumentet: «Antall studenter på studieprogrammet og hvor lenge de har vært i utdanningen», gir dere en oversikt i eget dokument hvor dere oppgir at totalt antall studenter er 32 på kurset ATP(H)IR MCC, per 17.1.2022. De er delt i seks grupper:

- Startet februar 2019 (3 år): 2 studenter – gj.snittlig 79 % fullført
- Startet august 2019 (2,5 år) 3 studenter – gj.snittlig 83 % fullført
- Startet februar 2020 (2 år) 1 student – 53 % fullført
- Startet august 2020 (1,5 år) 11 studenter – gj.snittlig 66 % fullført (75% forventet*)
- Startet februar 2021 (1 år) 5 studenter – gj.snittlig 46 % fullført (50 % forventet*)
- Startet august 2021 (0,5 år) 10 studenter – gj.snittlig 20 % fullført (25 % forventet*)

* forventet ut fra jevn progresjon i et to-årig løp – NOKUT har angitt dette og beregnet gjennomsnitt basert på individopplysninger dere har gitt.

Dere oppgir at det er vanskelig å anslå hvor stor andel av den totale instruktørressursen som går til den toårige trafikkflygeropplæringen. Dere oppgir at dette varierer mye over tid ut fra antall studenter og tid på året, hvor den enkelte instruktør arbeider. Dere mener at dere er langt over kravet om at det skal være én instruktør per hver sjetten student (jf. kravspesifikasjonen for fagmiljøet gjengitt under kapittel 4.6.1). Dere oppgir å bruke FlightLogger til å holde oversikt over at dere har nok instruktører til enhver tid, og at belastningen av instruktørene samlet er innenfor regelverket.

Det kom fram i intervjuene at kapasiteten på det største helikopteret (EC135: LN-OZG) var en utfordring. Det var studenter som hadde ventet 3–4 måneder på å få timer, noen mente på intervjuene at det kunne være snakk om enda lengre. Studentene ble forsinket i sitt studium og måtte eventuelt finne annen jobb i tiden de ventet. Årsaken som ble oppgitt, var en kombinasjon av at helikopteret trenger lengre perioder avsatt til vedlikehold, at det er bortleidt til eksterne som EHC har inngått avtale med, og forsinkelser på grunn av covid-19. Noen mente at det også var mangel på instruktører som kunne være instruktører for helikopteret.

Det kommer fram at det er ganske vanlig at flyging blir avlyst (ca. 1/3 av alle planlagte flyginger). Hovedgrunnen til utsatt flyging ble oppgitt til hovedsakelig å skyldes værforhold. Dere oppgir å ha lavt sykefravær, men dersom noen er syk, blir det satt inn en annen i stedet hvis mulig. Noen ganger blir flyging kansellert på grunn av sykdom.

Tilbakemeldinger fra EHC på den foreløpige tilsynsrapporten

I tilbakemeldingene til den foreløpige tilsynsrapporten, skriver dere:

Det medfører ikke riktighet at instruktørmangel er årsaken til studentenes «ventetid» for flyging. Kurset ATP(H)IR MCC er beskrevet over 4 semestre, og samtlige av våre studenter har gjennomført iht. normert tid, annet enn de som opplevde forsinkelser ifm. pålagt lockdown under Covid 19. I skrivende stund er ingen ATP(H)IR MCC studenter forsinket iht. kursplanen, som sier gjennomføring på 4 semestre.

De studentene med lengst gjennomføringstid, og som kanskje går ut over normert tid, er de som stryker på teoretiske eksamener. Dette skaper forsinkelser for studentene, men har ingenting med kapasiteten på skolen å gjøre.

Kapasiteten på det helikopteret det refereres til (EC135), er per i dag ikke utnyttet til det fulle. (Vi flyr ca. 60 % av maksimal kapasitet på maskinen). Det samme gjelder instruktørkorpset på IR(H), som i tillegg til faste ansatte består av freelance-instruktører, som kalles inn ved behov. Vi vil således skalere opp produksjonen så fort studentene er klare med eksamen, og de går inn i en forventet oppstart på semester 3 og 4.

Det er viktig å presisere at de studentene som ble intervjuet under inspeksjonen, kanskje refererte til studenter som var forsinket som følge av Covid 19 og nedstenging av skolen. Hele denne backloggen er nå hentet inn.

Vurderinger

Utdanningsbakgrunn, utdanningsfaglig kompetanse og yrkeserfaring

Alle de ansatte instruktørene har trafikkflygersertifikat, og mange har andre relevante sertifikat/rettigheter. Nesten alle de ansatte har utdanning/rettigheter som instruktører i luftfart, noen er i ferd med å få dette, og flere har jobbet mange år som instruktører. I tillegg har dere to ansatte som har en bachelor som har relevant innhold for utdanningen, blant annet innen pedagogikk. Vi vurderer på bakgrunn av dette at dere har sikret at fagmiljøet har ansatte med minst fagskoleutdanning og med utdanningsfaglig kompetanse.

Fem av de ansatte instruktørene har arbeidet i andre stillinger innenfor luftfart ganske nylig (i løpet av de fem siste årene), mens ytterligere fire av de ansatte har eldre arbeidserfaring utenom EHC. Vi vurderer på denne bakgrunn at dere har sikret at fagmiljøet har tilstrekkelig oppdatert yrkeserfaring.

Typerating på det største helikopteret (EC135: LN-OZG)

Det går fram av intervjuene og innsendt dokumentasjon at flere studenter var forsinket i utdanningen, og at noen hadde ventet flere måneder på å få fullført opplæring i det største helikopteret. Vi vurderer at dere likevel har tilstrekkelig kapasitet i fagmiljøet til å gi opplæringen knyttet til det største helikopteret gitt det gjeldende studenttallet. Vi legger til grunn at tidligere forsinkelser og venting på flyging skyldes at Covid-pandemien ga en opphopning av studenter med behov for opplæring på det største helikopteret, som dere ikke kunne ha forutsett. Vi viser videre til at dere oppgir at dere høsten 2022 har tilstrekkelig kapasitet av personell til å avvikle opplæringen uten at det blir ventetid.

Utdanningens innhold og egenart

Vi vurderer at de dere har ansatt, har de nødvendige kvalifikasjoner (sertifikater) for de emnene de er instruktører for, både teoretiske emner og flyging/simulatortrening.

Fagmiljøets størrelse generelt

Dere har gitt opplysninger som har gjort at vi har kunnet lage et anslag basert på de stillingsressursene dere har rapportert i tilsynet, og det studenttallet dere har rapportert inn for alle deres utdanninger. Dette tyder på at dere har rimelig god margin til deres eget krav om seks studenter per ansatt. Det ble ikke fra noen grupper meldt om mangel på

instruktører totalt, men noen mener det er mangel instruktører som kan gi opplæring i det største helikopteret. Vi vurderer at selv om dere har nok antall instruktører samlet sett, har dere ikke nok ressurser med spesifikk kompetanse til å gi opplæring i det største helikopteret sett i forhold til antall studenter.

Oppfylging av kravene dere selv har stilt til fagmiljøet

Dere har stilt krav om at alle instruktører skal ha «adekvat erfaring fra luftfart». Dette er et upresist krav, se våre merknader til deres lokale krav til fagmiljøet i kapittel 4.6.1. Dere har imidlertid syv ansatte som ser ut til å ha gått rett fra ferdig utdanning til instruktører, uten først å ha hatt arbeid. Det kan derfor se ut til at dere ikke har et krav til annen yrkeserfaring enn utdanningen for alle emner / all undervisning. Dersom dere mener at dere stiller slikt krav om yrkeserfaring for alle ansatte, har dere selv ikke oppfylt deres eget krav.

Når det gjelder kravet til utdanning, viser vi til vurderingen under overskriften «Utdanningens innhold og egenart» om at dere må spesifisere kravet på emnenivå. Vi har likevel vurdert at alle deres instruktører har tilfredsstillende utdanningsfaglig bakgrunn og sertifikater til å undervise i de emnene de er oppgitt å undervise i.

Når det gjelder krav til utdanningsfaglig kompetanse, har dere som et krav at alle instruktører skal ha instruktøruddanning. Ut fra innsendt oversikt over fagmiljøet er det en til to av de ansatte som ikke har dette på innsendingstidspunktet. Vi legger imidlertid til grunn at de er i ferd med å få slik kompetanse gjennom å ta kurs hos dere.

Når det gjelder kravene til sjefsinstruktør teori og sjefsinstruktør flyging, så oppfyller de begge kravene dere har stilt. Den som dere har ansatt som sjefsinstruktør for flyging, har de nødvendige sertifikater i henhold til deres egen kravspesifikasjon. Sjefsinstruktør for teori har pedagogisk utdanning som oppfyller deres egne krav, og har i tillegg også bakgrunn fra luftfart. Han er godkjent av Luftfartstilsynet.

Anbefaling

Vi anbefaler at dere øker antallet instruktører som er typeratet på det største helikopteret for å være mindre avhengig av noen få fast ansatte med denne kompetansen, og ha større fleksibilitet i gjennomføringen ved eventuelle framtidige utfordringer. Det kan for eksempel oppstå situasjoner i fremtiden der flere studenter vil vente på å få avviklet opplæringen på det største helikopteret på grunn av lengre avbrudd i flytid ved vedlikehold av helikopteret, lengre perioder med dårlig vær eller forsinkelser i studier blant studentene. At flere instruktører kan gi denne opplæringen, vil i slike tilfeller kunne bidra til mindre ventetid for studentene.

4.7 Vitnemål

Fullført utdanning skal dokumenteres med vitnemål. Vitnemålet skal vise fagskolens og utdanningens navn; kandidatens navn og fødselsnummer; en beskrivelse av karaktersystemet; kandidatens karakterer; det overordnede læringsutbyttet for utdanningen; utdanningens emner og eventuell praksis; nivå i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring; antall studiepoeng og eventuell gradsbetegnelse; og datoen for når vitnemålet er utstedt. Dersom utdanningen har krav om skikkethetsvurdering, skal vitnemålet også vise dette. Dette framgår av fagskoletilsynsforskriften § 2-7.

Konklusjon

NOKUT konkluderer med at fagskolen utsteder vitnemål for fullført utdanning, men at malen / faktiske vitnemål ikke inneholder følgende elementer som et vitnemål skal inneholde:

- korrekt navn på dokumentet
- navn, omfang og vurdering per emne
- gradsbetegnelse

Vurderingsgrunnlag

Dere har sent inn en mal for vitnemål. Dokumentets første side er på engelsk. Tittelen er «Commercial Pilot License with ME Instrument rating, Helicopter». Det går ikke fram hvor navnet til innehaveren skal stå, men fødselsdato er oppgitt. Det oppgis videre at vedkommende: “has satisfactory completed an approved integrated ATP(H)IR-ME and MCC course according to PART-FCL and passed a skill test and the written examinations”.

Videre listes det opp hva innholdet har vært, der det står følgende: “The course has covered the following: Aircraft General Knowledge, Principles of Flight, Flight Performance and Planning, Navigation, Air Law, Operational Procedures, Communication, Human Performance and Limitations, Meteorology.”

Til sist på førstesiden går navnet på fagskolen fram og dato og sted for underskrift. Det er “Chief Theoretical Knowledge Instructor” som er satt til å underskrive dokumentet.

På andre siden er teksten på norsk. Der oppgis først utdanningens overordnede læringsutbytte. Under dette er det angitt utdanningsnivå i NKR og at utdanningen gir 120 studiepoeng. Dere angir videre: «For teorieksamener henvises det til vitnemål utgitt av NCAA Luftfartstilsynet. Karakterskala P=Passed F=Failed N/A Not Applicable. (Hvor 75 % er grensen for bestått).»

Det gikk fram fra intervjuene at vitnemål utstedes etter at studenten har bestått eksamen arrangert av Luftfartstilsynet, og at studentene får vitnemålene både elektronisk og på papir.

Vurderinger

Når vi sammenligner vitnemålet med kravene til innhold angitt i fagskoletilsynsforskriften § 2-7, ser vi følgende mangler:

Generelt og utdanningens navn

Det går ikke fram at dette er en bestått fagskoleutdanning eller et vitnemål – heller ikke i engelsk ord-drakt. Dere har valgt å kalle dette «License», men lisens som trafikkflyver er noe kandidaten får utenom vitnemålet fra fagskoleopplæringen.

Dere kan gjerne ha en engelsk variant av vitnemålet. Dere må likevel også ha en norsk variant av vitnemålet for en utdanning som er akkreditert med det norske navnet «ATP(H)/IR integrert trafikkflygerutdanning».

Utdanningens emner og studiepoeng, og kandidatens karakterer

Dere lister opp ni områder/tema utdanningen («the course») dekker. Disse områdene dekker delvis det som er angitt som emner i studieplanen og læringsutbyttebeskrivelsen under kunnskap (de teoretiske emnene – jf. femte læringsutbyttebeskrivelse). Men i forhold til læringsutbyttebeskrivelsen mangler følgende emner: Instrumentation, Mass and Balance og Area 100 KSA. Vi viser for øvrig til kapittel 4.3 om faginnhold og struktur, og manglende tydeliggjøring av hva som er de praktiske emnene (ferdigheter i trafikkflygning).

Dere har heller ikke angitt karakter for det som antas er emnene. Dere må angi dette selv om karakteren eventuelt bare er bestått / ikke bestått. Det er ikke tilfredsstillende å henvise til annen dokumentasjon slik dere gjør nederst på vitnemålet, et vitnemål for fagskoleutdanning skal være et selvstendig dokument.

Det går heller ikke fram hva som er omfanget i form av studiepoeng for det som antas å være emnene, jf. fagskoleforskriften § 39 andre avsnitt. Dette må dere angi, det holder ikke bare å angi totalt omfang. Se for øvrig kommentar under innhold og struktur i kapittel 4.3.

Gradsbetegnelse

Det går ikke fram av malen for vitnemål hva som er gradsbetegnelsen for utdanningen. Vitnemål for utdanninger på to år (120 studiepoeng) skal ha gradsbetegnelsen «Høyere fagskolegrad», jf. fagskoleforskriften § 41.

Samlet vurdering

Vitnemålet oppfyller ikke kravene til navn på dokumentet, spesifisering av innholdet i emner og studiepoeng, karakterer per emne og gradsbetegnelse.

Anbefaling

Vi anbefaler at dere ser hen til mal utarbeidet av Fagskolerådet i utformingen av vitnemålet: <https://fagskoleradet.no/ressurser>.

Vedlegg 1: Sakkyndige

NOKUT skal oppnevne sakkyndige for å gjennomføre vurdering ved tilsyn med kvaliteten i akkreditert fagskoleutdanning etter fagskoleforskriften § 50, jf. fagskoleforskriften § 46. NOKUT stiller krav til de sakkyndiges kompetanse, jf. fagskoletilsynsforskriften § 5-3 første og andre avsnitt.

De sakkyndige som er oppnevnt, er:

Paw Knudsen, Head of Training ATO & NP Crew Training Bristow Norway AS

Paw Kundsén tok utdanning i perioden 2000–2003: PPL (Private Pilot License) i Danmark hos Heliflight DK og CPL/IR med ATPL(H) teori (Commercial Pilot License/ Instrument Rating) i Sverige hos Roslagens Helikopterflyg (nå Pro-flight) i Norrtälje. I 2003–2005 tok han GA (general aviation) i Danmark – Foto flyging, Heliflight DK. Paw konverterte dette til norske sertifikater i forbindelse med ansettelse i Bristow Norway AS i 2011. Han tok ATPL (H) (Airline Transport Pilot License (Helicopter)) hos Bristow Norway AS, i 2013 (kapteins utdanning og skilltest).

Knudsen har fløyet helikopter på Nordsjøen siden 2005. Han fløy først for CHC Helicopter DK i perioden 2005–2011 og nå for Bristow Norway fra 2011 til dags dato. Paw har også jobbet med trening hos Bristow siden 2015. Fra 2015 til 2018 som Line Training Captain, fra 2018 ble han Type Rating Instructor (TRI) og Type Rating Examiner for tilsynet (TRE) på Sikorsky 92. I 2021 overtok Knudsen rollen som Nominated Person (NP) Crew Training og Head of Training (HT) ATO for Bristow Norway AS.

Linda Vasshus Lidal, lektor Fagskolen Rogaland

Lidal tok mastergrad i petroleumsteknologi ved Universitetet i Stavanger i 2001. Etter det arbeidet hun offshore i fast rotasjon som borevæskeingeniør. Etter fire år offshore, studerte hun praktisk pedagogisk utdanning og begynte å arbeide som lærer. Hun har også tatt et årsstudium i nordisk språk og litteratur. Hun er nå i gang med en master i spesialpedagogikk.

Vasshus Lidal har jobbet som lærer ved Fagskolen Rogaland i 14 år. Hun har hovedsakelig undervist i petroleumrelaterte emner, men også i realfag. Før det arbeidet hun som lærer i matematikk og naturfag på Våland videregående skole. Lidal er opptatt av faste rammer og planer på lokalt nivå, men har også vært med på å skrive nasjonale læringsutbyttebeskrivelser for ulike utdanningstilbud. I august 2018 fikk hun stillingen som avdelingsleder på petroleumsavdelingen ved Fagskolen Rogaland, men gikk tilbake som lærer i 2020. Lidals rolle i komiteen er særlig basert på hennes utdanningsfaglige og pedagogiske kompetanse fra fagskolesektoren. Hun har tidligere vært sakkyndig for NOKUT.

Ingrid Marie Aarre, hovedstyremedlem Organisasjonen for norske fagskolestudenter

Aarre er faglært blomsterdekoratør og har en høyere fagskolegrad i botanisk design og ledelse fra Norges grønne fagskole - VEA (2021).

Som fagskolestudent var Aarre studentrepresentant og ble valgt som leder i studentforum begge årene. Hun var også studentrepresentant i fagskolestyret i samme periode. Som del av styrevervet og som studentforumleder har hun jobbet tett med kvalitetsarbeidet ved

fagskolen. Hun har lest mange studieplaner i forbindelse med fagskolens arbeid med akkreditering på egen fullmakt. Hun har også vært sekretær for fagutvalg for kunsthistorie ved UiO. Fra 2021 er Aarre hovedstyremedlem i Organisasjonen for norske fagskolestudenter (ONF). Aarre ivaretar kravet om studentrepresentasjon i komiteen. Hun har tidligere vært sakkyndig for NOKUT.

Stig Larsen, treningssjef FLYR AS

Stig Larsen har studert ledelse og administrasjon og han fullførte Master of Management ved BI i 2001. Han er utdannet Airline Traffic Pilot fra Statens Trafikkflygerskole og SAS Flight Academy.

Larsen har vært ansatt i 50 % stilling som studieleder ved Institutt for ingeniørvitenskap og sikkerhet ved Universitetet i Tromsø. Han har også vært ansatt som First Officer i SAS i 1998–2010. Fra 2010 til 2022 var han blant annet treningssjef og Head of Training i Norwegian. 1. februar 2022 begynte han i stillingen Director Training i flyselskapet FLYR AS. Larsen har bred erfaring innen flyopplæring. Fra 2004 til 2007 hadde han stilling som Accountable Manager, Head of training ved Norwegian Aviation College. I tidsrommet 2006 til 2007 fungerte han som Head of Training, TRTO, FTO ved Avia Training AS. Fra 1996 og til dags dato fungerer han som Flight-, Class rating Examiner, «N/EX 243» ved Luftfartstilsynet. Larsen har flere ganger vært sakkyndig for NOKUT, også som leder for komité ved tilsyn.

Sakkyndige skal ikke ha oppgaver ved fagskolen eller ha andre tilknytninger til fagskolen som kan medføre inhabilitet, jf. forvaltningsloven § 6. De sakkyndige har erklært at de er habile i saken.

Søkerinstitusjonen har fått anledning til å uttale seg om NOKUTs forslag til sakkyndige, jf. fagskoletilsynsforskriften § 5-3 fjerde avsnitt.

DRAMMENSVEIEN 288 | POSTBOKS 578,1327 LYSAKER | T: 21 02 18 00 | [NOKUT.NO](https://www.nokut.no)